

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Katrin Martson

**ESINDUSHAGIDE DIREKTIIVI ETTEPANEK JA SELLEST TULENEV VAJADUS
EESTI ÕIGUSE MUUTMISEKS**

Magistritöö

Juhendaja
dr iur Karin Sein

Tallinn
2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KEHTIVA REGULATSIOONI MUUTMISE VAJADUS NING SELLEGA SEONDUVAD OHUD	10
1.1. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmine kehtiva Euroopa Liidu õiguse kohaselt	10
1.1.1. Ettekirjutuste direktiiv ja selle puudused.....	10
1.1.2. Ettekirjutuste direktiivi muutmisvajadustest tingitud ohud.....	14
1.2. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmine kehtiva Eesti õiguse kohaselt	17
1.2.1. Tarbijate kollektiivsete huvide tsiviilõiguslikud kaitsemeetmed.....	17
1.2.2. Eesti õiguse vastavus ettekirjutuste direktiivile.....	20
2. TARBIAKAITSE JA TEHNILISE JÄRELEVALVE AMET KUI PÄDEV ÜKSUS ESINDUSHAGIDE ESTAMISEKS NING TARBIAJATE KOLLEKTIIVSETE HUVIDE KAITSMISE ESINDUSHAGID	23
2.1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet kui pädev üksus ettepaneku artikkel 4 kohaselt	23
2.1.1. Liikmesriikide kohustus tagada, et pädevad üksused vastaksid kindlatele nõuetele ...	23
2.1.2. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti vastavus ettepaneku artikkel 4 nõuetele	25
2.2. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagid ettepaneku artiklite 5 ja 6 kohaselt	29
2.2.1. Esindushagide üldiseloostus	29
2.2.2. Esindushagide meetmed halduskohtumenetluses	32
2.2.3. Esindushagide meetmed tsiviilkohtumenetluses.....	35
2.2.3.1. <i>Ajutised ettekirjutused tsiviilkohtumenetluses</i>	37
2.2.3.2. <i>Rikkumise ettekirjutused tsiviilkohtumenetluses</i>	38
2.2.3.3. <i>Tagajärgede kõrvaldamise hagid tsiviilkohtumenetluses</i>	43
2.2.3.4. <i>Deklaratiivsed otsustused tsiviilkohtumenetluses</i>	47
2.2.4. Esindushagide meetmed paralleelselt haldusmenetluses ja tsiviilkohtumenetluses	49
3. LÕPLIKE OTSUSTE TAGAJÄRJED PÄDEVATELE ÜKSUSTELE JA TARBIAJATELE	53
3.1. Lõplike otsuste tagajärjed pädevatele üksustele	53
3.1.1. Ettepaneku artikkel 5 lõike 3 teise lause tähendus tsiviilkohtumenetluses	53
3.1.2. Ettepaneku artikkel 5 lõike 3 teise lause tähendus paralleelses menetluses.....	54
3.2. Lõplike otsuste tagajärjed tarbijatele	56
3.2.1. Tarbija õigus pöörduda kohtusse kahju hüvitamise hagiga sama kaupleja vastu sama rikkumise eest ettepaneku artikkel 10 kohaselt	56
3.2.2. Tagajärgede kõrvaldamise hagide täitmine	60
3.2.3. Rikkumise toime pannud ettevõtja kohustus teavitada tarbijat lõplikest otsustest	64

KOKKUVÕTE	68
<i>THE PROPOSAL FOR A REPRESENTATIVE ACTIONS DIRECTIVE AND NEED TO RECONSIDER THE LAW OF ESTONIA ACCORDING TO THE DIRECTIVE.</i>	
<i>Summary</i>	73
KASUTATUD MATERJALID	78
Kasutatud kirjandus	78
Kasutatud normatiivmaterjalid	82
Kasutatud kohtulahendid.....	83
Muud materjalid	83
LISAD	85
Lisa 1. Õigusakti muudatuste eelnõu kavand.....	85
Lisa 2. Esindushagide menetlust kokkuvõttev tabel.....	88

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidus (edaspidi *EL*) pööratakse suurt tähelepanu tarbijakaitsele.¹ Euroopa Liidu põhiõiguste harta² artikkel 38 kohaselt tuleb EL-i poliitikaga tagada tarbijakaitse kõrge tase. Samalaadset sõnumit kannab Euroopa Liidu toimimise lepingu³ artikkel 169 lõige 1, mis kehtestab, et kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks aitab EL kaitsta tarbijate tervist, turvalisust ja majanduslikke huve, samuti edendada tarbijate õigust teavitamisele, koolitamisele ja organiseerumisele ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 12, mille kohaselt EL-i poliitika rakendamisel arvestatakse tarbijakaitse nõuetega.⁴ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 sätestab täiendavalt, et tarbijatele tuleb tagada nende õiguste tegelik ja tõhus kättesaadavus, mis tähendab, et üksnes tarbijakaitse kõrge taseme põhimõtete kehtestamisest jääb väheks – tarbijatele tuleb garanteerida ka reaalne võimalus õiguskaitsevahendite kasutamiseks.

Praegu kiiresti arenevas ühiskonnas on tarbijate õiguskaitsevahendite kättesaadavus aga madal. Tarbijatele suunatud turud laiendavad oma äritegevust ja seda ka piiriülevalt, mistõttu suureneb paratamatult kahju kannatanud tarbijate hulk. Muu hulgas suurenevad nn massikahju olukorrad⁵, kus paljud tarbijad kannavad samasugust kahju sama kaupleja sama tegevuse tagajärjel. Samaaegselt levib tendents, et tarbijad ei ole entusiastlikud oma õigusi iseseisvalt kohtus kaitsma. Tarbijad väldivad kohtusse pöördumist erinevatel asjaoludel. Tihtipeale ei ole tarbijad teadlikud oma õigustest, neil puuduvad varasemad kogemused ja nad kardavad nii materiaalselt kui ka psühholoogiliselt ebaõnnestuda.⁶ Samuti leitakse, et kui kahju ei ületa

---

¹ Tarbijakulutused moodustavad EL-i majandusest suurima osa (57% SKP-st), mistõttu toetatakse läbi tarbijakaitse ka majanduskavu ja ühiskonna arengut. Vt Euroopa Komisjon. Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna. Tarbijad. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus 2016, lk 3. Kättesaadav: http://publications.europa.eu/resource/cellar/2f0e7c29-0d03-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0008.03/DOC_1 (08.02.2019).

² Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 391—407 (edaspidi *EL põhiõiguste harta*).

³ Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 47—390 (edaspidi *ELTL*).

⁴ Vaatamata konkreetsetele tarbijakaitse alustele, viidatakse tarbijakaitse meetmete kehtestamisel üldjuhul ELTL artiklile 114 lg 3, kuivõrd ELTL artikli 169 lg 2 kohaselt on just siseturu rajamine ja toimimine tarbijakaitse kõrge taseme saavutamise üheks meetmeks. Vt N. Reich jt. *European Consumer Law*. 2nd Edition. Cambridge – Antwerp – Portland: Intersentia 2014, lk-d 381, 384; H-W. Micklitz, G. Saumier. *Enforcement and effectiveness of Consumer Law*. Switzerland: Springer International Publishing 2018, lk 251.

⁵ Euroopa Komisjon. Komisjoni soovitus, 11. juuni 2013, ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul. – ELT L 201, 26.7.2013, lk 60—65. (edaspidi *2013. aasta soovitus*), art 3 p b.

⁶ European Commission. Commission Staff Working Document. Report of the Fitness Check on Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council; Council Directive 93/13/EEC; Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council, Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2009/22/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2006/114/EC of the European

teatud piiri, ei ole otstarbekas kohtusse pöörduda, kuivõrd kantavad kohtukulud võivad kohtu poolt antava kahjuhüvitise mitmekordselt ületada.⁷ Ühtlasi ollakse arvamusel, et suurt mainekat ettevõtet ei ole suure tõenäosusega võimalik võita.⁸

Eelnevalt nimetatud asjaolude tõttu jäävad tarbijad tihtipeale aga ilma vajaliku õiguskaitseta.⁹ Seetõttu ollakse EL-is arvamusel, et kehtestada tuleb teatud mehhanismid, läbi mille tarbijad pääseksid ligi õiguskaitsele ja ettevõtjad¹⁰ ei saaks jätkata ebaseadusliku tegevuse viljelemist ega jääks karistusega^{11,12}. Üheks mehhanismiks, kuidas saavutada tarbijakaitse kõrge tase massikahjude korral, peetakse kollektiivset õiguskaitset.¹³ Kollektiivse õiguskaitse all peetakse EL-i kontekstis silmas eelkõige pädeva üksuse poolt kasutusele võetud mehhanisme, millega keelatakse ära või peatatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustav ettevõtja tegevus või nõutakse sellise tegevusega tarbijatele tekitatud tagajärgede kõrvaldamist, eelkõige kahju hüvitamist.¹⁴ Tarbija kollektiivseteks huvideks on aga vähemalt kahe tarbija huvid, mis on tekkinud või võivad tekkida sama õigusrikkumise tagajärjel.¹⁵ 2011. aastal avaldatud Eurobaromeetri uuringu „Tarbijate hoiakud piiriülese kaubanduse ja tarbijakaitse suhtes” kohaselt oleks 79% tarbijatest rohkem valmis oma õigusi kaitsma, kui neil oleks võimalus teha seda koos teiste tarbijatega.¹⁶ Ka õiguskirjanduses leitakse, et kollektiivne õiguskaitse aitab ületada tarbijate individuaalse huvi puudumise, vähendab õigusabikululusid, suurendab õiguskaitse olemasolu teadlikkust ning motiveerib ettevõtjaid käituma seaduspäraselt.^{17 18}

Parliament and of the Council. Brussels, 23.5.2017. SWD(2017) 209 final. (edaspidi *Commission Staff Working Document*), lk 35.

⁷ N. Reich jt, lk 378.

⁸ *Ibid.*, lk 378.

⁹ H-W. Micklitz, G. Saumier, lk 279.

¹⁰ Käesolevas töös on läbivalt ettevõtjat samastatud kauplejaga TKS § 2 lg 1 p 2 ning ettepaneku art 3 p 2 tähenduses. VÕS § 1 lg 6 kasutab sarnaselt käesolevale tööle terminit „ettevõtja“.

¹¹ Karistuse all ei ole mõeldud üksnes karistusõiguslikke karistusi, vaid ka haldusmenetluslikke vahendeid nagu ettekirjutused, sunniraha jms.

¹² J. Stuyck. Class Actions in Europe? To Opt-in or to Opt-out, that is the Question. – *European Business Law Review* 20/2009, lk 483.

¹³ Kollektiivne õiguskaitse ei ole ainuke tõhusat õiguskaitset toetav lahendus. Varasemalt on kehtestatud ka näiteks Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus, Euroopa maksekäsumenetlus, tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv, tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise määrus jms.

¹⁴ 2013. aasta soovitusel, art 3 p a.

¹⁵ *Ibid.*, art 3 p b.

¹⁶ Eurobarometer. Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection. Analytical report. European Commission 2011, lk 8. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_299_en.pdf (23.01.2018).

¹⁷ N. Reich jt, lk 379; F. Cafaggi, H-W. Micklitz. *New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay Between Private and Public Enforcement*. Antwerp – Oxford – Portland: Intersentia 2009, lk 315.

¹⁸ Kui praegu rakendatakse kollektiivset kaitset eelkõige selleks, et tarbijatel oleks ligipääs kohtusüsteemile, siis algset oli kollektiivne õiguskaitse mõeldud kohtute töö lihtsustamiseks. Vt P. Cortés. *The Law of Consumer Redress in a Digital Market. Upgrading from Alternative to Online Dispute Resolution*. New York: Cambridge University Press 2017, lk 69.

Tänaseks on tarbijate kollektiivse õiguskaitse küsimusi käsitletud EL-is pea 20 aastat.¹⁹ Kuivõrd konkurentsioigus ja tarbijakaitseõigus on omavahel tihedalt seotud – parandades tarbijatele õiguskaitsevahendite kättesaadavust, suureneb tarbijate rahulolu, millest tulenevalt suureneb konkurents ettevõtjale vahel – on Euroopa Komisjon näinud kaua vaeva, et töötada välja kollektiivse kahjuhüvitamise normid nii konkurentsi- kui ka tarbijakaitse valdkonnas.²⁰ 2005. aastal andis Euroopa Komisjon välja rohelise raamatu²¹, mis käsitleb konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist. Põhiliseks probleemiks märgiti ebatõenäosus, et tarbijad pöördusid konkurentsioiguse rikkumisest tekkinud väikeste nõuete puhul individuaalse hagiga kohtusse.²² Lahenduseks pakuti ühisnõuete esitamist.²³

2008. aastal andis Euroopa Komisjon välja valge raamatu²⁴ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta. Valges raamatus esitati üksikasjalikud ettepanekud rohelise raamatu seisukohtadele. Seoses ühishagidega soovitas Euroopa Komisjon vastu võtta kollektiivse kaebuste esitamise korra – esindushagide regulatsiooni, mille raames pädevad üksused nagu tarbijaühendused, riigiorganid või ametiühingud saavad esitada tarbijate nimel hagnosisid.²⁵

---

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 19.05.1998 direktiiv 98/27/EÜ, tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta. – ELT L 166, 11.6.1998, lk 51–55; Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat, mis käsitleb EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist. Brüssel, 19.12.2015. KOM(2005) 672 lõplik; Euroopa Ühenduste Komisjon. Valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta. Brüssel, 02.04.2008. KOM(2008) 165 lõplik; Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat „Kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks“. Brüssel, 27.11.2008. KOM(2008) 794 lõplik; Euroopa Parlament. Euroopa Parlamendi 2.veebruari 2012 aasta resolutsioon Euroopa ühtne lähenemisviis ühiste kahjunõuetele. – ELT C 239E, 20.8.2013, lk 32–39; Euroopa Komisjon. Komisjoni soovitus, 11. juuni 2013, ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul. – ELT L 201, 26.7.2013, lk 60–65; European Commission. Commission Staff Working Document. Report of the Fitness Check on Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council; Council Directive 93/13/EEC; Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council, Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2009/22/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2006/114/EC of the European Parliament and of the Council. Brussels, 23.5.2017. SWD(2017) 209 final.

²⁰ Euroopa Komisjon. Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, Nõukogule ning Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele seoses komisjoni 11. juuni 2013. aasta soovitus (ühise põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul (2013/396/EL)) rakendamise kohta. Brüssel, 25.1.2018. COM(2018) 40 final, lk 1 (edaspidi *aruanne 2013. aasta soovitusete kohta*).

²¹ Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat, mis käsitleb EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist. Brüssel, 19.12.2015. KOM(2005) 672 lõplik.

²² *Ibid.*, lk 9.

²³ *Ibid.*, lk 9.

²⁴ Euroopa Ühenduste Komisjon. Valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta. Brüssel, 02.04.2008. KOM(2008) 165 lõplik.

²⁵ *Ibid.*, lk 4.

2008. aastal anti välja ka teine roheline raamat²⁶, mis andis soovitusi, et EL-i üleselt tuleks kehtestada kollektiivne kahju hüvitamise regulatsioon, mis põhineb *opt-in* ehk osalemisvõimalusega esindushagidel.²⁷ Lähtudes Euroopa Parlamendi 2012. aasta resolutsioonile „Euroopa ühtne lähenemisviis ühisele kahjunõudele“²⁸, andis Euroopa Komisjon vaatamata liikmesriikide negatiivsele hoiakule 2013. aastal välja soovitused²⁹ ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes EL-i õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul (edaspidi *2013. aasta soovitused*).³⁰ Kuivõrd kõik liikmesriigid ei järginud 2013. aasta soovitusi, tegi Euroopa Komisjon 2018. aasta aprillis ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks praegu kehtiv direktiiv 2009/22/EÜ³¹ (edaspidi *esindushagide direktiivi ettepanek või ettepanek*).³² Peamiseks muudatuseks ettepaneku kohaselt on, et kui varasemalt oli liikmesriikidel kohustus siseriiklikku õigusesse üle viia regulatsioon, mille kohaselt pädevatel üksustel on üksnes ettekirjutuste tegemise õigus, siis nüüd peaksid pädevad üksused saama tarbijate nimel esitada lisaks ettekirjutustele ka tagajärgede kõrvaldamise hagisid, seal hulgas kahju hüvitamise esindushagisid. Esindushagide all tuleb ettepaneku kontekstis mõista hagisid, mille esitavad tarbijaorganisatsioonid või muud pädevad avalik-õiguslikud asutused tarbijate nimel, kes ei ole menetlusosalisteks.³³

Eelnevast tulenevalt on käesoleva magistritöö eesmärgiks leida vastus küsimusele, kas Eesti õigusega on tagatud tarbijatele esindushagide direktiivis ettenähtud kaitse ning kui ei, siis millised erisused on vajalik siseriiklikkus õiguses kehtestada, kui esindushagide direktiivi ettepanekus välja pakutud regulatsioon võetakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu poolt muutmata kujul vastu. Käesoleva töö käigus analüüsitakse kas ja kuidas on vaja muuta siseriiklikku õigust, kui esindushagide direktiiv võetakse muutmata kujul vastu. Magistritöö

---

²⁶ Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat „Kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks“. Brüssel, 27.11.2008. KOM(2008) 794 lõplik.

²⁷ *Ibid.*, lk 13.

²⁸ Euroopa Parlament. Euroopa Parlamendi 2. veebruari 2012. aasta resolutsioon: Euroopa ühtne lähenemisviis ühisele kahjunõudele. – ELT C 239E, 20.8.2013, lk 32–39 (edaspidi *Euroopa Parlamendi 02.02.2012. resolutsioon*).

²⁹ Euroopa Komisjoni 11.06.2013. soovitus 2013/396/EL, ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes Euroopa Liidu õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul. – ELT L 201, 26.7.2013, lk 60–65.

³⁰ H-W. Micklitz, G. Saumier, lk 278.

³¹ Euroopa Komisjon. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ. Brüssel, 11.4.2018. COM(2018) 184 final (edaspidi *esindushagide direktiivi ettepanek*).

³² Aruanne 2013. aasta soovituste kohta, lk 21.

³³ Esindushagide direktiivi ettepanek, artikkel 3 p 4.

teema on aktuaalne, kuivõrd direktiivi vastuvõtmisel tuleks ka Eestis vastavad sätted õiguskorda kehtestada.

Autor käsitleb magistritöös eelkõige esindushagide direktiivi ettepaneku artikleid 4, 5, 6, 9 ja 10, kuna nimetatud artiklid on peamisteks normideks, mis kehtestavad esindushagide regulatsiooni. Ülejäänud artiklid on esindushagide regulatsiooni täiendavad normid, mis pakuvad välja kõrvaltingimused nagu rahastamine, tõendite esitamine ja pädevate üksuste abistamine või siis artiklid, mis sätestavad direktiivi ülevõtmise ja jõustumise. Ühtlasi jätab käesoleva töö autor sõltuvalt magistritöö teema kitsendusest välja artiklid, mis reguleerivad esindushagide piiriülese esitamise regulatsiooni.

Antud magistritöö jaguneb ülesehituselt kolmeks peatükiks. Esimene peatükk annab üldise õigusliku raamistiku ning ülevaate hetkel kehtivast EL-i ja Eesti õiguskorrast. Esimene peatükk on kirjutatud eesmärgiga paremini mõista järgmisi peatükke ja selgitada kollektiivhagide küllaltki pikka ja keerulist kujunemislugu. Samuti uurib autor, millised õiguslikud kitsaskohad kõrvaldab esindushagide direktiiv selle vastuvõtmisel.

Teises peatükis uurib autor, milline Eesti avalik-õiguslik asutus või tarbijaorganisatsioon sobiks esindushagide direktiivi ettepaneku kohaselt pädevaks üksuseks, kellel oleks õigus esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks esindushagisid. Ühtlasi uurib töö autor, missugused esindushagid ettepanek välja pakub ning millistele instituutidele need Eesti kehtivas õiguses vastaksid. Esindushagide esitamise võimalikkust uuritakse tsiviilkohtumenetluses ja haldusmenetluses paralleelselt tsiviilkohtumenetlusega.

Kolmandas peatükis uurib töö autor, millised peavad olema esindushagide raames tehtud otsuste tagajärjed pädevatele üksustele ja tarbijatele. Magistritöö autor uurib, kuidas laiendada kohtuotsuste õigusjõudu nii, et need oleksid esindushagi lahendavale kohtule siduvad, mis tähendab, et pädev üksus ega ka tarbijad ei peaks tõendama tagajärgede kõrvaldamise hagi (näiteks kahju hüvitamise hagi) esitamisel, et ettevõtja on rikkunud tarbijate kollektiivseid huve. Ühtlasi uurib autor, kuidas toimuks esindushagide täitmine ja tarbijate teavitamine kohtuotsustest.

Magistritöö kirjutamisel on kasutatud analüütilist ja õigusdogmaatilist meetodit. Töös on võrreldud ettepaneku ja selle väljatöötamise materjalides esitatud seisukohti Eesti õigusaktide ja nende kommentaaridega ning õiguskirjanduse seisukohtadega. Analüüsi lõpptulemusena on

autor jõudnud järeldustele, kas ja mida oleks esindushagide direktiivi vastuvõtmise korral vaja Eesti siseriiklikkus õigusregulatsioonis muuta.

Töö analüüsis on kesksel kohal esindushagide direktiivi ettepanek ja Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, kuivõrd esindushagide direktiivi ei ole veel vastu võetud. Olulisel kohal on ka ettekirjutuste direktiiv, mis peaks olema Eesti õigusesse üle võetud ning mille põhjal on võimalik võrrelda, kas uues direktiivis on konkreetne küsimus teisiti reguleeritud kui eelnevalt.

Magistritöös on kasutatud EL-i ja Eesti kehtivaid õigusakte, EL-i õigusloome materjale ning ettepaneku loomise käigus tehtud uuringuid, teemakohaseid artikleid ja raamatuid ning mõneti asjakohast Eesti ja Euroopa kohtupraktikat.

Varasemalt on kollektiivse õiguskaitse teemadel kirjutanud Marion Sahtel, kes kirjutas Irene Kull juhendamisel bakalaureusetöö „Kollektiivhagi tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks“³⁴. Gert Kasekivi kirjutas 2012. aastal magistritöö teemal „Kollektiivhagi ja selle võimalikkusest Eesti õiguskorras“³⁵. Samuti on Margit Vutt oma doktoritöös „Aksionäri derivatiivnõue kui õiguskaitsevahend ja ühingujuhtimise abinõu“ käsitlenud kollektiivhagide võimalikkusest Eesti õiguskorras.³⁶ Käesoleva töö autorile teadaolevalt ei ole rohkem kollektiivsest õiguskaitsest kirjutatud.

Käesolev töö erineb eelnevalt nimetatud töödest eelkõige selle poolest, et antud töös keskendutakse esindushagide direktiivi ettepanekule, mida eelnevalt nimetatud tööde kirjutamise ajal ei olnud veel välja antud. Kollektiivhagidest (sh esindushagidest) tõusetuvad probleemid ei ole enam Eesti õiguskorras üksnes hüpoteetilised, vaid esindushagide direktiivi vastuvõtmisel tuleb vastavad muudatused ka tegelikult Eesti õiguskorda sisse viia.

Käesolevat magistritööd iseloomustavad märksõnad: tarbijakaitseõigus ja kahju hüvitamine.

---

³⁴ M. Sahtel. Kollektiivhagi tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks. Bakalaureusetöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2010. (Käsikiri Tartu Ülikooli õigusteaduskonna teabekeskuses.)

³⁵ G. Kasekivi. Kollektiivhagi ja selle võimalikkusest Eesti õiguskorras. Magistritöö. Tallinn: TÜ õigusteaduskond 2012.

³⁶ M. Vutt. Aksionäri derivatiivnõue kui õiguskaitsevahend ja ühingujuhtimise abinõu. Doktoritöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2011.

1. KEHTIVA REGULATSIOONI MUUTMISE VAJADUS NING SELLEGA SEONDUVAD OHUD

1.1. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmine kehtiva Euroopa Liidu õiguse kohaselt

1.1.1. Ettekirjutuste direktiiv ja selle puudused

Käesoleval hetkel reguleerib tarbijate kollektiivseid huve Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2009/22/EÜ³⁷, mis kehtestab põhimõtted tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (edaspidi *ettekirjutuste direktiiv*). Kõnealuse direktiiviga kodifitseeriti praeguseks hetkeks kehtivuse kaotanud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 98/27/EÜ, millega võeti kasutusele kohtu- ja/või haldusmenetlus võimaldamaks tarbijaorganisatsioonidel ja/või riigiasutustel teha ettekirjutusi, et peatada kõikides liikmesriikides ettevõtja tegevus, mis on vastuolus EL-i tarbijakaitse-eeskirjadega.³⁸ Vaatamata ettekirjutuste direktiivi vastuvõtmisele, on tarbijad endiselt vajaliku õiguskaitseta. Euroopa Komisjoni poolt 2017. aastal koostatud toimivuskontroll³⁹ kinnitas, et kuigi ettekirjutuste direktiiv on vajalik, on tulenevalt majanduse ja infoühiskonna kiirest arengust ettekirjutuste direktiivil mitmed olulised puudused ja see ei paku tarbijatele piisavat õiguskaitsset.⁴⁰ Peamisteks kitsaskohtadeks nimetati eelkõige ettekirjutuste piiratud mõju, direktiivi kitsast kohaldamisala ning piiriüleste asjade puhul menetluse pikkust ja keerukust.⁴¹ Tulenevalt käesoleva magistr töö teema kitsendusest, autor viimast kitsaskohta põhjalikumalt ei analüüsi.

Ettekirjutuse direktiivi peamiseks eesmärgiks on võimaldada pädevatel asutustel teha rikkunud ettevõtjale ettekirjutus rikkumise lõpetamiseks. Ettekirjutuse direktiivi artikli 2 kohaselt määrab iga liikmesriik kohtud või haldusasutused, kes on pädevad algatama menetlust, mille eesmärgiks on kas: (i) ettevõtja rikkumise võimalikult kiire lõpetamine või ärakeelamine; (ii) otsuse avaldamine selleks, et kõrvaldada rikkumise kestav mõju; (iii) kohustada kaotanud ettevõtjat otsuse täitmata jätmise korral tasuma sunniraha, et tagada otsuste täitmine. Seega, hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt saavad kohtud ja/või tarbijaorganisatsioonid tarbijate

---

³⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 23.04.2009 direktiiv 2009/22/EÜ, tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (kodifitseeritud versioon). – ELT L 110, 1.5.2009, lk 30–36.

³⁸ Euroopa Komisjon. Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja Nõukogule tarbijate huve kaitsvaid ettekirjutusi käsitleva Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2009/22/EÜ kohaldamise kohta. Brüssel, 6.11.2012. COM(2012) 635 final, lk 3.

³⁹ Toimivuskontroll (ingl k *fitness check*) on laiaulatuslik analüüs teatud valdkonna kohta leidmaks, kas selle valdkonna õigusaktid on aidanud kaasa või takistanud kehtestatud eesmärkide saavutamist. Vt H-W. Micklitz, G. Saumier, lk 260.

⁴⁰ Commission 23.05.2017 Staff Working Document, lk 101.

⁴¹ *Ibid.*, lk 101.

nimel teha ettekirjutusi üksnes tarbijaõiguste rikkumise kõrvaldamiseks. Ettekirjutuste direktiivi kohaselt ei ole liikmesriikidel kohustust siseriiklikkus õiguses sätestada, et pädevatel üksustel on õigus nõuda rikkunud ettevõtjalt tarbija jaoks ka rikkumise tagajärgede kõrvaldamist (v.a otsuse avalikustamist, kuid õiguskirjanduse kohaselt ei peeta seda tõhusaks mehhanismiks)⁴². Hüvitise saamiseks peavad tarbijad kasutama hoopiski individuaalseid õiguskaitsevahendeid ning tõendama ettevõtja õigusrikkumist uuesti.⁴³

Ettekirjutuste direktiivi kõnealust probleemi näitlikustab hästi *Dieselgate*'i kaasus. *Dieselgate*'i kaasus seisnes selles, et autofirma Volkswagen eksitas tuhandeid tarbijaid müües autosid, mille heitgaaside eristamise kogus ei vastanud lubatud määradele. See põhjustas tarbijatele mitmeid probleeme, eelkõige tarbija auto hinna langemise. Täna saavad tarbijaorganisatsioonid ettekirjutuste direktiivi alusel teha Volkswagenile üksnes ettekirjutuse ja nõuda õigusvastase tegevuse lõpetamist. Kui tarbijad soovivad kahjuhüvitist või esitada täitmisenõude (nt auto parandamis või asendamise nõue), peavad nad selleks Volkswageni vastu kohtusse minema ja muu hulgas tõendama Volkswageni ebaseaduslikku tegevust uuesti (vaatamata sellele, et tarbijaorganisatsioonid on ettevõtja seadusvastase tegevuse ettekirjutuse tegemise eeldusena juba tuvastanud). Ettepaneku kohaselt saaksid tarbijaorganisatsioonid nõuda lisaks tarbijaid kahjustava tegevuse lõpetamisele esindushagi raames ka kahjuhüvitisi või auto asendamist/parandamist.⁴⁴ Näiteks USA tarbijad said esindushagi raames Volkswagenilt lisaks muudele hüvedele (nt tarkvara tasuta uuendamine jms) rahalist hüvitist 5000-10 000 dollarit.⁴⁵ Samuti said hüvitist EL-i tarbijad, kelle elukoha riigis on vastavad kollektiivse kahjuhüvitise meetmed, näiteks Suurbritannias⁴⁶.

Kuivõrd ettekirjutuste direktiiv sätestab miinimumstandardid, ei ole liikmesriikidel keelatud kehtestada ulatuslikumat hagemisõigust käsitlevaid sätteid, seal hulgas sätteid, mis võimaldaksid pädevatel üksustel esitada seadust rikkunud ettevõtja vastu näiteks hagi tarbijatele tekkinud kahju hüvitamiseks (ettekirjutuste direktiivi artikkel 7).

---

⁴² P. Rott, A. Halfmeier. Reform of the Injunctions Directive and Compensation for Consumers. Study commissioned by BEUC. Brussels: BEUC 2018, lk 22.

⁴³ *Ibid.*, lk 4.

⁴⁴ V. Jourová. The New Deal for Consumers. How will the new Collective redress mechanism work? Fact sheet of European Commission. Brussels 2018, lk 4.

⁴⁵ M. Lewis. Volkswagen agrees to landmark \$15.3-billion emissions settlement in U.S. – The Star 28.06.2016. Kättesaadav: <https://www.thestar.com/business/2016/06/28/volkswagen-agrees-to-landmark-147-billion-emissions-settlement-in-us.html> (07.01.2019).

⁴⁶ R. Massey. More than 25,000 drivers join legal action against Volkswagen over 'dieselgate' emissions scandal as they take their fight to the High Court today. – MailOnline 30.01.2017. Kättesaadav: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4170176/25-000-drivers-join-legal-action-against-Volkswagen.html> (07.01.2019).

Miinumstandardi kehtestamine toob kaasa aga liikmesriikide kollektiivsete kahjuhüvitise kaitsemehhanismide märkimisväärse erinevuse. Näiteks Bulgaarias, Leedus ja Rootsis on võimalik esitada grupihagisid⁴⁷ (ingl k *group/collective actions*).⁴⁸ Taanis ja Poolas saab esitada klassihagisid⁴⁹ (ingl k *class actions*).⁵⁰ Saksamaal on võimalik näidiskaasuse menetlus (ingl k *test or model case proceedings*).⁵¹ Seevastu Eestis, Lätis ja Slovakkias puuduvad kollektiivsed kahjuhüvitise mehhanismid täielikult.⁵² Lisaks on oluline märkida, et iga nimetatud mehhanismi tähendus erineb veel ka liikmesriigiti ja nendest saab täielikult aru üksnes kaitsemehhanismi sisu selgitades.⁵³ Näiteks Austrias tähendab „grupihagi“ hoopis traditsioonilisi kohtumenetluse võimalusi nagu nõuete liitmine või loovutamine.⁵⁴ Seevastu Prantsusmaal viidatakse terminiga „grupihagid“ hoopis hagidele, mille saavad esitada üksnes kindlatele nõuetele vastavad organisatsioonid.⁵⁵ Kuivõrd kaitsemehhanismide kohaldatavus ja omavahelised erinevused ei ole antud magistritöö uurimisküsimuseks, ei peatu magistritöö autor sellel teemal pikemalt.⁵⁶

---

⁴⁷ Grupihagina käsitletakse EL-is hagisid, kus tarbija või tarbijaorganisatsioon nõuab kahjuhüvitamist terve grupi nimel, kellel on sarnasetel asjaoludel tekkinud kahju. Grupiliikmed on hagemenetluse pooleks ja saavad oma õigusi teostada jõustunud kohtuotsuse alusel. Vt F. Cafaggi, H-W. Micklitz. Administrative and Judicial Collective Enforcement of Consumer Law in the US and the European Community. European University Institute Working Paper Law no 2007/22, lk 25–26. Kättesaadav: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=373087070022100013083100122124007018017088025072063003074022122092025106002114102002045016030042041027026003020084098123092117055081055054007083088104124122084049046056070103089082100067064078086010067082090103114004127006091083108086090064072013&EXT=pdf> (16.04.2019).

⁴⁸ European Commission. State of collective redress in the EU in the context of the implementation of the commission recommendation. London: British Institute of International and Comparative Law 2017 (edaspidi *British Institute of International and Comparative Law raport*), lk 9. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=612847 (02.02.2019).

⁴⁹ Klassihagide all mõistetakse tavaliselt USA kohtusüsteemi tunnustega grupihagisid (vandekohtunikud, karistuslikud kahjuhüvitised jms), mis põhinevad *opt-out* süsteemile, kuid Euroopa tasandil tuleb klassihagide all mõista siiski grupihagisid. Vt F. Cafaggi, H-W. Micklitz. Administrative and Judicial Collective Enforcement of Consumer Law in the US and the European Community, lk 26.

⁵⁰ British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 10.

⁵¹ Näidiskaasuse all mõistetakse menetlust, milles tehakse üks kohtuotsus, mis võetakse aluseks kõigi järgnevate sarnaste kaasuste lahendamisel. Vt Act on Model Case Proceedings in Disputes under Capital Markets Law. Kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_kapmug/englisch_kapmug.html#p0167 (02.04.2019); Gesetz zur Einführung einer zivilprozessualen Musterfeststellungsklage. Kättesaadav: <https://www.buzer.de/sl.htm?g=Gesetz+zur+Einführung+einer+zivilprozessualen+Musterfeststellungsklage&f=1> (16.04.2019).

⁵² British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 10.

⁵³ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. New Frontiers of Consumer Protection, lk 306.

⁵⁴ British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 11.

⁵⁵ British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 11; European Parliament. Collective redress in the Member States of the European Union. Study requested by the JURI committee. Brussels 2018 (edaspidi *JURI raport*), lk 70. Kättesaadav: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (06.04.2019).

⁵⁶Vt G. Kasekivi. Kollektiivhagi ja selle võimalikkusest Eesti õiguskorras. Magistritöö. Tallinn: TÜ õigusteaduskond 2012.

Teiseks probleemiks täheldati Euroopa Komisjoni poolt 2017. aastal koostatud toimivuskontrollis ettekirjutuste direktiivi piiratud kohaldamisala.⁵⁷ Ettekirjutuste direktiivi artikkel 1 lõike 2 kohaselt on ettevõtja tegevus vastuolus EL-i tarbijakaitse-eeskirjadega, kui ettevõtja rikub ettekirjutuse direktiivi esimeses lisas nimetatud direktiividest tulenevaid kohustusi. Ettekirjutuste direktiivi kohaldamisala on seega hetkel piiratud eelkõige direktiivi esimeses lisas toodud direktiividega. Ühtlasi hõlmavad ettekirjutuste direktiivi lisas toodud direktiivid üksnes tarbijakaitse sätteid, mis tähendab, et valdkonnad nagu näiteks andmekaitse või keskkonnakaitse on esindamata, kuigi need võivad tarbijaid samuti mõjutada.⁵⁸ Seega on ettekirjutuste direktiivi esimese lisa näol tegemist nn suletud listiga, mis tingib tarbijate puuduliku õiguskaitse valdkondades, mida direktiivi esimene lisa ei kajasta.⁵⁹

Võttes arvesse ühiskonna kiiret muutumist, jääb sageli ettekirjutuste direktiivi esimeses lisas toodud direktiividest väheks ja need ei sobitu päriselulistesse situatsioonidesse.⁶⁰ Käesolevaks hetkeks on EL-is mõistetud, et tarbijakaitse ei hõlma endas üksnes tarbijakaitse sätete rikkumist, vaid ka teisi valdkondi, nagu näiteks andmekaitse ja keskkonnakaitse.⁶¹ Esindushagide direktiivi ettepanekus on 59 direktiivi, mis hõlmavad lisaks konkreetsetele tarbijasätetele valdkondi nagu ka finantsteenused, energeetika, tervishoid, telekommunikatsioon ja keskkond.⁶² Ettepanekus pakuti välja kohaldamisala laiendada küll teiste majandusvaldkondadega, kuid tegemist on endiselt suletud listiga, millele on avaldatud palju kriitikat. Näiteks professorid Peter Rott ja Axel Halfmeier ning Euroopa Tarbijate Organisatsioon (ingl k *The European Consumer Organisation*) (edaspidi *BEUC*) on seisukohal, et tegemist peaks kindlasti olema avatud listiga, kuivõrd ühiskond on pidevalt muutumises, kus võib ette tulla olukordi, millega varasemalt ei ole arvestatud.⁶³ Ka käesoleva töö autor nõustub Peter Rotti ja Axel Halfmeieri seisukohaga, et tegemist peaks olema avatud listiga, kuivõrd see tagaks tarbijate parema kaitse.

---

⁵⁷ Commission 23.05.2017 Staff Working Document, lk 101.

⁵⁸ P. Rott, A. Halfmeier, lk-d 4, 5.

⁵⁹ *Ibid.*, lk 4.

⁶⁰ N. Reich jt, lk 385.

⁶¹ P. Rott, A. Halfmeier, lk-d 4, 5.

⁶² Esindushagide direktiivi ettepanek, lisa 1.

⁶³ P. Rott, A. Halfmeier, lk 9; The European Consumer Organisation. Proposal for a Directive on Representative Actions. BEUC response to Commission ex-post consultation. Brussels 2018 (edaspidi *BEUC response to Commission ex-post consultation*), lk 3. Kättesaadav: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-042_representative_action.pdf (04.02.2019); The European Consumer Organisation. Proposal for a Directive on Representative Actions. BEUC position paper. Brussels 2018 (edaspidi *BEUC position paper*), lk 7. Kättesaadav: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-094_representative_actions_beuc_position_paper.pdf (04.02.2019).

1.1.2. Ettekirjutuste direktiivi muutmisvajadustest tingitud ohud

Tarbijate kollektiivne õiguskaitse on üks pinevamaid valdkondi EL-i õigusloomes. EL-is on algatatud mitmeid arutelusid ja erinevaid ettepanekuid, et luua tarbijatele tõhusad kollektiivse kahju hüvitamise vahendid, mille abil tarbijad, kes kannavad kahju ühe ja sama ettevõtja tegevuse tagajärjel, saaksid vajalikku õiguskaitset. Sellele vaatamata ei ole kollektiivse kahju hüvitamise mehhanismide kehtestamine lihtne ülesanne. EL-i peamine eesmärk on olnud luua ühtne kollektiivne kahju hüvitamise mehhanism arvestades kõigi liikmesriikide õigussüsteemide eripärasid ning samal ajal vältides USA kollektiivhagide nn negatiivset kuvandit.⁶⁴ USA kollektiivhagide süsteem on „kurikuulus“ just selle karistuslike kahjuhüvitiste (*punitive damages*), vandekohtu (*jury system*) ja liigsete advokaaditasude eest (*contingency fee agreements*).⁶⁵ Ka USA ettevõtjad on väga vastumeelsed klassihagide suhtes ja nendivad, et klassihagi menetluses osalemine on ettevõtte jaoks äärmiselt koormav.⁶⁶

EL-is on selgesõnaliselt keeldutud USA sarnaste kollektiivhagide ülevõtmisest.⁶⁷ Sellest lähtuvalt on EL-i tasandil kehtestatud kindlad põhimõtted, millele EL-i kollektiivse kahju hüvitamise mehhanismid, seal hulgas ettepanekuga välja pakutud mehhanismid, vastata võiksid. Esimeseks põhimõtteks on, et esindushagisid saavad esitada ainult teatud kriteeriumidele vastavad üksused.⁶⁸ Selline põhimõte on kehtestatud tagamaks tarbijatele võimalikult tõhus ja kvaliteetne õiguskaitse. Kuivõrd tarbijad ise kohtumenetluses ei osale, peab tarbijates valitsema kindlustunne, et nende õigused on heades kätes ja neid esindavad pädevad üksused tõepoolest tegutsevad nende huvides.⁶⁹ Samuti välditakse selle põhimõttega olukorda, kus pädevad üksused esitavad hagnosis üksnes selleks, et saada esindamistasusid.⁷⁰ USA klassihagide üheks negatiivseks küljeks peetaksegi seda, et kollektiivsed meetmed teenivad rohkem advokaatide kui tarbijate huve.⁷¹ Ettepaneku kohaselt välistatakse kõnealuse ohu esinemise võimalus ära artikliga 4, mis pakub välja kriteeriumid, millele pädevad üksused vastama peavad. Nendeks kriteeriumideks on: (i) pädev üksus on loodud nõuetekohaselt liikmesriigi õiguse alusel; (ii) sellel on õigustatud huvi kaitsta tarbijaid ning (iii) see on

---

⁶⁴ H-W. Micklitz, A. Stadler. Development of Collective Legal Actions in Europe, Especially in German Civil Procedure. The, 17 European Business Law Review 17/2006, lk 1481.

⁶⁵ P. Cortés, lk 70.

⁶⁶ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. New Frontiers of Consumer Protection, lk 310.

⁶⁷ N. Reich jt, lk 483.

⁶⁸ 2013. aasta soovitusel, art 4 jj.

⁶⁹ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide komiteele. Euroopa horisontaalne kollektiivse õiguskaitse raamistik. Strasbourg, 11.6.2013 (COM(2013) 401 final (edaspidi *Euroopa Komisjoni teatis kollektiivse õiguskaitse raamistiku suhtes*), lk 11; F. Cafaggi, H-W. Micklitz. New Frontiers of Consumer Protection, lk 280.

⁷⁰ N. Reich jt, lk 391.

⁷¹ J. Stuyck, p 490; H-W. Micklitz, A. Stadler, lk 1499.

mittetulunduslikku laadi (vt ptk 2.1). Nende kriteeriumidega kõrvaldatakse oht, et tarbijate eest pöörduvad kohtusse ebapädevad ja/või omakasupüüdlikud üksused.⁷²

Teiseks põhimõtteks on, et pädevate üksuste rahastamisallikad peavad olema täiesti läbipaistvad.⁷³ Läbi selle põhimõtte välditakse olukordi, kus pädeval üksusel ei ole piisavaid vahendeid, et kaotuse korral katta kohtukulud ja kus pädev üksus esitab esindushagi üksnes põhjusel, et teenida kasumit või kahjustada muul moel kostjat nagu näiteks halvustades tema mainet või muuta ta maksejõuetuks.⁷⁴ Sellise negatiivse aspekti välistamiseks on ettepanekus välja pakutud artikkel 4 lõige 1 punkt c, mis kehtestab pädevate üksuste mittetulundusliku laadi ja artikkel 7, mis annab liikmesriikidele juhised, milline peaks välja nägema esindushagi rahastamine kui esindushagi rahastab keegi kolmas isik.⁷⁵ Kuivõrd Eesti õiguse kohaselt oleks suure tõenäosusega pädevaks üksuseks TTJA (vt ptk 2.1), siis probleeme, mis tõusetuvad sellest, kui esindushagisid saaksid rahastada kolmandad isikud, ei tekiks. Seega ka käesoleva töö autor sellel teemal pikemalt ei peatu.

Kolmandaks põhimõtteks on, et EL-i esindushagide regulatsioon peab vastama pigem *opt-in* mudelile.⁷⁶ Esindushagide hagejate rühma moodustamiseks on kaks erinevat võimalust: *opt-in* ja *opt-out* meetod. *Opt-in* mudeliga hagejate moodustamine tähendab seda, et hagejad on aktiivselt märku andnud, et nad soovivad selles menetluses osaleda ning kohtuotsus on siduv neile, kes otsustasid menetluses osaleda (osalemisvõimalus).⁷⁷ Seevastu *opt-out* meetod tähendab, et hagejate rühma kuuluvad automaatselt kõik, kes on sarnase rikkumise läbi sama kahju kandnud, ning menetluses mitte osalemiseks, tuleb rühmast aktiivselt väljuda (loobumisvõimalus).⁷⁸ Loobumisvõimalusega esindushagide korral on kohtuotsus siduv kõigile, kes ei otsustanud rühmast väljuda.⁷⁹ Esindushagide direktiivi ettepaneku kohaselt saavad liikmesriigid otsustada mõlema mudeli kasuks.⁸⁰

---

⁷² Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p-d 10, 11.

⁷³ 2013. aasta soovitusel, art 14 jj.

⁷⁴ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 21.

⁷⁵ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 25.

⁷⁶ 2013. aasta soovitusel, art 21 jj.

⁷⁷ H-W. Micklitz, A. Stadler, lk 1499.

⁷⁸ *Ibid.*, lk 1499.

⁷⁹ *Ibid.*, lk 1499.

⁸⁰ Seletuskiri. Eesti 21.05.2018 seisukohad direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete kaitsmise esindushagisid (edaspidi *Eesti seisukohad*), lk 7. Kättesaadav:

<http://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/0049d304-b7d9-46f2-8dc6-91a2d606ae47#Iuu1LCMS>

(12.01.2019); JURI raport, lk 86.

Vaatamata sellele, et ettepanek lubab mõlemat mudelit, pooldab EL pigem *opt-in* mudelit.⁸¹ Seda eelkõige põhjusel, et osalemisvõimalusega menetlus sobitub liikmesriikide õigussüsteemi paremini ja ei ole vastuolus õigusega olla ärakuulatud ning õigusega otsustada hagi esitamise üle.⁸² *Opt-in* süsteemis austatakse tarbija otsustusvabadust menetluses osaleda või mitte ehk *opt-in* tagab, et tarbijad on tõepoolest huvitatud kohtumenetluse tulemusest.⁸³ Samuti on käesoleva töö autori hinnangul lihtsam arvutada kahjuhüvitise või näiteks hinna alandamise suurust, kuna hagejate rühm on teada. Samas arvatakse selle negatiivseks küljeks õiguskaitse ebatõhusat kättesaadavust, kuna kõik tarbijad ei pruugi saada kätte teadet, et kohtumenetlust ettevõtja vastu algatati ja et soovi korral on neil õigus sellise hagiga liituda.⁸⁴ Samas ei saa jätta tähelepanuta, et *opt-out* mudel tagaks kollektiivse õiguskaitse parema kättesaadavuse. Seda põhjusel, et kohtuotsus ei oleks siduv üksnes tarbijatele, kes otsustasid konkreetselt menetluses osalemisest loobuda.⁸⁵

Neljandaks tuleb hoiduda karistuslikest kahjuhüvitistest.⁸⁶ Massikahju olukorras kahjustada saanud tarbijatele antav hüvitis ei tohiks olla suurem summast, mille ettevõtja liikmesriigi või liidu õigusaktide kohaselt tarbijatele võlgneks.⁸⁷ Mandri-Euroopa õigussüsteemides on levinud arusaam, et karistuslikud kahjuhüvitised kuuluvad pigem karistusõiguse mitte tsiviilõiguse valdkonda. Samuti suurendaksid karistuslikud kahjuhüvitised tõenäosust, et esindushagisid ei esitata tarbijate huvide kaitseks, vaid teatud ettevõtjale kahju tekitamiseks.⁸⁸ Ka ettepanekus nenditakse, et karistuslikest kahjuhüvitistest tuleb liikmesriikidel hoiduda.⁸⁹

Viimaseks kõnealuseks põhimõtteks on „kaotaja maksab põhimõte“.⁹⁰ Kaotaja maksab põhimõte on oluline, et vältida asjatute hagide esitamist.⁹¹ Sellega tagatakse teatud hirmutunne pädevates üksustes, et kaotades tuleb kanda mõlema poole õiguskulud ja esindushagid on üksnes tarbijate huvide kaitsmiseks.⁹² Samuti proovib EL säilitada „kaotaja maksab“ põhimõttega liimesriikide tsiviilkohtumenetluse printsiipi, et kohtumenetluse pooli käsitletakse võrdsetena, kui võrd muidu oleks esindushagide regulatsioon ettevõtjatele äärmiselt koormav ja

---

⁸¹ Vt 2013. aasta soovitused, art 21 jj.

⁸² H-W. Micklitz, A. Stadler, lk 1499.

⁸³ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. *New Frontiers of Consumer Protection*, lk 280.

⁸⁴ *Ibid.*, lk 280.

⁸⁵ Euroopa Komisjoni teatis kollektiivse õiguskaitse raamistiku suhtes, lk 11.

⁸⁶ 2013. aasta soovitused, art 31 jj.

⁸⁷ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 17.

⁸⁸ Euroopa Komisjoni teatis kollektiivse õiguskaitse raamistiku suhtes, lk 8.

⁸⁹ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p-d 4, 17.

⁹⁰ 2013. aasta soovitused, art 13.

⁹¹ H-W. Micklitz, G. Saumier, lk 278.

⁹² Euroopa Parlamendi 02.02.2012 resolutsioon, lk 6.

rikuks nende ettevõtlusvabadust.⁹³ Ka esindushagide direktiivi ettepaneku artiklis 7 on mainitud, et kaotaja maksab mõlema poole kohtukulud. Et põhimõte oleks arusaadavamalt esile toodud, tegi Euroopa Parlament ettepaneku see ka eraldi artiklina kehtestada.⁹⁴

1.2. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmine kehtiva Eesti õiguse kohaselt

1.2.1. Tarbijate kollektiivsete huvide tsiviilõiguslikud kaitsemeetmed

Eesti on üks üheksast EL-i liikmesriigist, kus puuduvad kollektiivse kahju hüvitamise mehhanismid.⁹⁵ Siiani on olnud Eesti seaduseandja kollektiivsete kahju hüvitamise mehhanismide vastu.⁹⁶ Eesti õiguse kohaselt on tarbijatel oma õiguste kaitseks eelkõige võimalus kohtusse pöörduda. Taoline õigus tuleneb põhiseaduse⁹⁷ (edaspidi *PS*) §-st 15, mis sätestab igäihe õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Juhul kui tarbijad soovivad oma õigusi kaitsta kohtuväliselt, on neil tarbijakaitseaduse⁹⁸ (edaspidi *TKS*) § 40 lg 3 kohaselt võimalus pöörduda TTJA juures tegutseva Tarbijavaidluste Komisjoni poole.

Samuti nagu tarbijatel on õigus individuaalselt oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda, on tarbijatel õigus kohtusse pöörduda kasutades erinevaid tsiviilõiguslikke võimalusi. TsMS § 207 lg 1 kohaselt võivad mitu isikut esitada ühise hagi, kui (i) menetluse esemeks on mitme isiku ühine õigus; (ii) mitu isikut on õigustatud või kohustatud samast alusest või (iii) menetluse esemeks on samalaadsed ja olemuslikult samalaadsest alusest tekkinud nõuded või kohustused.⁹⁹ Käesoleva töö autori hinnangul liigituksid tarbijate ühised hagid eelkõige TsMS § 207 lg 1 p 3 alla. TsMS § 207 lg 1 p 3 kohaselt on otstarbekas koos menetleda vaidlusi, kui menetluse esemeks on samalaadsest alusest tekkinud nõuded või kohustused.¹⁰⁰ Seega saaks käesoleva töö autori arvates TsMS § 207 lg 1 p 3 alla liigitada ka tarbijate ühised hagid, mis on tõusetunud näiteks sama ettevõtja poolt kasutatavast ebaseaduslikust tüüptingimusest. Siiski on oluline märkida, et TsMS § 207 lg 2 kohaselt osaleb iga hageja menetluses teise poole suhtes

---

⁹³ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. *New Frontiers of Consumer Protection*, lk 312.

⁹⁴ Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raport ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ. Brüssel, 26.3.2019. COM(2018)0184 – C8-0149/2018 – 2018/0089(COD) (edaspidi *Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud*), muudatusettepanek 74.

⁹⁵ British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 10–11; Eesti seisukohad, lk 2.

⁹⁶ British Institute of International and Comparative Law raport report, lk 550.

⁹⁷ Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

⁹⁸ Tarbijakaitseadus. – RT I, 12.12.2018, 65.

⁹⁹ I. Järvekülg, V. Kõve. *Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura 2017, § 207/komm 3.2, lk 1100.

¹⁰⁰ *Ibid.*, § 207/komm 3.2, lk 1100.

iseseisvalt, mis tähendab, et hageja toimingust ei tulene kaashageja(te)le õiguslikke tagajärgi.¹⁰¹ Ka menetluse tulemus võib iga menetlusosalise suhtes erinev olla.¹⁰²

Teise võimalusena ühise hagi esitamiseks näeb ette TsMS § 374, mille kohaselt võib kohus liita hagid ühte menetlusse. Hagide liitmiseks peab olema täidetud neli järgmist eeldust: (i) tegemist on üheliigiliste hagidega; (ii) need on menetluses samal ajal; (iii) liidetavate tsiviilasjade pooled kattuvad vähemalt osaliselt ning (iv) hagid on omavahel õiguslikult seotud või esitatavad samas menetluses.¹⁰³ Viimane eeldus on täidetud juhul, kui nõuete vahel on piisav seos.¹⁰⁴ Piisav seos ei tähenda ainult seda, et nõuded oleksid tekkinud samast õigussuhtest, vaid seda, et nõuded mingil viisil „kokku kuuluvad“.¹⁰⁵ Alternatiivselt on viimane eeldus täidetud, kui nõuded on esitatavad samas menetluses, ehk kui on täidetud üks TsMS § 207 lg 1 alternatiividest.¹⁰⁶ Seega saaks käeoleva töö autori hinnangul ka TsMS § 374 alla liigitada hagid, mis on tõusetunud näiteks sama ettevõtja poolt kasutatavast ebaseaduslikust tüüptingimusest, kuivõrd esiteks, oleks selliste hagide vahel piisav seos ning teiseks, tegemist on TsMS § 207 lg 1 p 3 tähenduses samalaadsest alusest tekkinud nõuetega. Siiski tuleb märkida, et hagide liitmine on kohtute diskretsiooniotsus, mis ei tulene hagejate soovidest.¹⁰⁷

Nimetatud tsiviilkohtumenetluse võimalused ei ole aga väga efektiivsed. Esiteks on TsMS § 207 ja § 374 eesmärgiks menetlusökoonomia, mitte tarbijate kaitse.¹⁰⁸ Menetlusökoonomia otstarbekus väljendub eelkõige selles, et asjaolude väljaselgitamine toimub kohtu poolt kõigi asjaosaliste suhtes ühiselt.¹⁰⁹ Teiseks ei välista TsMS § 207 ja § 374 sätestatud meetmed seda, et tarbijad peavad endale lepingulise esindaja palkama. Kui tarbijad otsustavad esindajat mitte palgata, on nad omapead ja tihtipeale jääb neil menetluslikest ja õigusteaduslikest teadmistest väheks, samuti ei pruugi tarbijad hagejate gruppi piisavalt hästi hallata.¹¹⁰ Kolmandaks peaks iga tarbija individuaalselt tõendama isiklikku huvi kohtusse pöördumiseks, kui esindushagide esitamiseks õigust omav pädev üksus seda tegema ei peaks.¹¹¹ Seega saab kokkuvõttes öelda, et läbi tsiviilkohtumenetluses sätestatud võimaluste saavad tarbijad individuaalseid õigusi küll

---

¹⁰¹ *Ibid.*, § 207/komm 3.3, lk 1101.

¹⁰² *Ibid.*, § 207/komm 3.3, lk 1102.

¹⁰³ I. Järvekül, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017, § 374/komm-d 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.2.5, lk-d 489–490.

¹⁰⁴ *Ibid.*, § 374/komm 3.2.5, lk 490, § 373/komm 3.2.3, lk 484.

¹⁰⁵ *Ibid.*, § 373/komm 3.2.2, lk 484.

¹⁰⁶ *Ibid.*, § 374/komm 3.2.5, lk 490.

¹⁰⁷ *Ibid.*, § 374/komm 3.2.1, lk 488.

¹⁰⁸ I. Järvekül, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne, § 207/komm 3.1, lk 1099.

¹⁰⁹ *Ibid.*, § 207/komm 3.1, lk 1099.

¹¹⁰ N. Reich jt, lk 379.

¹¹¹ *Ibid.*, lk 379.

kollektiivselt kaitsta, kuid esindushagide direktiivi ettepanekus välja pakutud tarbija kollektiivsetele kaitsemehhanismidele need ei vasta.

Käesoleva töö autori hinnangul oleks eelmisest kahest lahendusest efektiivsem individuaalseid õigusi kollektiivselt kaitsta läbi nõude loovutamise. Hea näitena saab tuua hiljutise kaasuse lennufirma Smartlynx ja Lennuabi vahel (nn *Smartlynx'i* kaasus¹¹²), kus kohus mõistis kompromissi korras 160-le Lennuabi kliendile välja ca 80 000 eurot. Kompromiss oli sõlmitud Lennuabi ja Smartlynx'i vahel, kuid kahjuhüvitis mõisteti välja otse Lennuabi klientidele. Nimelt oli enne kohtumenetlust 160 Lennuabi klienti oma nõuded Smartlynx'i vastu loovutanud Lennuabile ning kompromissis lepiti kokku, et rahaline hüvitis tasutakse otse Lennuabi klientide isiklikele kontodele, mitte Lennuabile endale.¹¹³

Ometi ei pruugi ka eelnevalt kirjeldatud nõude loovutamine olla probleemide vaba.¹¹⁴ Suurimaks ohuks on see, kui kohustatud pool kompromissi ei täida. Kuivõrd kompromiss on sõlmitud kohtumenetluse poolte vahel, siis tarbijatele kompromiss täitedokumendiks ei ole. Kompromiss võib kolmandate isikute suhtes olla täitedokumendiks üksnes siis, kui resolutsioonist on aru saada, et kompromiss kehtib täitedokumendina menetlusvälistest isikutest sissenõudjate kasuks.¹¹⁵ Juhul, kui kompromiss tarbijate jaoks täitedokumendiks ei ole, siis on tarbijate lootused üksnes isikul, kellele tarbijad nõuded loovutasid. Viimasest tekib omakorda probleemkoht, kui isik, kellele tarbijad nõuded loovutasid, ei pöördu kohtutäituri poole või rikub muul moel nõude loovutamise lepingut. Selliste juhtumite korral ei oleks tarbijad endiselt kaitstud ja nad peaksid oma õiguste kaitseks nõude saaja vastu kohtusse pöörduma. Paljud nõuded jääksid aga juba eelnevalt nimetatud materiaalsetel ja psühholoogilistel põhjustel esitamata.

Hetkel on aktuaalne Tallinna Vesi AS kaasus, milles ca 500 klienti ei ole rahul liiga kõrge veetariifiga.¹¹⁶ Käesoleva töö autor leiab, et eelnevalt nimetatud meetmeid saaks kasutada ka Tallinna Vesi AS-le sarnastes kaasustes.

---

¹¹² Harju Maakohtu 04.10.2018 määrus nr 2-18-8761.

¹¹³ K. A. Mägi. Võit tarbijatele: Smartlynxilt mõisteti reisijatele välja üle 80 000 euro ulatuses hüvitusi. – Kasulik 06.11.2018. Kättesaadav: <https://kasulik.delfi.ee/news/uudised/voit-tarbijatele-smartlynxilt-moisteti-reisijatele-valja-ule-80-000-euro-ulatuses-huvitisi?id=84236011> (29.03.2019).

¹¹⁴ Lennuabi teenus on riskivaba, kuna tarbijatelt küsitakse tasu pärast kompensatsiooni saamist. Vt *Ibid*.

¹¹⁵ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 430/komm 3.4.6, lk 965.

¹¹⁶ BNS. Tuhanded inimesed nõuavad Tallinna Veelt hüvitusi. – Postimees 15.04.2019. Kättesaadav: <https://majandus24.postimees.ee/6570173/tuhanded-inimesed-nouavad-tallinna-veelt-huvitist> (18.04.2019).

1.2.2. Eesti õiguse vastavus ettekirjutuste direktiivile

Nagu varem mainitud, siis tarbijate kollektiivsete huvide kaitse seisneb selles, et ületada tarbijate psühholoogilised ja materiaalsed kartused kohtus ebaõnnestuda. Praktikas ei kaalu ettevõtja rikkumise aste kohtusse pöördumisele kuluvat aega, raha ja stressi üle. Seega jäävad paljud rikkumised tähelepanuta ja tarbijad ilma õiguskaitseta. Eelneva vältimiseks näeb ettekirjutuste direktiiv ette pädevate üksuste menetluse algatamise õiguse ettevõtja õigusvastase tegevuse lõpetamiseks (ettekirjutuste direktiivi artikkel 2 lõige 1). Pädevateks üksusteks saavad ettekirjutuste direktiivi kohaselt olla: (i) üks või mitu tarbijate ühishuvide kaitsmise eest vastutavat sõltumatut riigiasutust ja/või (ii) organisatsioonid, kelle tegevuse eesmärk on kaitsta tarbijate ühishuve vastavalt siseriiklikes õigusaktides ettenähtud tingimustele (ettekirjutuste direktiivi artikkel 3 punktid a ja b). Kuid nagu eelnevalt mainitud, siis ettekirjutuste direktiiv seda eesmärki ettekirjutuse piiratud mõju tõttu ei täida.

Eesti seadusandlus on ettekirjutuste direktiiviga kooskõlas (käesoleva töö raames keskendutakse eelkõige ettekirjutuse direktiivi artiklitele 2 ja 3). Ettekirjutuse direktiivile vastavaks pädevaks üksuseks on TTJA kui tarbijate ühishuvide kaitsmise eest vastutav sõltumatu riigiasutus (TKS § 66 lg 2 ja 4). TKS § 64 lg 1 kohaselt on TTJA-l kui ettekirjutuse direktiivile vastaval pädeval üksusel õigus kaitsta tarbijate kollektiivseid huve läbi ettekirjutuste tegemise ettevõtjale või pöördumise hagiga kohtusse. Kollektiivsete huvide kahjustamise all peetakse TKS § 64 lg 2 kohaselt silmas tegu, mis riivab või võib riivata määramata arvu tarbijate ühiseid huve ning mis on vastuolus tarbijakaitseseaduses, võlaõigusseaduses ja teistes seadustes sätestatuga. M. Kingisepa hinnangul jätab normi selline sõnastus võimaluse pidada kollektiivsete huvide kahjustamise all silmas ka huve, mis rikuvad teisi norme, kui just neid, mis on sätestatud tarbijate kaitseks.¹¹⁷

Lisaks üldisele normile (s.o TKS § 64 lg 1) võib TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik teha TKS § 65 lg 1 alusel ettekirjutuse ja nõuda kauplejalt, kes on rikkunud võlaõigusseaduse §-des 14¹, 48-48¹ ja 54-55¹ (lepingueelse teabe andmise kohustus), § 49 lg-s 2³ (taganemisõigus väljaspool äriruume sõlmitud lepingust) ja § 56 lg-s 2⁴ (taganemisõigus sidevahendi abil sõlmitud lepingust), §-des 62¹, 62² (arvutivõrgu abil sõlmitud lepingud), §-s 380 (lepingu eelnev teave ja reklaam), §-des 403¹–404¹, 406–408, 417¹ ja 418 (tarbijakrediidilepingud ja sellega seotud lepingud), §-des 711, 711¹, 711³, 711⁵, 711⁶, 718¹, 727, 727¹ (makseteenuse lepingud) ja §-des 867–870 (pakettreisilepingud ja sellega seotud reisikorraldusteenused)

---

¹¹⁷ M. Kingisepp. Tarbijakaitsõigus Euroopa Liidus ja Eestis. Tallinn: Läte 2011, lk 213.

sätetatud teavitamiskohustusi, rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist. TKS § 65 lg 2 kohaselt TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik võib teha ettekirjutuse ja nõuda kauplejalt, kes on rikkunud võlaõigusseaduse §-s 28¹ (tasu nõudmise piirangud tarbijaga sõlmitud lepingute puhul), §-s 42 (tüüptingimused), §-s 113² (sissenõudmiskulud tarbija poolt), §-des 401², 406², 419², 419³ (tarbijakrediidilepingud ja sellega seotud lepingud), §-des 710¹, 711⁴ ja 721¹–721⁵ (makseteenuste lepingud) sätestatud, rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist.

Näiteks esitas TTJA 01.02.2018 Telia AS-le ettekirjutuse, mille kohaselt TTJA kohustas Telia AS-i lõpetama sellise tüüptingimuse kasutamise tarbijalepingutes, mille kohaselt klient on kohustatud tasuma tähtajatu lepingu lõpetamisel kuutasu täies mahus, olenemata sellest, millisel kuupäeval tarbija lepingu lõpetab.¹¹⁸

Erinormina TKS § 64 lg 1 suhtes võib TTJA TKS § 65 lg 3 kohaselt pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ning nõuda kauplejalt tarbijate õiguste rikkumise lõpetamist ja rikkumisest hoidumist võlaõigusseaduse §-s 45 (ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste kasutamise nõue), §-s 50 (väljaspool äriruume sõlmitud lepingud), §-s 61 (sidevahendi abil sõlmitud lepingud), §-s 236 (müügilepingud), §-s 387 (ehitise ajutise kasutamise lepingud), §-s 420 (tarbijakrediidilepingud), §-s 656 (töövõtulepingu), §-s 733¹³ (makseteenuse lepingud) ja §-s 881 (pakettreisilepingud) sätestatu kohaselt.

Näiteks esitas Eesti Vabariik Tarbijakaitseameti kaudu (praegune TTJA) 2014. aastal Harju Maakohtule hagi Elisa Eesti AS vastu, milles palus keelata Elisa Eesti AS kasutatava tüüptingimuse, mille kohaselt ei võimaldata tarbijatele tasuta arve edastamist (TKS § 65 lg 3 (sel ajal kehtinud TKS § 41¹ lg 2) ja VÕS § 45 alusel).¹¹⁹ Elisa kaasus on ainuke sellelaadne Eestis.¹²⁰

Seega, hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt saavad kohtud ja/või tarbijaorganisatsioonid tarbijate nimel teha üksnes ettekirjutusi tarbijaõiguste rikkumise kõrvaldamiseks. Hüvitise saamiseks või muu taolise kahjulike tagajärgede kõrvaldamiseks (hinna alandamine, puudusega toote parandamine või asendamine) peavad tarbijad kasutama aga individuaalseid

---

¹¹⁸ Tarbijakaitseamet. 01.02.2018 ettekirjutus nr EK-ESE-2018-00004.

¹¹⁹ RKTko 3-2-1-135-15, p 1.

¹²⁰ European Commission. Study for the Fitness Check of EU Consumer and Marketing Law. Final report Part 3 – Country reporting. Brussels: Civic Consulting 2017 (edaspidi *Fitness Check Part 3*), lk 327. Kättesaadav: <http://repository.essex.ac.uk/23121/1/Fitn4ess%20Check%20country%20report.pdf> (04.04.2019).

õiguskaitsevahendeid. Eelnevast kehtestab erandi lennundusseaduse¹²¹ (edaspidi *LennS*) § 60³ lg 2, mille kohaselt saab TTJA ettekirjutusega kohustada lennuettevõtjat tasuma tarbijatele hüvitist, kui lend on tühistatud või hilinenud.¹²² Tuleb märkida, et tegemist on siiski range erandiga ja võib olla vastuolus põhimõttega, et õigust mõistab ainult kohus.¹²³

Kokkuvõttes saab öelda, et Eesti õiguskorras ei ole ettekirjutuste menetluse raames ette nähtud ei kahju hüvitamist, hinna alandamist, puudusega toote parandamist või asendamist ega ka lepingust taganemist või muid rikkumise tagajärgede kõrvaldamise meetmeid. Eelkõige on ettekirjutuse menetluse eesmärgiks kaitsta tarbijate kollektiivseid huve läbi mille hoida ära tarbijatele tulevikus tekkida võiv kahju. Kui tarbijal on kahju tekkinud, on antud hetkel tarbijal ainuke võimalus kohtusse pöörduda, millega kaasnevad suured kulutused õigusabile ja kohtukuludele (näiteks riigilõivule). Selline olukord on põhimõtteliselt identne ettekirjutuste direktiivi puudustega (vt ptk 1.1.1), mis annab alust eeldada, et Eesti õiguskorda on ettepanekus välja pakutud muudatusete valguses kindlasti vaja muuta.

---

¹²¹ Lennundusseadus. – RT I, 13.03.2019, 13.

¹²² Fitness Check Part 3, lk 327.

¹²³ H. Jüriöö. Euroopa Liidu määruste vahetu ja ühetaolise rakendamise probleemid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 261/2004 näitel. Magistritöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2016.

2. TARBIJAKAITSE JA TEHNILISE JÄRELEVALVE AMET KUI PÄDEV ÜKSUS ESINDUSHAGIDE ESTAMISEKS NING TARBIJATE KOLLEKTIIVSETE HUVIDE KAITSMISE ESINDUSHAGID

2.1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet kui pädev üksus ettepaneku artikkel 4 kohaselt

2.1.1. Liikmesriikide kohustus tagada, et pädevad üksused vastaksid kindlatele nõuetele

Ettepaneku artikli 4 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid määrama pädevad üksused, mis saaksid tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks võtta kasutusele ettepanekus välja pakutud meetmeid, seal hulgas esitada esindushagisid. Üheks põhjuseks, miks Euroopa Komisjon tegi ettepaneku võtta vastu esindushagide direktiiv, on ületada suundumus, et tarbijad väldivad materiaalsetel või psühholoogilistel põhjustel kohtusse pöördumist.¹²⁴ Andes pädevatele üksustele esindusõiguse, suureneb tarbijatele õiguskaitsevahendite kättesaadavus.¹²⁵ Ettepaneku preambulis sedastatakse, et pädevateks üksusteks võiksid eeskätt olla sõltumatud avalik-õiguslikud asutused ja/või tarbijaorganisatsioonid.¹²⁶

Lisaks sellele, et liikmesriikidel tuleb määrata pädevad üksused, kes saavad tarbijate kaitseks teha ettekirjutusi või esitada esindushagisid, peavad pädevad üksused vastama ka teatud tingimustele. Selliste tingimuste kehtestamine on oluline hoidmaks kõrvale võimalikest negatiivsetest aspektidest, mis võivad kaasneda, kui ettepanekus välja pakutud meetmeid saaksid kasutusele võtta näiteks üksused, mida juhivad tarbijad ise või mille rahastus ei ole läbipaistev. Nimelt organisatsioonidel või ühendustel, mille liikmed on ainult tarbijad, jääb tihti puudu piisavatest teadmistest, mis on olemas tarbijaorganisatsioonidel ning ettevõtted ei pea neid piisavalt tugevateks vastasteks.¹²⁷ Siisamaani ei ole tarbijate kollektiivne kaitse edukas olnud, kuivõrd tarbijatel puudub piisav võim – ettevõtjad ei arvesta tarbijaid kui võrdseid vastaspooli.¹²⁸ Teiseks, kui organisatsioonide rahastamine ei ole läbipaistev, tõusetub oht, et esindushagisid esitatakse eesmärgiga teenida kasumit või põhjustada konkurendile (kes menetluses oleks kostja positsioonil) ebamugavusi.¹²⁹ Kuigi ettepaneku artikkel 4 lõike 3 esimene lause jätab liikmesriigile valikuvõimaluse, kas pädevaks üksuseks määrata avalik-õiguslik asutus või tarbijaorganisatsioon, on valitsevaks arvamuseks, et pädevaks üksuseks

---

¹²⁴ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 3.

¹²⁵ *Ibid.*, preambuli p 3.

¹²⁶ *Ibid.*, preambuli p 11.

¹²⁷ N. Reich jt, lk 379.

¹²⁸ *Ibid.*, lk 379.

¹²⁹ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 21.

võiks eelkõige olla avalik-õiguslikud asutused. Kardetakse, et tarbijaorganisatsioonidel võib jääda vajaka teadmistest ja rahalistest ressurssidest ning enamjaolt on tarbijaorganisatsioonid loodud sõnavabaduse või õiguse koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse põhiõiguse alusel, mitte eesmärgiga saavutada tarbijakaitse kõrgetasemeline tase.¹³⁰ Artikkel 4 lõike 3 teise lause kohaselt tehakse ettepanek liikmesriikide õiguseks valida pädevaks üksuseks asutus, kes esindab rohkem kui ühe liikmesriigi tarbijaid. Tulenevalt käesoleva magistr töö teema kitsendusest, et piiriüleseid esindushagisid ei analüüsita, antud paragrahvi lähemalt ei käsitleta.

Käesoleva töö autori hinnangul võiks Eestis pädevaks üksuseks olla TTJA. Seda esiteks põhjusel, et TTJA vastab ettepanekus toodud soovitusel, et tegemist oleks avalik-õigusliku asutusega. See, et TTJA on avalik asutus tuleneb TKS § 21 lg-st 1. Teiseks on TTJA-l Eestis praegu ainukesena reaalne pädevus võtta tarbijate kaitseks kasutusele meetmeid. Nimelt on TTJA-le antud TKS § 21 lg-ga 2 pädevus (i) teostada järelevalvet tarbija õiguste kaitseks sätestatud nõuete täitmise üle, (ii) teha ettepanekuid õigusaktide muutmiseks, (iii) lahendada tarbija õiguste tagamiseks kehtestatud nõuete rikkumise kohta esitatud kaebusi ning (iv) nõuda kohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve ebamõistlikult kahjustavate tüüpitingimuste ja ebaausate kauplemisvõtete kasutamise keelamist ning tarbija õigusi rikkuva muu tegevuse lõpetamist. Lisaks eelnevale on Eesti juba varasemalt tulenevalt ettekirjutuste direktiivi artikli 4 lõikes 3 tulenevast kohustusest valinud TTJA pädevaks asutuseks, kellel on õigus algatada piiriülest menetlust ettevõtja rikkumise lõpetamiseks.¹³¹

Ka ettepaneku artikkel 4 lõike 1 esimese lause kohaselt peab pädev üksus olema kantud avalikult kättesaadavasse nimekirja. Kuivõrd ettepaneku artikkel 16 lõige 1, mis teeb ettepaneku piiriüleste esindushagide esitamise võimaluseks, viitab artikkel 4 lõike 1 kohasele avalikule nimekirjale, on käesoleva töö autori hinnangul artikkel 4 lõike 1 esimeses lauses mainitud avaliku nimekirjaga mõeldud samuti nimekirja, mille kohaselt saavad pädevad üksused esitada piiriüleseid esindushagisid. Hetkel on TTJA kantud sellisesse nimekirja TKS § 66 lg 2 ja 4 alusel. Kuivõrd TKS § 66 sätestab hagid üksnes rikkumise keelamiseks, aga mitte tagajärgede kõrvaldamiseks, tuleks esiteks TKS §-i 66 täiendada sõnastuse poolest hagidega, millega saab nõuda tagajärgede kõrvaldamist. Teiseks, kuivõrd TKS § 66 lg 2 ja 4 viitavad Majandus- ja taristuministri 04.02.2016 määrusele nr 11¹³² (edaspidi *direktiivide loetelu*

¹³⁰ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. *New Frontiers of Consumer Protection*, lk 422.

¹³¹ TKS § 66; Eesti seisukohad, lk 4.

¹³² Majandus- ja taristuministri 04.02.2016 määrus nr 11 „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“. – RT I, 19.02.2019, 4.

määrus), tuleks direktiivide loetelu määruse §-i 2 täiendada esindushagide direktiiviga ja selle lisas toodud direktiividega ning direktiivide loetelu määruse §-i 3 täiendada sõnastuse poolest hagidega, millega saab nõuda tagajärgede kõrvaldamist. Kuivõrd käesoleva töö autor ei keskendu piiriülestele esindushagidele, siis kõnelauseid sätteid põhjalikumalt ei analüüsita.

2.1.2. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti vastavus ettepaneku artikkel 4 nõuetele

Ettepaneku artikkel 4 lõike 1 teise lausega kehtestatakse kriteeriumid, millele pädevad üksused vastama peavad, et neil oleks õigus tarbijate nimel esindushagisid esitada. Järgnevalt analüüsib käesoleva töö autor ettepaneku artikli 4 lõike 1 punktide kaupa, kas TTJA vastab esindushagide direktiivi ettepanekus toodud kriteeriumidele. Ettepanekus välja pakutud kriteeriumid on järgmised: (i) pädev üksus on loodud nõuetekohaselt siseriikliku õiguse alusel, (ii) omab õigustatud huvi, et esindushagide direktiiviga hõlmatud liidu õigusnormide täitmine oleks tagatud ja (iii) on mittetulunduslikku laadi.

Ettepaneku artikkel 4 lõige 1 punkt a pakub välja, et pädev üksus peab olema nõuetekohaselt loodud liikmesriigi õiguse alusel. Selle sätte kohaselt peetakse silmas, et esindushagisid saavad esitada vaid pädevad üksused, kes vastavad liikmesriigi õigusaktides sätestatud kriteeriumidele, nagu näiteks, et organisatsioonil oleks teatud arv liikmeid, see oleks teatud aeg tegutsenud, selleks oleks olemas põhikiri ning et selle juhtimine oleks läbipaistev (ettepanek toob sellised näited, kuivõrd esindushagisid võivad ettepaneku kohaselt esitada ka tarbijaühendused ehk isikute vabatahtlikud ühendused).¹³³

Käesoleva töö autori hinnangul vastaks TTJA ettepaneku artikli 4 lõike 1 punktis a välja pakutud kriteeriumile. TKS § 21 lg 1 kohaselt on TTJA majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. Vabariigi Valitsuse seaduse¹³⁴ (edaspidi *VVS*) § 40 lg 1 sätestab, et valitsusasutused moodustatakse, korraldatakse ümber ja nende tegevus lõpetatakse seaduse alusel. Sellest järeldub, et ka TTJA kui valitsusasutus peab samuti olema loodud seaduse alusel. Kuivõrd TKS § 21 lg 1 sätestab TTJA kui valitsusasutuse olemuse ja TKS § 21 lg 2 sätestab TTJA pädevuse, saab öelda, et TTJA kui valitsusasutus on loodud tarbijakaitse seaduse alusel. Seega saab käesoleva töö autori hinnangul lugeda kriteeriumi, mille kohaselt pädev üksus on nõuetekohaselt liikmesriigi õiguse alusel loodud, täidetuks.

¹³³ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 10.

¹³⁴ Vabariigi Valitsuse seadus. – RT I, 12.12.2018, 8.

Ettepaneku artikli 4 lõike 1 punkti b kohaselt peab pädeval üksusel olema õigustatud huvi, et liidu õigusnormide täitmine oleks tagatud. Käesoleva töö autori hinnangul näitavad pädeva üksuse õigustatud huvi kaitsta tarbijaid justnimelt selle juhtimisdokumentid. Lisaks pakub Euroopa Parlament oma 26.03.2019 raportis välja artikkel 4 lõike 1 punkti b muudatusettepaneku, millest tuleneb, et pädevate üksuste õigustatud huvi näitavad selle põhikiri või muud juhtimisdokumentid.¹³⁵ Seetõttu lähtub ka käesoleva töö autor TTJA õigustatud huvi analüüsimisel justnimelt selle juhtimisdokumentidest (põhimäärus ja strateegiliste eesmärkide dokument jms). Ka Riigikohtu hinnangul tähendab ettepaneku kohane „õigustatud huvi“ pigem pädeva üksuse eesmärke.¹³⁶

Alates 2019. aastast ühendati Tarbijakaitseamet ja Tehnilise Järelevalve Amet üheks asutuseks. Enne seda kehtis Tarbijakaitseametil oma põhimäärus (edaspidi *vana põhimäärus*).¹³⁷ Vana põhimääruse § 11 kohaselt oli Tarbijakaitseameti tegevusvaldkonnaks seadusega ettenähtud alustel ja ulatuses riikliku sunni kohaldamine tarbijakaitse valdkonnas. Tarbijakaitseameti tegevuse eesmärgiks oli muu hulgas riigi majandus- ja sotsiaalpoliitika elluviimine tarbijakaitse valdkonnas (vana põhimääruse § 12). Vana põhimääruse § 13 kehtestas tarbijakaitseameti põhiülesanded. Üheks põhiülesandeks oli riikliku järelevalve teostamine tarbijakaitse valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle ja vajadusel riikliku sunni rakendamine (vana põhimääruse § 13 p 1). Vana põhimääruse § 14 p 10 sätestas, et põhiülesannete täimiseks tarbijakaitseamet annab oma pädevuse piires välja haldusakte ja soovituslikke juhendeid õigusaktidest tulenevate tarbijakaitsealaste nõuete järgimiseks ning p 12 kohaselt nõuab kohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve kahjustavate tüüptingimuste kasutamise keelamist ning tarbija õigusi rikkuva muu tegevuse lõpetamist. Uus TTJA põhimäärus¹³⁸ (edaspidi *uus põhimäärus*) nii täpselt ja põhjalikult TTJA õigustatud huvi kaitsta tarbijaid ei sätesta. TTJA uue põhimääruse § 4 kehtestab TTJA ülesanded. TTJA põhiülesanneteks on muu hulgas teostada haldus- ja riiklikku järelevalvet (uue põhimääruse § 4 lg 1 p 6), anda haldusakte (põhimääruse § 4 lg 1 p 8), rakendada ettekirjutuste täitmiseks haldussundi (uue põhimääruse § 4 lg 1 p 9) ja osaleda seadusega sätestatud juhtudel tsiviilkohtumenetluses avalike huvide kaitseks (uue põhimääruse § 4 lg 1 p 15). Käesoleva töö autor leiab, et TTJA uue põhimääruse sätetest ei võimalik otseselt tuletada TTJA õigustatud huvi tarbijaid kaitsta. Kuivõrd ameti ühendamise järel jäid mõlema ameti (st Tarbijakaitseameti

¹³⁵ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 43.

¹³⁶ Eesti seisukohad, lk 5.

¹³⁷ Tarbijakaitseameti põhimäärus (kehtetu). – RT I, 28.09.2016, 2.

¹³⁸ Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärus. – RT I, 13.12.2018, 8.

ja Tehnilise Järelevalve Ameti) eesmärgid ja funktsioonid samaks¹³⁹, saab autori hinnangul vaadata ka Tarbijakaitseameti strateegiliste eesmärkide dokumenti¹⁴⁰, milles on sätestatud Tarbijakaitseameti missioon, eesmärk, ülesanded jms. Dokument sedastab, et: „*Tarbijakaitseameti missioon on panna õigus ja teadlikkus tarbimiskeskonna tasakaalu nimel tööle.*“¹⁴¹. Tarbijakaitseameti üheks põhiülesandeks on: „*riikliku järelevalve teostamine tarbijakaitse valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle ja vajadusel riikliku sunni rakendamine*“¹⁴². Ühtlasi sedastatakse tarbijakaitseaduse seletuskirjas, et tarbijakaitseaduse üheks eesmärgiks on tarbijate kaitse.¹⁴³ Kokkuvõttes saab öelda, et strateegilise eesmärkide dokumendist ja tarbijakaitseaduse seletuskirjast saab siiski järeldada, et ka TTJA ülimald eesmärgiks on tarbijate kaitse ning sellest tulenevalt vastab TTJA muu hulgas ettepaneku artikkel 4 lõige 1 punktile b.

Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raportiga tehti muudatusettepanek täiendada artikkel 4 lõige 1 punkti b veel sellega, et pädeva üksuse põhikiri või muu juhtimisdokument ei peaks näitama üksnes pädeva üksuse huvi (eesmärki) kaitsta tarbijaid, vaid ka huvi (eesmärki) tagada liidu õigusnormide täitmine.¹⁴⁴ Käesoleva töö autori arvates oleks ühtlasi täidetud ka see kriteerium, kuivõrd TTJA ülesandeks on muu hulgas riikliku järelevalve teostamine tarbijakaitse valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle (TKS § 61 lg 1, vana põhimääruse § 13 p 1). Märkimist väärib aga see, et uues põhimääruses otseselt sellist ülesannet TTJA-le antud ei ole, kuid kuna uues põhimääruses märgitakse, et TTJA täidab muu hulgas muid seadus alusel antud ülesandeid (uue põhimääruse § 4 lg 1 p 16) ja TKS § 61 lg-s 1 on vastav kohustus nimetatud, oleks Eesti õigus ka kõnealuse muudatusettepanekuga kooskõlas.

Ettepaneku artikli 4 lg 1 punkti c kohaselt peab pädeval üksusel olema mittetulunduslik olemus ja juhtimisstruktuur, mis tagab vastavuse majandusliku kasumi mittetaotlemise kriteeriumile. Lisaks eeltoodule pakutakse Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raportis välja veel kolm

---

¹³⁹ Seletuskiri Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamine ning rikkumismenetlusest nr 2017/2072 selgunud puuduste kõrvaldamine) eelnõu juurde. – SE 651, lk 6. Kättesaadav: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ec58978a-e97f-4fd5-8bdf-ea0b54530c66/Vabariigi%20Valitsuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seaduse%20eelnou%20\(651%20SE%20III\)%20\(Riigikogu%20koosseisu%20hääaltenamus\)](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ec58978a-e97f-4fd5-8bdf-ea0b54530c66/Vabariigi%20Valitsuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seaduse%20eelnou%20(651%20SE%20III)%20(Riigikogu%20koosseisu%20hääaltenamus)) (04.04.2019).

¹⁴⁰ Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. Turujärelevalve programm 2018. Kättesaadav: https://www.ttja.ee/sites/default/files/veebihaldus/artikkel/files/turujarelevalve_programm_2018.pdf (28.03.2019).

¹⁴¹ *Ibid.*, lk 7.

¹⁴² *Ibid.*, lk 7.

¹⁴³ Seletuskiri tarbijakaitseaduse juurde. – SE 37, lk 5. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/523b11ef-443a-421c-ad77-12afca358c06/Tarbijakaitseadus> (04.04.2018).

¹⁴⁴ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 43.

tingimust, mis laiendavad kõnealuse artikli punkti c: (i) see tegutseb viisil, mis on sõltumatu muudest üksustest ja muudest isikutest, kellel võib olla esindushagi tulemuste suhtes majandushuvi; (ii) sel ei ole hageja õigusbüroodega finantskokkuleppeid, mis väljuvad tavapärase teenuseosutamise lepingu raamidest ning (iii) see on kehtestanud sisemenetlused, et vältida huvide konflikti enda ja oma rahastajate vahel.¹⁴⁵ Käesoleva töö autori hinnangul vastab TTJA nendele kriteeriumidele. Seda eelkõige põhjusel, et TTJA on valitsusasutus ega sõltu üheski kolmandast isikust rahastajast. Riigieelarve seaduse¹⁴⁶ (edaspidi *RES*) § 26 lg 4 p 1 kohaselt on tulud kõik vahendid, mida riik oma ülesandeid täites kogub või saab toetusena. TTJA puhul saab tuluks eelkõige olla vääртеomenetluse seadustiku alusel määratud trahvid ja/või nõuete rikkumiste eest laekuvad sunnirahad.¹⁴⁷ TTJA tulud lähevad riigieelarvesse, mistõttu TTJA-l kui valitsusasutusel ei ole otsest motivatsiooni saada tulusid.¹⁴⁸ Lisaks eelnevale on TTJA VVS § 41 lg 1 kohaselt aruandekohustuslik Vabariigi Valitsuse või vastava ministri või riigisekretäri ees, kes suunab ja koordineerib TTJA tegevust ning teostab TTJA üle järelevalvet. VVS § 41 lg 3 kohaselt kasutab TTJA riigieelarvelisi vahendeid ning annab sellest aru. TTJA eelarve kinnitab, muudab ja eelarvete täitmist kontrollib minister (VVS § 41 lg 7). TTJA koostab lisaks eelarve eelnõule ja tegevusplaani ka riskianalüüsi (uue põhimääruse § 4 lg 2). Käesoleva töö autori hinnangul on TTJA mittetulundusliku laadi kriteerium täidetud.

Kokkuvõttes saab öelda, et TTJA vastab ettepanekus toodud kriteeriumitele ja seega sobib pädevaks üksuseks ettepaneku artikkel 4 lõike 1 teise lause tähenduses. Kuivõrd kehtiva õiguskorra kohaselt ei ole TTJA-l pädevust esindushagisid esitada, tuleb TTJA-le selline pädevus seadusega anda. Hetkel sätestab TTJA pädevuse TKS § 21 lg 2. Käesoleva töö autori hinnangul tuleb TKS § 21 lg 2 juurde sätestada uus punkt, mis annaks TTJA-le pädevuse esitada ka esindushagisid, st hagisid, milles ei nõuta üksnes tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamist, vaid nõutakse ka tarbijatele tekkinud kahjulike tagajärgede kõrvaldamist, eelkõige kahju hüvitamist. Säte võiks välja näha järgmiselt: *TKS § 21 lg 2 p 7: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti pädevuses on: nõuda maakohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamist kasutades võlaõigusseaduses või teistes seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 1 lõige 2 punkt 7).

¹⁴⁵ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanekud 44, 45 ja 46.

¹⁴⁶ Riigieelarve seadus. – RT I, 07.07.2017, 39.

¹⁴⁷ 2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri. – SE 700, lk 128. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/575520bc-666f-465a-a368-ac29bbf587f6/2019.%20aasta%20riigieelarve%20seadus> (04.04.2019).

¹⁴⁸ *Ibid.*, lk 128.

Ühtlasi toob ettepaneku artikli 4 teised lõiked välja rida nõudeid, mille liikmesriigid ettepaneku vastuvõtmisel kehtestama peaksid. Artikkel 4 lõike 1 kolmanda lause kohaselt tuleb liikmesriikidel regulaarselt hinnata, kas pädev üksus vastab endiselt kehtestatud kriteeriumidele. Sama artikli neljanda lause kohaselt tuleb liikmesriikidel tagada, et pädev üksus kaotab oma staatuse, kui ta ei vasta enam kasvõi ühele selles loetletud kriteeriumile. Käesoleva töö autor leiab, et kuivõrd Eestis tuleks pädevaks üksuseks valida TTJA, siis artikkel 4 lõike 1 kolmandat ja neljandat lauset *a priori* ettepaneku sellisel kujul vastuvõtmisel üle võtta ei tule. Seda eelkõige põhjusel, et TTJA on riigiasutus, mistõttu on sellised riskid välistatud. Esiteks teostab TTJA üle teenistuslikku järelevalvet Vabariigi Valitsus või majandus- ja taristuminister (VVS § 41 lg 1). Teiseks on TTJA pädevus ja tunnused jms kriteeriumid sätestatud seadusega, mistõttu saab neid muuta samuti üksnes seadusandja tahtega. Taolised riskid esinevad eelkõige siis, kui pädevaks üksused määratakse tarbijaorganisatsioonid, kes võivad iseseisvalt oma organisatsioonilisi eesmärke muuta. Tarbijaorganisatsioonidele autor käesolevas töös ei keskendu.

Artikkel 4 lõige 2 kohaselt võib liikmesriik määrata pädeva üksuse ka juhtumipõhiselt ning artikkel 4 lõike 4 kohaselt võib liikmesriik kehtestada nõuded, millega määratakse kindlaks, millised pädevad üksused võivad esitada kõiki esindushagide meetmeid ja millised ainult osa nendest meetmetest. Kuivõrd käesoleva töö autor leidis käesolevas peatükis, et TTJA täidab kõiki ettepanekus välja pakutud kriteeriume ning oleks ainukeseks üksuses Eestis, kellel oleks vastavad ressursid ja teadmised esindushagide esitamiseks, siis viidatud sätteid, kui esindushagide direktiivi ettepanek võetakse sellisel kujul vastu, Eesti seadusandlusesse *a priori* üle võtma ei peaks, eriti arvestades asjaolu, et sätted ei ole imperatiivsed (sätted kasutavad sõna „võima“ (ingl k „*may*“)). Viidatud sätted peaks üle võtma, kui võimaldada lisaks TTJA-le ka tarbijaorganisatsioonidel esindushagisid esitada. Artikkel 4 lõike 5 kohta vt ptk 2.2.3.

2.2. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagid ettepaneku artiklite 5 ja 6 kohaselt

2.2.1. Esindushagide üldiseloostus¹⁴⁹

Ettepaneku artikkel 5 lõige 1 teeb ettepaneku liikmesriikide kohustuseks tagada, et pädevad üksused saavad esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks esindushagisid liikmesriikide kohtutele või haldusasutustele, kui on otsene seos pädeva üksuse eesmärkide ja EL-i õigusest

---

¹⁴⁹ Käesoleva töö autor kasutab läbivalt töös ettepaneku kohast sõna „ettekirjutus“, et tööd oleks lihtsam ettepanekuga koos jälgida ja/või hiljem võrrelda. Tsiviilkohtumenetluses tuleks sõna „ettekirjutus“ asendada eelkõige sõnaga „kohtulahend“ ja „määrus“. Vt Eesti seisukohad, lk 6.

tulenevate õiguste vahel, mida on rikutud. Ettepaneku kohaselt jagunevad esindushagide meetmed kolmeks. Neid meetmeid peab saama kasutada nii ühe esindushagi (artikkel 5 lõige 4) kui ka mitme eraldiseisva esindushagi raames (ettepaneku preambuli punkt 13).

Esimeseks meetmeks, mida saab esindushagi raames esitada, on artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt ajutine ettekirjutus (edaspidi *ajutine ettekirjutus*). Ajutist ettekirjutus saab esitada eesmärgil peatada tava kasutamine või kui ettevõtja ei ole tava veel kasutatud, kuid tal on see plaanis, siis keelata see tava.¹⁵⁰ Ettepanekus ei ole täpsemalt selgitatud, mida on mõeldud ajutise ettekirjutuse all. Käesoleva magistritöö autori hinnangul tuleks ajutise ettekirjutuse all mõista eelkõige hagi tagamise ja/või esialgse õiguskaitse meetmeid. Sellele viitavad mitmed asjaolud. Esiteks, ettepaneku preambuli punkt 13 kohaselt, selleks et vältida tarbijatele tõsist ja pöördumatut kahju, on otstarbekas kõigepealt teha asjakohane ettekirjutus ning alles seejärel esitada hagi kahju hüvitamiseks. Lisaks preambula punkt 36 kohaselt peaks ajutise ettekirjutuse esitamine toimuma kiirmenetluse korras, et vältida tarbijatele ettevõtja rikkumisest tulenev edasine kahju. Käesoleva töö autori hinnangul viitab taoline sõnatus otseselt sellele, et ajutise ettekirjutuse eesmärgiks on eelkõige reguleerida esialgset õigussuhet vältimaks olukorda, kus negatiivne mõjutus tarbijale võib kesta terve menetluse vältel kuniks tehakse lõplik otsus. Järelikult saab ajutise ettekirjutuse all mõista üksnes teatud hagi tagamise või esialgse õiguskaitse võimalusi.

Ettepaneku artikkel 5 lõike 2 punkti b kohaselt on teiseks meetmeks, mida saab esindushagi raames esitada, ettekirjutus, millega määratakse kindlaks, et (i) tava kujutab endast õigusrikkumist ning (ii) vajadusel lõpetatakse (ettepanekus „peatatakse“) tava kasutamine või nõutakse sellises tavas kasutamisest hoidumist (ettepanekus „keelatakse tava, mida plaanitakse kasutada“) (edaspidi *rikkumise ettekirjutus*). Artiklis nimetatud „õigusrikkumine“ tähendab mingit ettevõtja tegevust, millega ettevõtja rikub ettepaneku lisas loetletud liidu õigusnorme ja kahjustab sellega tarbijate kollektiivseid huve (edaspidi *ettevõtja rikkumine või õigusrikkumine*).¹⁵¹ Ettevõtja rikkumine võib vastavalt õiguskaitsevahendile olla kas tagajärgede kõrvaldamise nõude üheks eelduseks või eeldust kinnitavaks asjaoluks.

Ettepaneku artikkel 5 lõike 3 esimese lause ja artikkel 6 lõike 1 kohaselt on kolmandaks meetmeks, mida saab esindushagi raames esitada, hagi, mille eesmärgiks on kõrvaldada rikkumise kestev mõju (edaspidi *tagajärgede kõrvaldamise hagi*). Artikli 6 kohaselt saavad

---

¹⁵⁰ Esindushagide direktiivi ettepanek, art 5 lg 1 p a.

¹⁵¹ *Ibid.*, art 2 lg 1 ls 1.

selle hagi raames esitatavad tagajärgede kõrvaldamise meetmed olla järgmised: (i) kahju hüvitamine, (ii) puudustega toote parandamine või asendamine, (iii) hinna alandamine, (iv) lepingu lõpetamine ja (v) tasutud hinna hüvitamine. Euroopa Parlamendi 26.03.2019 lisab tagajärgede kõrvaldamise meetmena veel „kõrvaldamise“.¹⁵² Seega ei ole tagajärgede kõrvaldamise hagi suunatud üksnes rahalisele kahju hüvitamisele, vaid pädev üksus saab nõuda ka alternatiivseid meetmeid nagu puudustega toote parandamine või asendamine või kasutada õigust hinna alandamiseks või lepingust taganemiseks. Samuti saab pädev üksus nõuda kahju hüvitamist naturaalsest õigusest teel või kasutada lepinguväliseid õiguskaitsevahendeid. Ettepaneku preambula punktid 1 ja 16 sedastatakse, et artikkel 6 lõikes 1 nimetatud õiguskaitsevahendeid mõistetakse ja kasutatakse vastavalt liikmesriikide seadusandlusele.

Käesoleva töö autor leiab, et ettepaneku artikkel 5 lõike 3 esimese lause ja artikkel 6 lõike 1 meetmete puhul on tegemist ühe ja sama esindushagiga järgmiselt põhjustel. Esiteks viitab artikkel 6 lõige 1 selgesõnaliselt, et artikkel 5 lõike 3 kohaldamisel peavad liikmesriigi tagama, et pädevatel üksustel oleks õigus kasutada artikkel 6 lõike 1 kohaseid õiguskaitsevahendeid. Teiseks märgitakse ettekirjutuse seletuskirjas, et artikkel 6 lõike 1 kohased meetmed on kättesaadavad rikkumise kestva mõju kõrvaldamise meetmena artikkel 5 lõike 3 tähenduses.¹⁵³ Kolmandaks, ettepaneku preambulas märgitakse: „Pädevatel üksustel peaks olema võimalik võtta meetmeid, mille eesmärk on kõrvaldada rikkumise kestev mõju. Need meetmed peaksid kujutama endast ettekirjutust kahju hüvitamiseks, millega kohustatakse kauplajat muu hulgas olenevalt asjaoludest ja vastavalt liikmesriigi õigusaktidele parandustööd tegema, asendama, hinda alandama, lepingut lõpetama või tasutud hinda tagastama.“¹⁵⁴ Üheks võimaluseks on, et artikkel 6 lõike 1 kohased õiguskaitsevahendid on ainult üheks osaks artikkel 5 lõike 3 esimese lause rikkumise kõrvaldamise meetmetest. Näiteks märgitakse ettepaneku seletuskirjas, et artikkel 5 lõikega 3 mõeldakse rikkumise kestva mõju kõrvaldamise ettekirjutusi, „seal hulgas“ artikkel 6 lõike 1 kohaseid heastamise meetmeid.¹⁵⁵ Samas leiab käesoleva töö autor, et viimane tõlgendus on välistatud tingitud asjaolust, et Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raportis tehti ettepanek lisada rikkumise kestva mõju kõrvaldamise meetmena lisaks juba nimetatud heastamise meetmetele ka „kõrvaldamine“. Lisaks eelnevale märgitakse kirjanduses, et rikkumise kestva kõrvaldamise meetmeteks saavad eelkõige olla (i) ebaseaduslikku tegevust keelustava ettekirjutused, (ii) tarbijate teavitamine lõplikest otsustest läbi selliste vahendite, kus tarbijad rikkumist kogesid (näiteks keelatud reklaami puhul tuleb

---

¹⁵² Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanekud 1 ja 16.

¹⁵³ Esindushagide direktiivi ettepaneku seletuskiri, art 6, lk 14.

¹⁵⁴ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 16.

¹⁵⁵ Esindushagide direktiivi ettepaneku seletuskiri, art 5, lk 14.

tarbijaid teavitada keelatud reklaamist seal, kus reklaami näidati), (iii) kahju hüvitamine ja (iv) individuaalsed kahju hüvitamise järelehagid.¹⁵⁶ Kõik sellised meetmed tuleb liikmesriikidel ettepaneku sellisel kujul vastuvõtmisel vastavalt artiklitele 5 lõige 2 punkt b, 9 lõiked 1 ja 2 ning 6 lõiked 1–3 siseriiklikkuse õigusesse üle võtta. Seega ei ole käesoleva töö autori hinnangul kahtlust, et artikkel 5 lõike 3 esimese lause ja artikkel 6 lõikega 1 on mõeldud samasid esindushagisid.¹⁵⁷

Kuivõrd ettepaneku preambuli punkt 12 kohaselt saab tarbijate kollektiivseid huve kaitsta nii kohtu- kui ka haldusmenetluse kaudu või läbi mõlema menetluse korraga, käsitleb autor kõiki võimalusi Eesti õiguskorras, kuid lähtub eeldusest, et ettepanekus välja pakutud meetmed tuleks võimaluse korral samastada Eesti õiguskorras juba olemasolevate meetmetega, et vältida uue regulatsiooni asjatut kehtestamist. Juhul, kui autor analüüsib esindushagide menetluse võimalikkust tsiviilkohtumenetluses, lähtub autor eeldusest, et sätted tuleb kehtestada pigem tarbijakaitseseadusesse kui tsiviilkohtumenetluse seadustikku, kuivõrd viimane muutuks vastasel juhul liiga keeruliseks ja raskesti loetavaks, eriti arvestades asjaolu, et EL-i poolt tuleb ka tulevikus ettepanekuid, mille kohaselt tuleb tsiviilkohtumenetluse seadustikku muudatusi sisse viia.¹⁵⁸

2.2.2. Esindushagide meetmed halduskohtumenetluses

Eelneva analüüsi käigus selgus, et Eesti võiks pädevaks üksuseks, kellele antakse õigus esitada esindushagisid, määrata TTJA. TTJA-le kui haldusorganile¹⁵⁹ oleks halduskohtumenetlus ressursikasutuse poolest eelistatum variant kui tsiviilkohtumenetlus justnimelt haldusmenetluse seaduse¹⁶⁰ (edaspidi *HMS*) §-des 6 ja 38 sätestatud uurimispõhimõtte tõttu. Uurimispõhimõtte kohaselt on halduskohtud ise kohustatud välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajaduse korral koguma tõendeid oma algatusel, mis tähendab, et menetlusosalistel (käesoleva töö valguses eelkõige TTJA-l) oleks halduskohtumenetluses väiksem roll. Seevastu kehtib tsiviilkohtumenetluses võistleva kohtumenetluse printsiip (*TsMS* § 5 ja § 230), mistõttu

---

¹⁵⁶ P. Rott, A. Halfmeier, lk 4.

¹⁵⁷ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanekud 1 ja 16.

¹⁵⁸ Seletuskiri konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde. – SE 386, lk 11. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/7355c673-7b94-4538-a1f5-baf20e7bbbce/Konkurentsiseaduse%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus> (04.04.2019).

¹⁵⁹ HMS § 8 lg 1 kohaselt on haldusorgan seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik.

¹⁶⁰ Haldusmenetluse seadus. – RT I, 28.12.2017, 21.

tuleks TTJA-l endal tõendada ettevõtja rikkumist tuues maakohtu ette vastavad asjaolud ja tõendid.¹⁶¹

Halduskohtumenetluses kehtiva üldise põhimõtte kohaselt lahendab halduskohus eelkõige probleeme, mis tõusetuvad eraisiku kaebusest ja ainult siis, kui haldusorgan on juba sooritanud isiku õigusi rikkuva toimingu.¹⁶² Seega, kuivõrd ettepanekus välja pakutu kohaselt tuleks kehtestada täpselt vastupidine regulatsioon, mille kohaselt kohtusse pöördub haldusorgan ja seda eraisiku vastu, on vaja käesoleva töö valguses lahendada kolm küsimust: (i) kas halduskohtusse saab pöörduda avalik-õiguslik asutus, (ii) kas avalik-õiguslik asutus saab kaitsta halduskohtus teiste isikute huve ning (iii) kas avalik-õiguslik asutus saab halduskohtusse pöörduda eraisiku vastu.

Seda, et halduskohtusse saavad lisaks eraisikutele pöörduda ka avalik-õiguslikud asutused, kinnitavad halduskohtumenetluse seadustiku¹⁶³ (edaspidi *HKMS*) § 44 lg-d 4 ja 5. *HKMS* § 44 lg 4 kohaselt *riik, kohaliku omavalitsuse üksus või avalik-õiguslik juriidiline isik võib esitada kaebuse teise avaliku võimu kandja vastu oma õiguste, sealhulgas omandiõiguse ja halduslepingust tuleneva õiguse kaitseks* ning *HKMS* § 44 lg 5 kohaselt *kohaliku omavalitsuse üksus võib esitada kaebuse ka juhul, kui teise avaliku võimu kandja haldusakt või toiming takistab või raskendab oluliselt selle kohaliku omavalitsuse üksuse ülesannete täitmist*. Siiski tuleb tõdeda, et kõnealused sätted kehtestavad avalik-õigusliku asutuse halduskohtusse pöördumise õiguse üksnes teise avalik-õigusliku asutuse vastu ja seda ainult oma huvide kaitseks. Ka *HKMS* § 44 lg-s 1 sätestatud põhimõtte kohaselt võib kaebusega halduskohtusse pöörduda üksnes oma õiguse kaitseks.

Üldreeglit kehtestab erandi *HKMS* § 44 lg 2, mille kohaselt võib isik pöörduda teise isiku õiguse või avaliku huvi kaitseks kohtusse, kui selline õigus ja võimalus on seadusesse selgesõnaliselt sätestatud.¹⁶⁴ Kuivõrd õiguskirjanduses märgitakse, et *HKMS*-i mõistes ei ole „isikuks“ üksnes eraõiguslik isik, vaid kõik, kellel on õigusvõime tsiviilõiguse sätete järgi, seal hulgas ka avaliku halduse kandjad, ei ole käesoleva töö autori arvates *HKMS*-i kohaselt välistatud tõlgendus, et avalik-õiguslikul asutusel on võimalus pöörduda kohtusse ka teise isiku

¹⁶¹ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne, § 5/komm 3.2.1, lk 91.

¹⁶² P. Sarv, I. Pilving. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2013, § 4/komm 1, lk 38.

¹⁶³ Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 28.11.2017, 3

¹⁶⁴ Praegu on selline kaebeõigus antud isikutele näiteks planeerimisseadustikuga, mille §-de 54, 94, 123 või 141 alusel on isikul õigus vaidlustada planeeringute kehtestamist kahel juhul, esiteks siis, kui isik leiab, et otsusega on rikutud tema õigusi ning teiseks siis, kui isik leiab, et otsus on vastuolus avaliku huviga.

või avalike huvide kaitseks, kui selline võimalus on avalik-õiguslikule asutusele eraldi seadusega sätestatud.¹⁶⁵ Siiski ei ole selge, kas avalik-õiguslik üksus saab hageda ka eraisikut, kuivõrd HKMS § 44 lg-d 4 ja 5 sätestavad avalik-õigusliku asutuse halduskohtusse pöördumise üksnes teise avalik-õigusliku asutuse vastu.

Tulenevalt HKMS-i 26. peatükist on halduskohtumenetluses võimalik avalik-õigusliku isiku kaebus ka eraisiku vastu. HKMS § 260 järgi saab avalik-õiguslik asutus esitada kaebuse eraisiku vastu aga üksnes siis, kui viimane on rikkunud halduslepingut (HKMS § 260 lg 1) või muid eraisikule pandud avalik-õiguslikke ülesandeid (HKMS § 260 lg 2). Esindushagide direktiivi ettepaneku esimeses lisas on välja toodud 59 direktiivi, mis sätestavad erinevates valdkondades ettevõtjate kohustused tarbijate ees. Neid kohustusi ei panda ettevõtjale halduslepinguga või muu avalik-õigusliku kohustuse raames, vaid kehtestatakse seadustega, mida ettevõtjad järgima peavad.

Isegi kui kohustada ettevõtjaid ettepaneku lisas välja toodud kohustusi täitma avalik-õiguslike ülesannete käigus, oleks sellistest suhetest tõusetuvad vaidlused endiselt eraõiguslikud. Nimelt eeldatakse, et ettevõtja täidab ülesannet eraõiguslikus vormis, st teenuse osutaja ja kasutaja vahelised suhted on endiselt eraõiguslikud vaatamata sellele, et teenuse osutaja täidab avalik-õiguslikku ülesannet.¹⁶⁶ Halduskohtul ei ole teatavasti aga pädevust lahendada eraõiguslikest suhetest tulenevaid vaidlusi, kuivõrd halduskohtu pädevuses on üksnes avalik-õiguslikest suhetest tekkinud vaidluste lahendamine (HKMS § 4 lg 1). Eraõiguslikud vaidlused kuuluvad tsiviilkohtu pädevusse (TsMS § 1, § 2, § 9 lg 1).

Kokkuvõttes saab öelda, et esindushagide esitamine halduskohtumenetluses ei ole Eesti õiguskorras võimalik. Pealegi, kui võimaldada seaduse muutmise teel pädevale üksusele (TTJA-le) esindushagide esitamise võimalus halduskohtumenetluses, puuduksid halduskohtu kohtunikel vastavad teadmised tsiviilõiguslike vaidluste lahendamiseks, mis on tsiviilkohtu kohtunikel tulenevalt eraõiguslikele vaidlustele spetsialiseerumisest juba olemas. Järelikult tuleb esindushagide esitamise regulatsiooni kehtestamiseks kaaluda pigem tsiviilkohtumenetluse (vt ptk 2.2.3) või haldusmenetluse (vt ptk 2.2.4) võimalust.

---

¹⁶⁵ L. Madise. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 16/komm C I, lk 101.

¹⁶⁶ P. Sarv, I. Pilving. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 4/komm 4, lk 41.

2.2.3. Esindushagide meetmed tsiviilkohtumenetluses

Juhul, kui võimaldada TTJA-l kui pädeval üksusel esitada tarbijate kaitseks esindushagisid tsiviilkohtumenetluses, tõusetub sarnaselt halduskohtumenetlusele küsimus, kas see on Eesti õigusega üldse lubatud ja millist rolli mängiks kohtumenetluses TTJA. Küsimused tõusetuksid eelkõige põhjusel, et tsiviilkohtumenetluses kehtib reegel, mille kohaselt võib igapäev kohtusse pöörduda ainult teda puudutavas asjas (TsMS § 3 lg 1). Ilmselgelt kui võimaldada TTJA-le tarbijate kaitseks kohtusse pöörduda, ei ole tegemist TTJA-d, vaid tarbijaid puudutava asjaga. Samas sätestab TsMS § 3 lg 2 erandi, mille kohaselt seaduses sätestatud juhtudel menetleb tsiviilkohtus tsiviilasja ka siis, kui isik pöördub kohtusse teise isiku või avalikkuse eeldatava seadusega kaitstud õiguse või huvi kaitseks. Seega üksnes seaduses sätestatud erandjuhtudel on võimalik, et isiku õiguste kaitseks pöördub kohtusse ka keegi teine.¹⁶⁷

Juba praegu ei ole Eesti õiguse kohaselt teise isiku õiguste kaitseks kohtusse pöördumine täiesti tundmatu. Näiteks võib korteriomanike huve menetluses esindada korteriühistu.¹⁶⁸ Äriseadustiku¹⁶⁹ § 315 lg 4 alusel võib aktsiaseltsi võlausaldaja esitada juhatuse liikme vastu hagi ja nõuda aktsiaseltsile tekitatud kahju hüvitamist. Pankrotiseaduse¹⁷⁰ § 35 lg 1 p 2 ja § 54¹ lg 1 alusel on pankrotihaldurile antud õigus osaleda kohtumenetluses võlgniku asemel.¹⁷¹ Ka autoriõiguste teostamise kollektiivse esindamise organisatsioonidele ja TTJA-le on antud hagemisõigus nii teise isiku kui ka avalikkuse huvides.¹⁷² Nagu eelnevalt mainitud (vt ptk 1.2.2), siis TTJA-l on õigus esitada Eesti Vabariigi nimel hagi tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamise ja sellest tegevusest hoidumise nõudes (TKS § 64 lg 1).

Seega saab kokkuvõttes öelda, et kohtusse pöördumine kellegi teise huvide või õiguste kaitseks ei ole Eesti õiguskorras välistatud, kuid seda ainult siis, kui vastava hagi esitamise võimalus on seadusega *expressis verbis* ette nähtud (TsMS § 3 lg 2). Järelikult tuleb artikkel 5 lõike 1 esimese poole valguses kehtestada Eesti õigusesse säte, mis näeks ette TTJA-le esindushagide esitamise võimaluse. Kuivõrd artikkel 5 lõige 4 näeb ette, et erinevat liiki esindushagisid võib esitada nii ühes kui ka eraldi menetlustes, tuleks sättele, mis annab õiguse esindushagide esitamiseks, lisada juurde esindushagide esitamise võimalus nii ühe kui ka mitme hagina. Seega võik säte välja näha järgmiselt: *TKS § 64¹ lg 1: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet*

¹⁶⁷ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne, § 3/komm 3.1, lk 74.

¹⁶⁸ *Ibid.*, § 3/komm 3.5.3, lk-d 78–79.

¹⁶⁹ Äriseadustik. – RT I, 28.02.2019, 10.

¹⁷⁰ Pankrotiseadus. – RT I, 19.03.2019, 26.

¹⁷¹ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne, § 3/komm 3.5.6, lk 80.

¹⁷² *Ibid.*, § 3/komm 3.5.4, lk 79.

võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ja esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks TKS § 64 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud hagnosisid. Hagnosisid võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet esitada ühe või mitme eraldi hagina (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 3 lõige 1).

Artikkel 5 lõike 1 teine pool teeb ettepaneku, mille kohaselt pädevad üksused peaksid saama esindushagnosisid esitada üksnes tingimusel, kui pädeva üksuse põhieesmärkide ja ettevõtja väidetava rikkumise vahel on põhjuslik seos. Käesoleva töö autori hinnangul on sätte põhimõtteks see, et pädeva üksuse eesmärgiks on kaitsta tarbijate kollektiivseid huve. Antud teemat analüüsiti ptk-s 2.1.2, kus jõuti järeldusele, et TTJA-l on õigustatud huvi tagada tarbijaõiguste täitmine. Seega on TTJA-l alati põhieesmärk kaitsta tarbijaid ja kui ettevõtja kahjustab tarbijate kollektiivseid huve, siis on TTJA-l õigus esindushagi esitada. Ka Riigikohtu hinnangul on artikkel 5 lõike 1 teine pool samalaadne artikkel 4 lõike 1 punktiga b.¹⁷³ Seega ei tule artikkel 5 lõike 1 teise lause kohaselt Eesti õigusesse *a priori* muudatusi teha.

Ettepaneku artikkel 4 lõige 5 teeb ettepaneku, et liikmesriigid tagaksid kohtu või haldusasutuse õiguse igal konkreetsel juhtumil uurida, kas pädev üksus on õigustatud esindushagi esitamiseks või mitte. Esiteks välistab Eesti õiguses teise isiku õiguste kaitseks kohtusse pöördumise TsMS § 3 lg 2, mille kohaselt ei saa teise isiku õiguste kaitseks kohtusse pöörduda, kui vastavat õigust ei ole seadusega ette nähtud. Teiseks sätestab TsMS § 371 lg 1 hagi menetlusse võtmise keeldumise alused. TsMS § 371 lg-s 1 ei sätesta aga otsest alust selleks, et keelduda hagi menetlusse võtmisest, mille on esitanud vale hageja. TsMS § 371 lg 1 p 12 sätestab hagi menetlusse võtmise keeldumise aluse, kui hagejaks on isik, kellel puudub esindusõigus. Ettepaneku valguses ei saa tegemist olla aga olukorraga, kus pädeval üksusel puudub esindusõigus, sest pädev üksus ei ole ettepaneku kohaselt tarbijate seaduslik ega ka lepinguline esindaja, vaid pädev üksus on menetlusosaline (eelkõige hageja).¹⁷⁴ TsMS § 371 lg 2 sätestab alused, mille korral on kohtul õigus otsustada kas hagi menetlusse võtta või mitte (hagi perspektiivikus). Üheks selliseks aluseks on see, kui hagi esitab vale isik, ehk isik, kes ei ole materiaal- või menetlusõiguse kohaselt õigustatud hagi esitama.¹⁷⁵ Käesoleva töö autori hinnangul saaks kohus justnimelt hagi perspektiivikuse alusel otsustada, kas hagejal, kes esitab hagi tarbijate kollektiivsete õiguste kaitseks, on selleks õigustatud või mitte. Kuivõrd Eesti

---

¹⁷³ Eesti seisukohad, lk 5.

¹⁷⁴ Edgar-Kaj Velbri. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 371/komm 3.3.12, lk 457.

¹⁷⁵ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 371/komm 3.4.5.5, lk 464.

seaduses on taolisteks juhtumiteks keeldumise alused olemas, ei tule käesoleva töö autori hinnangul artikkel 4 lõike 5 valguses Eesti õigusesse *a priori* muudatusi teha.

2.2.3.1. Ajutised ettekirjutused tsiviilkohtumenetluses

Artikkel 5 lõike 2 punkti a kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et pädevad üksused saaksid esitada ajutisi ettekirjutusi. Juhul, kui esindushagide esitamine toimuks tervenisti tsiviilkohtumenetluses võiks ajutine ettekirjutus vastata eelkõige TsMS § 377 lg-le 1 või 2, vastavalt sellele, mis on hagi esemeks. TsMS § 377 lg-s 1 sätestatud hagi tagamine on kohaldatav eelkõige rahaliste nõuete puhul ning siis, kui on alust arvata, et hagi tagamata jätmine võib raskendada kohtuotsuse täitmist või selle võimatuks teha.¹⁷⁶ Seevastu TsMS § 377 lg-s 2 sätestatud hagi tagamine kohaldub mitterahaliste nõuete puhul ja selle eesmärgiks on tagada õigusrahu kuni vaidluse lõpliku lahendamiseni, mitte kohtulahendi täitmine.¹⁷⁷

Seoses ettepanekus välja pakutuga, saab paralleeli tõmmata pigem TsMS § 377 lg-s 2 sätestatud hagi tagamisega, kuivõrd artikkel 5 lõike 2 punkti a kohaselt on ajutise ettekirjutuse eesmärgiks eelkõige reguleerida ettevõtja ja tarbijate õigussuhet kohtumenetluse ajaks (vt ptk 2.2.1). Eelnevast tõusetub aga probleem, kui TTJA-le antakse ettepaneku kohaselt õigus pöörduda kahjuhüvitise nõudmiseks kohtusse, kuid ettepaneku kohaselt on vaja kasutada hagi tagamist, mis vastab TsMS § 377 lg-le 2. Nagu eelnevalt viidatud, siis rahaliste nõuete puhul kohaldub TsMS § 377 lg-s 1 sätestatud hagi tagamine.

Teisest küljest on artikkel 5 lõike 3 kohaselt pädevatel üksustel õigus nõuda tagajärgede kõrvaldamist ainult siis, kui varasemalt on ettevõtja õigusrikkumine tuvastatud, seega peaks kõnealune probleem laheneda, kui pädev üksus saab TsMS § 377 lg 2 kohast hagi tagamist taotleda hagi, kus tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine või nõutakse ettevõtjalt tarbijaid kahjustava tegevuse lõpetamist ning tagajärgede kõrvaldamisega veel ei tegeleta. Taoline olukord vastaks sellele, kui TTJA esitaks maakohtusse ettevõtja vastu hagi ebaseadusliku tüüptingimuse kasutamise lõpetamiseks, kuid sellise tüüptingimuse kasutamise tõttu tekitatud tagajärgede kõrvaldamist veel ei nõua. Samuti ei ole praktikas välistatud mõlema hagi tagamise viisi samaaegne kasutamine juhtudel, kus esitatakse mitu erineva iseloomuga nõuet.¹⁷⁸ Viimane on võimalik, kui pädev üksus esitaks koos tagajärgede kõrvaldamise nõudega teise nõude,

---

¹⁷⁶ M. Kärson, S. Kärson. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 377/komm 3.1.4.1, lk 518.

¹⁷⁷ *Ibid.*, § 377/komm 3.2.1, lk 527.

¹⁷⁸ *Ibid.*, § 377/komm 3.2.2, lk 528.

millega pädev üksus nõuab ettevõtja ebaseadusliku tegevuse lõpetamist. Kirjeldatud olukord vastaks näiteks sellele, kui TTJA esitaks lisaks tüüptingimuse kasutamise lõpetamise nõudele ka tüüptingimuse alusel nõutud raha tagastamise nõude.

Hagi tagamise korral oleks ettepaneku valguses vaja eelkõige peatada ettevõtja õigusvastane tegevus, et ta sellega kohtumenetluse ajal tarbijatele veel rohkem kahju ei põhjustaks. Seega saaks hagi tagamise abinõuks olla eelkõige TsMS § 378 lg 1 p-s 3 sätestatud abinõu, mille kohaselt saab keelata ettevõtjal teatud tehingute ja toimingute tegemine kohtumenetluse vältel.¹⁷⁹ Samuti, kuivõrd TTJA saab teha ettekirjutusi ka tüüptingimuste kasutamine lõpetamiseks, oleks sobilik TsMS § 378 lg 1 p-s 9 sätestatud abinõu, mille kohaselt saab (i) peatada tüüptingimuse kasutamise või tingimuse soovitamise või (ii) kohustada ettevõtjat lõpetama ebamõistlikult kahjustava tüüptingimuse kasutamise või tingimuse soovitamise. Vastavalt hagi esemele ei ole välistatud ka teiste hagi tagamise abinõude kasutamine. Kui eelmised abinõud ei peaks esindushagidega sobituma, on alati võimalus võtta kasutusele mõni muu abinõu ja see TsMS § 378 lg 1 p 10 alla paigutada.

Artikkel 12 lõike 2 kohaselt tuleb artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt menetletakse ajutisi ettekirjutisi kiirmenetluse korras. Käesoleva töö autori hinnangul on vastav regulatsioon Eesti õiguses olemas. Nimelt TsMS § 384 lg 1 esimese lause kohaselt lahendab kohus hagi tagamise avaldusi hiljemalt avalduse esitamise päevale järgneval tööpäeval. Seega artikkel 12 lõike 2 valguses muudatusi Eesti õiguskorda *a priori* teha ei tule.

Kokkuvõttes on autor seisukohal, et ajutise ettekirjutuse raames riigisisesse õigusesse muudatusi *a priori* teha ei tule, kuivõrd hagi tagamise meetmed on tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud ja kui TTJA kasutab oma seadusest tulenevat õigust esitada esindushagisid, siis kaasneb sellega automaatselt võimalus kasutada tsiviilkohtumenetluses hagi tagamise, seal hulgas esialgse õiguskaitse meetmeid. Ettepanekus toodud hagi tagamise meetmed Eesti tsiviilkohtumenetluse võimalustest ei erine.

2.2.3.2. Rikkumise ettekirjutused tsiviilkohtumenetluses

Ettepaneku artikkel 5 lõige 2 punkt b pakub välja pädevate üksuste rikkumise ettekirjutuse esitamise õiguse. Rikkumise ettekirjutusel on ettepanekus välja pakutu kohaselt kaks eesmärki: (i) tuvastada ettevõtja õigusrikkumine ja (ii) vajaduse korral peatada õigusvastane tegevus.

---

¹⁷⁹ *Ibid.*, § 378/komm 3.5.3.1, lk 550.

Lähtudes esimesest eesmärgist võiks käesoleva töö autori hinnangul tõmmata paralleeli tuvastushagiga, kuid lähtudes teisest eesmärgist, siis sooritushagiga (täpsemalt hoidumishagiga).

TsMS § 378 lg 1 kohaselt võib hageja esitada hagi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui tal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi. Seega, kui seadusandja võimaldaks TTJA-le tuvastushagi esitamise õiguse, tuleb lahendada kaks küsimust: (i) kas ettevõtja tegevuse õigusvastasuse tuvastamis saab lugeda TsMS § 378 lg 1 tähenduses „õigussuhte“ tuvastamiseks ning kas (ii) TTJA-l on sellise hagi esitamiseks õiguslik huvi. Probleemkohad tekivad mõlema küsimuse juures.

Üldjuhul on tuvastushagi eesmärgiks teha kindlaks teatud õigussuhte olemasolu või selle puudumine.¹⁸⁰ Seejuures faktilisi asjaolusid tuvastushagiga eraldi tuvastada ei saa, isegi kui need on normi koosseisuelemendid või neil on määrav tähendus õigussuhte sisu jaoks.¹⁸¹ Konkreetselt on eitatud tuvastushagi esitamise õigust faktilise käitumise õigusvastasuse tuvastamiseks.¹⁸² Samuti on nenditud, et kahju hüvitamise nõudes puudub tuvastushuvi eraldi tuvastada kahju hüvitamise üksikuid elemente.¹⁸³ Seega tuleb kokkuvõttes tõdeda, et ettevõtja õigusrikkumise tuvastamine üksnes tuvastushagiga Eesti õiguskorda ei sobituks, kuivõrd tegemist oleks fakti mitte õigussuhte tuvastamisega. Ühtlasi tekiks probleem tuvastushuvi aspektist. Üldiselt puudub õiguslik huvi tuvastushagi esitamiseks, kui hageja saaks esitada sooritus- või kujundushagi.¹⁸⁴ Seni on oldud seisukohal, et tuvastusnõue on sooritusnõude kõrval eraldi hagina välistatud, kuna kohus peaks niikuinii võtma seisukoha õigussuhte olemasolu või puudumise kohta.¹⁸⁵ Samas, TsMS § 378 lg-s 1 sätestatud tuvastushagi omab eeskätt tähendust siis, kui seadusega ei ole konkreetselt ette nähtud isiku tuvastusnõude esitamise õigust, et vältida asjatuid tuvastushagisid, mis kohut liialt koormaksid.¹⁸⁶ Seega, kui tuvastusnõude esitamine on seadusega ette nähtud, ei teki küsimust, kas isikult on õiguslik huvi selle esitamiseks olemas, vaid seda eeldatakse.¹⁸⁷ Näiteks on praegu selliseks sätteks

---

¹⁸⁰ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 368/komm 3.1.1, lk 398.

¹⁸¹ *Ibid.*, § 368/komm 3.1.2.1, lk 399.

¹⁸² *Ibid.*, § 368/komm 3.1.2.2, lk 400.

¹⁸³ RKTko 3-2-1-20-16, p 24.

¹⁸⁴ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 368/komm 3.1.1, lk 398.

¹⁸⁵ *Ibid.*, § 368/komm 3.1.4.2, lk 410.

¹⁸⁶ *Ibid.*, § 368/komm 3.1.1, lk 399.

¹⁸⁷ *Ibid.*, § 368/komm 3.1.1, lk 399.

perekonnaseaduse¹⁸⁸ § 95, mille kohaselt on hagimenetluses võimalik isaduse tuvastamine.¹⁸⁹ Seega saab kokkuvõttes öelda, et kui pädev üksus soovib esitada üksnes tuvastushagi, et kindlaks määrata ettevõtja õigusrikkumine, siis tuleks selline tuvastushuvi eraldi seadusesse sätestada. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus maakohus ei võta hagi menetlusse, sest TTJA-l oleks võimalus koheselt esitada sooritushagi, milles nõutakse ettevõtja õigusvastase tegevuse lõpetamist või näiteks kahju hüvitamist või lepingu täitmist. Seega tuleks käesoleva töö autori hinnangul tarbijakaitseadusesse sätestada eraldi TTJA õigus esitada tuvastushagi ettevõtja õigusrikkumise tuvastamiseks. Säte võiks välja näha järgmiselt: *TKS § 64^l lg 2: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ja esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks hagi, millega tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 3 lõige 2).

Nagu eelnevalt mainitud, siis käesoleva töö autori hinnangul vastab artikkel 5 lõige 2 punkt b teises alternatiivis pakutud meede sooritushagile. Selle artikli alusel peab pädeval üksusel olema võimalus nõuda ettevõtja seadusvastase tegevuse peatamist või sellest hoidumist. Käesoleva töö autor on seisukohal, et vastav säte on Eesti õiguses juba olemas. Nimelt sätestab TKS § 64 lg 1 TTJA õiguse nõuda maakohtus tarbijate kollektiivseid huvisid kahjustava tegevuse lõpetamist ja hoidumist. TKS § 64 lg 2 sätestab, et tarbijate kollektiivseid huve kahjustavaks tegevuseks võib olla ükskõik missugune tegu, mis on vastuolus seadustega. Ka õiguskirjanduses ollakse seisukohal, et TKS § 64 lg 1 alusel saab TTJA nõuda ükskõik millise tarbija kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamist.¹⁹⁰

Kuivõrd TKS § 64 lg 1 alusel tehtud otsusel peab ettepaneku artikkel 5 lõike 3 ja 10 lõike 1 kohaselt olema järgmisest menetlustes siduv õigusjõud (vt ptk-d 3.1 ja 3.2), tuleks seadusesse lisada regulatsioon, mille kohaselt tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine resolutsioonis, mitte põhjendustes. Seda eelkõige põhjusel, et Eestis ei ole välja kujunenud ühtset praktikat selle kohta, millises ulatuses on kohtulahendi põhjendustes tuvastatud õiguslik asjaolu pooltele ja kohtule järgnevas menetluses siduv.¹⁹¹ TsMS § 457 lg 1 kohaselt võib järeldada, et pooltele on siduv ka resolutsiooni tegemise aluseks olevad asjaolud, kuna resolutsioon üksi ei pruugi öelda

---

¹⁸⁸ Perekonnaseadus. – RT I, 09.05.2017, 29.

¹⁸⁹ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 368/komm 3.1.1, lk 399.

¹⁹⁰ Vt Fitness Check Part 3, lk 328; M. Kingisepp, lk 213;a Seletuskiri tarbijakaitseaduse eelnõu juurde. – SE 37, lk 74.

¹⁹¹ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 457/komm 3.2.1, lk 1198; RKTKo 3-2-1-181-15, p 58.

midagi hagi aluse kohta.¹⁹² Eelnevale vaatama leiab autor, et õiguskindluse mõttes, tuleks TKS § 64 lg-le 1 lisada lause, mille kohaselt ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse resolutsioonis. Järelikult peaks TKS § 64 lg 1 muutma järgmiselt: *TKS § 64 lg 1: Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti peadirektor pöörduda Eesti Vabariigi nimel haviga maakohtusse. Ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse kohtuotsuse resolutsioonis* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 2 lõige 1).

Eelneva kahe siseriiklikkuse õigusesse kehtestamine ei välistaks TTJA võimalust esitada koheselt artikkel 5 lõike 2 punkt b teise alternatiivi kohast esindushagi ettevõtja õigusvastase tegevuse lõpetamiseks. Seda põhjusel, et ka hagi, milles nõutakse ettevõtja õigusvastase tegevuse lõpetamist, tuvastatakse ju samamoodi ettevõtja õigusrikkumine. Sellisel hagi oleks eelis sellisest aspektist, et TTJA-l ei tuleks esitada eraldi artikkel 5 lõike 2 punkt b esimese alternatiivi kohast hagi ettevõtja õigusrikkumise tuvastamiseks, vaid saaks koheselt esitada artikkel 5 lõike 2 punkt b teise alternatiivi kohase hagi õigusrikkumise lõpetamiseks. Kuivõrd võib ette tulla ka olukordi, kus TTJA-l on vaja tuvastada üksnes ettevõtja õigusrikkumine ja hagi õigusrikkumise lõpetamiseks ei ole vaja esitada (näiteks kuna ettevõtja õigusrikkumine ei ole enam jätkuv), teeb käesoleva töö autor ettepaneku sätestada siiski mõlemad eelnevalt välja pakutud sätted (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 2 lõige 1 ja alapunkt 3 lõige 2), mida TTJA saab kasutada vastavalt olukorrale.

Artikkel 5 lõike 2 viimane lause kohaselt, ei tohiks kahe eelnevalt analüüsitud ettekirjutuse esitamisel pädevalt üksuselt nõuda (i) tarbijate mandaati, (ii) tõendeid kantud kahju kohta ega ka (iii) tõendeid kaupleja tahtlikkuse või hooletuse kohta. Esiteks tuleb mõista, mida tähendab ettepaneku kohaselt mandaadi nõudmine. Sõna „mandaat“ (ingl k *mandate*) ettepanekus selgitatud ei ole. Tõlgendamise teel võib jõuda järeldusele, et sellega mõeldakse tarbija nõusolekut esindushagi esitamiseks ehk nn *opt-in* menetlust, kus tarbijad on identifitseeritud ja otsus on siduv üksnes haviga liitnud tarbijatele. Seda seisukohta kinnitab Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raporti muudatusettepanek 61, millega pakutakse välja uus säte, mille kohaselt saab teises liikmesriigis elav tarbija esindushagiga liituda mandaadi andmise teel ka siis, kui liikmesriik „oma“ tarbijatelt esindushagideks mandaati ei nõua.¹⁹³

---

¹⁹² I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 457/komm 3.2.2, lk 1199.

¹⁹³ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 61.

Põhjus, miks ei tuleks artikkel 5 lõike 2 kohaste meetmete puhul tarbijatelt nõusolekut küsida on peetud seda, et ettevõtja õigusrikkumise tuvastamine toimuks piisavalt väikese mainekahjuga. Ehk kui artikkel 5 lõike 2 kohaste meetmete puhul tarbijatelt nõusolekut küsida, toimuks TTJA poolt tarbijate teavitamine ettevõtja võimalikust õigusrikkumisest, mis kahjustaks ettevõtja mainet avalikkuse ees juba enne, kui lõplik tõde on teada.¹⁹⁴

Teisest küljest, kui artikkel 5 lõike 2 kohaseid meetmeid saaks esitada ilma tarbijatelt nõusolekut küsimata, oleks artikkel 5 lõike 2 kohased rikkumise ettekirjutused siduvad absoluutselt kõigi tarbijate ees, kes on kannatanud ettevõtja sellisest käitumisest kahju ja kes plaanivad esitada ettevõtja vastu individuaalse hagi (mis ongi tegelikult ju ettepaneku eesmärgiks). Ka praegu on näiteks TKS § 65 lg 3 ja VÕS § 45 alusel tehtud otsustel TsMS § 457 lg 7 tähenduses laiendatud õigusjõud, kuid sellise hagi esitamiseks tarbijatelt nõusolekut ei küsita.

Paratamatult on hirmutav anda ühele kohtuotsusele nii suur jõud, kui pooled (eelkõige ettevõtja) ei saa olla isegi kindlad, mitu tarbijat sellele hiljem tuginevad ja oma individuaalse hagi esitavad. Viimasest lähtudes on käesoleva töö autori hinnangul, eriti arvestades meie tsiviilõiguslikke (TsMS § 3, 4, 5, 230 lg 1) ja põhiseaduslikke (PS § 24, 25, 32) põhimõtteid, vajalik ka juba artikkel 5 lõike 2 kohaste meetmete esitamise korral tarbijatelt nõusolekut küsida.¹⁹⁵ Siiski nõusoleku küsimisega ei oleks Eesti õigus ettepaneku vastuvõtmisel viimasega kooskõlas. Kuivõrd ka hetkel kehtiva õiguse kohaselt ei tule tarbijatelt TKS § 64 lg 1 kohase hagi esitamisel tarbijatelt nõusolekut küsida, ei näe käesoleva töö autor, et seda peaks tegema ka artikkel 5 lõike 2 kohaste meetmete puhul. Vastavaks regulatsiooniks *a priori* ühtegi sätet kehtestada ei tule.

Eelnevale vaatamata, ei sobitu artikkel 5 lõike 2 viimane lause Eesti õigusesse teiste selles sättes kehtestatud nõuete poolst (TTJA-l ei tuleks esitada tõendeid ettevõtja tekitatud kahju ega rikkumise süülisuse kohta). Seda eelkõige põhjusel, et tsiviilkohtumenetluses kehtib võistleva kohtumenetluse põhimõte ja TsMS § 230 lg 1 kohaselt peab kumbki pool hagimenetluses

---

¹⁹⁴ European Banking Federation. EBF Position Paper on the Commission's proposal for a directive on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC - COM(2018) 184 final. Brussels 2018, lk 4. Kättesaadav: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2018/06/EBF-final-position-on-the-EC-proposal-on-collective-redress.pdf> (04.04.2019).

¹⁹⁵ JURI raport, lk 141. Asjaolu üle, et esindushagide menetlus peaks toimuma *opt-in* menetluses ja et dispositiivsuse põhimõte peaks säilima terve menetluse vältel ka hagiga liitunud tarbijatele, on käsitletud G. Kasekivi põhjalikult oma magistritöös. Vt G. Kasekivi. Kollektiivhagi ja selle võimalikkusest Eesti õiguskorras. Magistritöö. Tallinn: TÜ õigusteaduskond 2012, lk 48 jj.

tõendama neid asjaolusid, millele tuginevad tema nõuded ja vastuväited. Kui võtta Eesti õigusesse üle ettepaneku artikli 5 lõike 2 viimase lause kohased meetmed, võib juhtuda, et pädev üksus ei esita ettevõtja õigusrikkumise kindlaks tegemiseks piisavaid tõendeid ja hagi jääb seetõttu rahuldamata.¹⁹⁶ Viimane variant kulutaks põhjendamatult TTJA ressursse ega oleks lõppkokkuvõttes kasulik ka tarbijatele. Seega selles osas artikkel 5 lõiget 2 ettepaneku sellisel kujul vastuvõtmisel Eesti õigusesse üle võtta ei tuleks.

2.2.3.3. Tagajärgede kõrvaldamise hagid tsiviilkohtumenetluses

Artikkel 5 lõike 3 esimene lause koosmõjus artikkel 6 lõike 1 esimene lause kohaselt on liikmesriikide kohustus tagada, et pädevad üksused saaksid esitada esindushagisid, millega nõutakse kahju hüvitamist, puudusega toote parandamist (ettepanekus „parandustöid“) või asendamist ning millega oleks võimalik kasutada kujundusõigusi nagu hinna alandamine või lepingust taganemine/ülesütlemine (ettepanekus „lepingu lõpetamist“). Samuti tuleb võimaldada tasutud hinna hüvitamine. Käesoleva töö autori hinnangul on viimase puhul tegu taganemisest tuleneva tagasitaitmisega. Ettepaneku preambula punktid 1 ja 16 sedastatakse, et artikkel 6 lõikes 1 nimetatud õiguskaitsevahendeid mõistetakse ja kasutatakse vastavalt liikmesriikide seadusandlusele. Lisaks ei keela ettepanek kasutada teisi liikmesriikide seadusandluses kehtestatud õiguskaitsevahendeid.¹⁹⁷

Kõik ettepaneku kohased õiguskaitsevahendid on Eesti õiguses olemas. (Mittevaralise) kahju hüvitamine vastab võlaõigusseaduse¹⁹⁸ (edaspidi *VÕS*) §-le 115 (*VÕS* § 101 lg 1 p 3), puudusega toote parandamine või asendamine näiteks *VÕS* §-le 222 või „töö“ parandamine või asendamine *VÕS* §-le 646 (*VÕS* § 101 lg 1 p 1), hinna alandamine vastab *VÕS* §-le 112 (*VÕS* § 101 lg 1 p 5) ja lepingust taganemine või selle ülesütlemine vastavalt *VÕS* §-le 116 või *VÕS* §-le 196 (*VÕS* § 101 lg 1 p 4) ning tagasitaitmine *VÕS* §-le 188 jj. Eesti õiguse kohaselt on nimetatud õiguskaitsevahenditeks veel üldine lepingu täitmise nõue (*VÕS* § 101 lg 1 p 1), oma kohustuse täitmisest keeldumine (*VÕS* § 101 lg 1 p 2) ja viivise nõue (*VÕS* § 101 lg 1 p 6). Kuivõrd Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raportis tehti ettepanek lisada loetelusse ka „kõrvaldamine“ tuleb selgusele jõuda, mida mõeldakse „kõrvaldamise“ all. Käesoleva töö autori hinnangul tuleb „kõrvaldamise“ all mõista kahju hüvitamist *VÕS* § 136 lg 5 tähenduses. *VÕS* § 136 lg 5 võimaldab kahju hüvitamist naturaalarstitutsioonina, st kahjustatud isiku endise

---

¹⁹⁶ Eesti seisukohad, lk 6.

¹⁹⁷ Esindushagide direktiivi ettepaneku preambula punktid 1 ja 16.

¹⁹⁸ Võlaõigusseadus. – RT I, 20.02.2019, 8.

olukorra taastamist natuuras, näiteks kõrvaldades reostuse kahjustatud isiku kinnistult.¹⁹⁹ Ühtlasi ei ole ettepaneku kohaselt välistatud lepinguväliste õiguskaitsevahendite (näiteks kahju õigusvastasest tekitamisest või alusetust rikastumisest tulenev nõue) sätete kohaldamine. Kahju hüvitamist tuleb ettepaneku kohaselt mõista kindlasti laiendatult, pigem kui tagajärgede kõrvaldamisena teatud nõude või õiguskaitsevahendi vormis.

Eelnevale vaatamata kerkivad ettepaneku artikkel 6 lõike 1 esimese lause juures mitmed probleemid. Esimene probleem tõusetub sellest, et lepingust taganemise ja hinna alandamise puhul on tegemist kujundusõigustega (VÕS § 101 lg 1 p-d 4 ja 5).²⁰⁰ Kujundusõigus on üldjuhul igal isikul endal ja seda loovutada ei saa (PS § 19). Tõusetub küsimus, kuidas TTJA saab alandada hinda ja lepingust taganeda, kui see ei ole TTJA õigus, vaid tarbija isiklik õigus. Üheks võimaluseks on nimelt see, kui iga tarbija annab TTJA-le volituse lepingust taganemiseks (ülesütlemiseks) või hinna alandamiseks. Volituse andmisega probleem siiski lõplikult ei lahene, kui tarbijaid on tuhandeid või isegi rohkem. Seda eelkõige põhjusel, et TTJA-l ei oleks suure tõenäosusega niivõrd suurt ressursi, et iga tarbija käest eraldi volitust nõuda. Isegi kui TTJA iga tarbija käest volituse saab, tõusetub mitmeid probleeme, kui tarbija hiljem enam sellist kujundusõigust kasutada ei soovi või kui TTJA kaitseb tarbijaid kohtus ebaõnnestunult või lausa halvasti, millega kaasneksid mitmed riigivastutuse juhtumid.

Teine probleem tõusetub ka hagide juures, kus on vaja välja arvutada igale tarbijale tekkinud kahju suurus arvestades igale tarbijale tekkinud kahju iseärasusi (millal tarbija toote ostis, mis hinnaga, milline on tarbija panus kahju tekkimisele jms). Ei ole reaalne, et ilma TTJA sisemiste ümberkorraldusteta oleks TTJA-l piisavalt ressursi, et selliseid hagnosisid esitada.²⁰¹ Ühtlasi ollakse arvamusel, et ettepanek ei olegi loodud nn keeruliste kaasuste puhuks, kus tarbijate kahju tuleb arvutada lähtudes individuaalsetest asjaoludest.²⁰² Keeruliste kaasuste puhul tuleks väljastada deklaratiivne otsustus (vt ptk-d 2.2.3.4 ja 3.2.2).²⁰³

---

¹⁹⁹ K. Sein. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, § 136/komm 4.2, lk 719.

²⁰⁰ P. Varul. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2011, § 67/komm 3.3.1, lk 218.

²⁰¹ Fitness Check Part 3, lk 328. JURI raport, lk 141.

²⁰² Verbraucherzentrale Bundesverband. A New Deal for Consumers – Effective Enforcement of Consumer Rights. Statement on the proposals of the European Commission for the Directive on representative actions, COM(2018) 184 final, and the Directive on better enforcement and modernisation of EU consumer protection rules COM(2018) 185 final. Berlin 2018 (edaspidi *Verbraucherzentrale Bundesverband statement*), lk 5. Kättesaadav: https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2018/09/03/18-08-28_en_position_paper_new_deal.pdf (16.04.2019).

²⁰³ *Ibid.*, lk 5.

Lisaks eelnevale nenditakse kirjanduses, et põhimõte, mille kohaselt tagajärje kõrvaldamise hagnid saab esitada ainult lõpliku otsuse alusel ja mitte iseseisvalt, on problemaatiline. Nimelt võib võtta otsus, milles tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine, aega aastaid.²⁰⁴ Kui lõpuks on otsus lõplik ja ettevõtja õigusrikkumine on tuvastatud, siis sellest on võib-olla möödunud nii mitu aastat, et tarbijatel ei ole enam tõendeid kahju kannatamise kohta või kostja saab esitada vastuväite, et kahju nõudmine on aegunud.²⁰⁵ Samuti võib tagajärgede kõrvaldamise hagi (eelkõige kahju hüvitamise hagi) esitamise ajaks olla õigusrikkumine juba lõppenud, mistõttu ei ole vaja enam õiguskaitsevahendeid või kujundusõigusi kasutada.²⁰⁶ Ühtlasi ei ole hetkel üheski liikmesriigis, milles kollektiivsed kahju hüvitamise mehhanismid on saadaval, tingimust, et tagajärgede kõrvaldamise hagi (eelkõige kahju hüvitamise hagi) saab esitada ainult siis, kui juba varem on kohtuotsusega või muu otsusega ettevõtja õigusrikkumine tuvastatud.²⁰⁷ Teisest küljest nenditakse, et kui artikkel 5 lõike 4 kohaselt võimaldada kõiki esindushagide meetmeid kasutada ühes menetluses, ja alles siis tuleb välja, et ettevõtja ei olegi tarbijate kollektiivseid huve kahjustanud, jäävad pädeva üksuse (TTJA puhul riigi) kanda ulatuslikud menetluskulud.²⁰⁸ Käesoleva töö autor lisaks menetluskuludele ka TTJA ressursikasutuse hagi kokkupanemisel (kahju suuruse tõendamine, tarbijatelt nõusoleku saamine, õiguslikud argumentatsioonid jms). Käesoleva töö autor nõustub seisukohaga, et tagajärgede kõrvaldamise hagi esitamise aluseks peab olema varasem otsus, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumine.

Kuivõrd artikkel 6 lõike 1 teise lause kohaselt võib liikmesriik nõuda enne tagajärgede kõrvaldamise (näiteks kahju hüvitamise) otsuse tegemist tarbijatelt nõusolekut ja käesoleva töö autor on seisukohal, et Eesti õiguses tuleb tarbijatelt nõusolekut küsida (tulenevalt tsiviilõiguslikest (TsMS § 3, 4, 5, 230 lg 1) ja põhiseaduslikest (PS § 24, 25, 32) põhimõtetest) (vt ptk 2.2.3.2), tuleks vastav säte ka seadusesse lisada. Asjaolu, et tarbijatelt tuleb nõusolekut küsida, kinnitab ka põhimõte, et Eesti kahju hüvitamise regulatsioon on suunatud kitsalt üksikisiku tasandil tekkinud kahju hüvitamisele.²⁰⁹ Seetõttu ei sobiks Eesti õiguskorda esindushagi esitamine, mis ei eristaks kahju suurust individuaalsel tasandil.

Enne tuleb aga selgusele jõuda, mitme tarbija nõusolek on kõnealuse hagi menetlemiseks vajalik ja mis saab siis, kui vajalik arv nõusolekuid on puudu. Käesoleva töö autor on

---

²⁰⁴ BEUC response to Commission ex-post consultation, lk 3.

²⁰⁵ BEUC position paper, lk 3.

²⁰⁶ *Ibid.*, lk 3.

²⁰⁷ *Ibid.*, lk 3.

²⁰⁸ Eesti seisukohad, lk 2.

²⁰⁹ K. Sein. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne, § 127/komm 4.2, lk 656.

seisukohal, et hagi menetlemiseks peab olema vähemalt kahe tarbija nõusolek. Seda eelkõige põhjusel, et ettepaneku kohaselt peetakse tarbijate kollektiivseid huve „mitme“ tarbija huvideks.²¹⁰ „Mitme“ tarbija huvid ei saa tähendada ainult ühe tarbija huvide kahjustumist. Lisaks on 2013. aasta soovitusel selgesõnaliselt sedastatud, et esindushagi on „*hagi, mille esitab esindusorganisatsioon [...] kahe või enama sellise füüsilise [...] isiku nimel ja arvel [...], kusjuures need isikud ei ole menetluse pooled*“²¹¹. Ka Euroopa Parlamendi raportis tehakse muudatusettepanek, mis sedastab selgelt, et õiguskaitse on vajalik, kui mõjutatud on vähemalt kaks tarbijat.²¹² Seega eeldab esindushagi menetlemine autori hinnangul vähemalt kahe tarbija nõusolekut. Vaatamata eelnevale leiab käesoleva töö autor, et välistada ei saa olukorda, kus õiguspraktika käigus kujuneb välja tingimus, et esindushagide menetlemiseks peab olema „piisav“ arv tarbijaid. Esindushagide esitamiseks peaks olema „piisav“ arv tarbijaid, et sellise hagi esitamine kaaluks üle hagide liitmise TsMS § 207 või § 374 kohaselt ja et TTJA saaks keskenduda üksnes suuremate tagajärgedega (kahju suurus vms faktoriga) kaasustele.

Tarbijate kutsumine haviga liitumiseks ei tohiks kindlasti toimuda pärast eelmenetluse lõppemist, kuivõrd eelmenetluse ülesandeks on selgitada välja kõik asja sisuliseks läbivaatamiseks olulised asjaolud ja valmistada tsiviilasi ette kohtulikuks arutamiseks.²¹³ Eelmenetluse lõppedes peaks olema selge, milliseid nõudeid hakkab kohus läbi vaatama, milline on tõendamiskoormis ja millised tõendid on esitatud.²¹⁴ Eelmenetlus on menetluse nurgakiviks.²¹⁵ Juhul, kui enne eelmenetluse lõppu ei ole haviga liitnud vähemalt kaks tarbijat, tuleb käesoleva töö autori hinnangul hagi TsMS § 423 lg 2 alusel jätta hagi läbi vaatamata.

Järgmine probleemkoht tõusetub sellest, kas tarbijatel, kes ei ole menetlusosalisteks, peaks säilima menetluse käsutamise õigus terve menetluse vältel. G. Kasekivi on kõnealust teemat oma magistratöös põhjalikult käsitletud ja jõudnud järeldusele, et isikutele peaks säilima õigus menetlust käsutada kogu protsessi vältel.²¹⁶ Seetõttu sobib Eesti õigusesse üksnes *opt-in* menetlus.²¹⁷ *Opt-in* menetlus on kooskõlas ka meie põhiseaduslike nõuetega.²¹⁸ Ühtlasi oleks *opt-in* menetlusega täidetud dispositiivsuse üks kesksemaid põhimõtteid, et kohus ei algata ega

---

²¹⁰ Esindushagide direktiivi ettepanek, art 3 p 3.

²¹¹ 2013. aasta soovitusel, art 3 p d.

²¹² Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 6.

²¹³ I. Parrest, A. Pavelts. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 392/komm 3.1.1, lk 724.

²¹⁴ I. Parrest. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 392, lk 720.

²¹⁵ I. Parrest, A. Pavelts. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 392/komm 1, lk 722.

²¹⁶ G. Kasekivi, lk 53.

²¹⁷ *Ibid.*, lk 72.

²¹⁸ *Ibid.*, lk 66.

aruta asja ilma menetlusosalise taotluseta.²¹⁹ Käesoleva töö autori hinnangul, kui tarbijad saavad hagiga liitumise üle ise otsustada, ei peaks tarbijatele säilima menetluse käsutamise õigus tervenisti, kuna sel juhul ei erineks esindushagi hagide ühisest esitamisest või hagide liitmisest TsMS § 207 või § 374 tähenduses. Lisaks muutuks esindushagi menetlemine liiga keeruliseks. Kui tarbijad annavad hagiga liitumiseks nõusoleku, tähendab see põhimõtteliselt nõusolekut menetluse käsutamise õigusest loobumiseks. Käesoleva töö autor leiab, et tarbijatel on alati valik hagiga liituda või mitte ehk otsustada hagi esitamise üle.

Seega tuleks kokkuvõttes kehtestada järgmine säte: *TKS § 64¹ lg 3: Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pöörduda koheselt või TKS § 64 lõike 1 või käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel tehtud otsuste alusel Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse kasutades võlaõigusseaduses ja teistes seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid. Hagi esitamiseks on vajalik vähemalt kahe tarbija nõusolek. Nõusoleku küsimine peab toimuma enne eelmenetluse lõppu* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 3 lõige 3).

Artikkel 6 lõige 1 kolmas lause teeb ettepaneku pädevate üksuste kohustuseks esitada esindushagide esitamisel piisav teave, mida nõutakse liikmesriikide õigusaktide alusel hagi põhjendamiseks. Sama artikli kohaselt on hagi põhistamiseks vajalik faktiliste asjaolude ja õigusküsimuste kirjeldus. Kokkuvõtvalt öeldes pakub artikkel 6 lõige 1 kolmas lause välja, milline peaks olema esindushagide sisu. Ettepaneku artikkel 6 lõige 1 kolmanda lause valguses ei tuleks käesoleva töö autori hinnangul Eesti õigusesse muudatusi teha. Ka ettepanek ei pane liikmesriikidele kohustust vastavalt sellele sättele siseriiklikku õigust muuta. Eesti õiguses sätestab hagiavalduse sisule nõuded TsMS § 338 ja § 363 lg 1. TsMS § 363 lg 1 kohaselt tuleb hagiavaldusse märkida nõue ehk hagi ese (p 1), hagi aluseks olevad faktilised asjaolud ehk hagi alus (p 2), tõendid, mis kinnitavad hagi aluseks olevaid asjaolusid (p 3) ja kas hageja on nõus kirjaliku menetlusega (p 4) ning hagihind (p 5). Eesti õigus on selle koha pealt piisav ja pädevad üksused saavad esindushagide koostamisel ja sisustamisel lähtuda samuti TsMS §-dest 338 ja 363.

2.2.3.4. Deklaratiivsed otsustused tsiviilkohtumenetluses

Artikkel 6 lõige 2 kujutab endast erandit artikkel 6 lõike 1 esimesest lausest. Artikkel 6 lõike 2 teeb ettepaneku liikmesriigike kohustuseks luua siseriiklikkuse õigusesse regulatsioon, mille

---

²¹⁹ *Ibid.*, lk 53.

kohaselt kohtud, kui tarbijatele tekkinud kahju kindlaksmääramine on keeruline, väljastavad kahju hüvitamise otsuse asemel hoopis nn deklaratiivse otsustuse (edaspidi *deklaratiivne otsustus*). Artikkel 6 lõike 3 punkti a kohaselt ei tohi deklaratiivset otsustust teha, kui tarbijad on kanntanud ettevõtja ebaseadusliku tegevuse tõttu märkimisväärset kahju (ettepanek ei anna vihjet, mis selleks piirmääraks võiks olla). Sellisel juhul tuleb tarbijatele määrata siiski kahjuhüvitis artikkel 6 lõike 1 tähenduses, ehk menetlus ei piirdu üksnes fakti, et ettevõtja rikkus õiguslikku kohustust ja vastutab selle eest, tuvastamisega, vaid menetluses tehakse kindlaks ka tarbijatele tekkinud kahju olemasolu ja selle suurus. Artikkel 6 lõike 2 punkti b kohaselt ei tohi deklaratiivset otsustust teha aga siis, kui tarbijatele tekkinud kahju on märkimisväärselt väike. Sellisel juhul tuleb hüvitist kasutada avalikes huvides, täpsemalt tarbijate kollektiivseteks huvideks. Artikkel 6 lõike 3 välja pakkumise põhjuseks on toodud asjaolu, et ei ole tõenäoline, et tarbijad pärast otsuse saamist oleksid alati võtnud ette samme oma õiguste realiseerimiseks, kuna tarbijate jõupingutused oleksid suuremad kui saadav tulu.²²⁰ Sellepärast pakkuski Euroopa Komisjon välja regulatsiooni, et kui tarbijatele makstav hüvitis on äärmiselt väike (ettepanek ei anna vihjet, mis selleks piirmääraks võiks olla), siis on mõttekas ettevõtja tasunud summa kasutada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks, nagu näiteks tarbijate teadlikkuse suurendamise kampaaniates vms.²²¹

Käesoleva autori hinnangul ei tuleks artikkel 6 lõiget 2 ja 3 Eesti siseriiklikkuse õigusesse ettepaneku sellisel kujul vastuvõtmisel üle võtta. Esiteks artikkel 6 lõige 2 kohaselt liikmesriigid „võivad“ kehtestada siseriiklikkuse õigusesse deklaratiivsete otsustuste regulatsiooni. Sõna „võivad“ tulenevalt leiab käesoleva töö autor, et artikkel 6 lg 2 ega 3 ei ole imperatiivne, mis tähendab, et neid sätteid ei pea ilmtingimata siseriiklikkuse õigusesse sellisel kujul sisse viima. Seda seisukohta kinnitab ka ettepaneku preambula punkt 19, milles sedastatakse liikmesriikide õigus otsustada, kas kohus võib erandkorras kahjuhüvitise otsuse alusel teha deklaratiivse otsustuse või mitte.²²²

Isegi, kui artikkel 6 lõiked 2 ja 3 oleksid imperatiivsed, siis Eesti õigusekorda need ei sobituks. Seletuskirjas „Eesti seisukohad direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete kaitsmise esindushagisid“ on jõutud järeldusele, et olenemata kahju suurusest tuleb see tarbijatele välja maksta, kuna sellele vastupidine lahendus viiks tarbijate ebavõrdse kohtlemiseni ja oleks vastuolus PS §-ga 32, mis sätestab igapäevase omandi võrdse kaitse.²²³ Lisaks

²²⁰ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 21.

²²¹ *Ibid.*, preambuli p 21.

²²² *Ibid.*, preambuli p 19.

²²³ Eesti seisukohad, lk 7.

eelnevale, kuivõrd väikest hüvistist ei tule tarbijatele välja maksta, ei ole arusaadav, kellele see hüvitis siis määratakse ja kuidas kontrollitakse, et seda hüvistist kasutatakse avalikes huvides (eelkõige tarbijate kollektiivse kaitse huvides).²²⁴ Näiteks kui hüvitis määratakse riigituludesse, siis selle kasutamine avalikes huvides (eelkõige tarbijate kollektiivse kaitse huvides) oleks äärmisel keeruline, kuivõrd riigitulud laekuvad nn „ühte ja samasse“ eelarvesse.²²⁵ Ühtlasi ei oleks deklaratiivne otsustus sobilik seisukohalt, et pädevad üksused ja kohtud hakkaksid keerulistema kaasuste puhul minema nn lihtsama vastupanu teed ega kulutaks aega ja ressursi kahju hüvitamise või muude keerukate faktiliste asjaolude tuvastamisele. Selliselt ei oleks ettepaneku peamine eesmärk – tõhus ja igakülgne tarbijakaitse – tagatud.²²⁶ Ettepaneku artikkel 6 lõigete 2 ja 3 välja jätmist pooldavad veel Euroopa Parlament²²⁷ ja BEUC²²⁸.

2.2.4. Esindushagide meetmed paralleelselt haldusmenetluses ja tsiviilkohtumenetluses

Eelnevalt jõuti järeldusele, et esindushagisid halduskohtumenetluses esitada ei saa (vt ptk 2.2.2), kuid neid saab esitada tsiviilkohtumenetluses (vt ptk 2.2.3). Tingitud asjaolust, et ettepanek ei paku esindushagide esitamise võimalust välja ainult kohtumenetluses, vaid ka haldusmenetluses, analüüsib autor järgnevalt esindushagide esitamise võimalust haldusmenetluses^{229, 230}.

Esmalt tuleks käesoleva töö autori hinnangul kontrollida, kas praegu TKS § 64 lg-s 1 kehtestatud ettekirjutuste tegemise õigus oleks samastatav artikkel 5 lõike 2 punkt b esimese ja teise alternatiivi kohase rikkumise ettekirjutustega. Nimelt sätestab TKS § 64 lg 1, et tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks võib TTJA peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse. Selleks, et TKS § 64 lg 1 kohast ettekirjutust saaks pidada ettepaneku kohaseks rikkumise ettekirjutuseks, peavad olema täidetud järgmised tunnused: (i) sellega saab peatada või keelata ettevõtja õigusvastase tegevuse, (ii) sellega määratakse kindlaks, et ettevõtja tegevus kujutab endast õigusrikkumist ning (ii) selle näol on tegemist lõpliku otsusega.

---

²²⁴ *Ibid.*, lk 7.

²²⁵ *Ibid.*, lk 12.

²²⁶ BEUC response to Commission ex-post consultation, lk 3.

²²⁷ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanekud 63 ja 64.

²²⁸ BEUC response to Commission ex-post consultation, lk 3; BEUC position paper, lk 4.

²²⁹ Käesoleva töö autori arvates ei tule „haldusmenetluse“ all mõista halduskohtumenetlust, vaid menetlust, mis on väljaspool kohut. Seda põhjusel, et direktiiv rõhutab mitmel korral, et võimalik on nii kohtu- kui ka haldusmenetlus (ettepaneku preambuli punkt 12, artikkel 5 lõige 1) ning annab lõpliku otsuse mõju eraldi nii kohtuotsusele kui ka haldusasutuse otsusele (artikkel 10 lõige 1 ja 2).

²³⁰ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 12.

Kaks esimest tunnust on täidetud. TKS § 64 lg 1 kohase ettekirjutuse eesmärgiks on nõuda ettevõtja õigusvastane tegevuse lõpetamist ja sellest hoidumist, mis on ka artikkel 5 lõike 2 eesmärgiks. Samuti määratakse TTJA ettekirjutusega kindlaks, et teatud ettevõtja käitumine kujutab endast õigusrikkumist (TKS § 64 lg 1 ja 2). Täidetud ei ole aga rikkumise ettekirjutuse kolmas iseloomulik tunnus – TTJA ettekirjutuse näol ei ole tegemist lõpliku otsusega. Selline ettekirjutus on küll ettevõtjale TKS § 64 lg 4 kohaselt siduv, kuid sellel ei ole kohtute jaoks lõplikku mõju, st tarbija ega TTJA ei saa selle ettekirjutuse alusel kohtusse pöörduda ilma, et ta ei tõendaks ettevõtja õigusrikkumist uuesti (vt lähemalt ptk 3.2.1). Selle probleemi ületamiseks on vaja kehtestada säte, mille kohaselt ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse ettekirjutuse resolutsioonis. Seda põhjusel, et HMS § 60 lg 2 kohaselt on haldusakti kohustuslik osa justnimelt selle resolutsioon. Järelikult peaks TKS § 64 lg 1 muutma järgmiselt: *TKS § 64 lg 1: Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse. Ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse ettekirjutuse resolutsioonis* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 2 lõige 1).

Ettepaneku artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt tuleb pädevatel üksustel lisaks rikkumise ettekirjutustele võimaldada ka nn ajutisi ettekirjutusi esitada, mis käesoleva töö autori hinnangul kujutab endast esialgset õiguskaitset (vt ptk 2.2.1). Kuivõrd ettepanekus välja pakutud ajutise ettekirjutuse eesmärgiks on vältida menetluse jooksul tarbijatele pöördumatut kahju, peaks esialgse õiguskaitse taotlemise õigus olema TTJA-l. Hetkel kehtiva õiguse kohaselt see nii ei ole. Seda põhjusel, et TKS § 64 lg 4 kohaselt saab ettekirjutuse vaidlustada ettevõtja ning HKMS § 249 lg 1 kohaselt võib kohus kohaldada esialgset õiguskaitset ainult „kaebaja“ põhjendatud taotluse alusel. Seega tuleb tõdeda, et HKMS kehtestab esialgse õiguskaitse taotluse esitamise õiguse üksnes kaebajale ehk antud juhul ettevõtjale, kes TTJA ettekirjutusega ei nõustunud. Vastavat taotlust ei saa esitada teised HKMS §-s 15 nimetatud menetlusosalised, seal hulgas siis ka TTJA.²³¹

Alternatiivseks võimaluseks on, et esialgse õiguskaitse kohaldamise algatab kohus omal algatusel (HKMS § 249 lg 1), kuigi praktikas ei ole see väga levinud.²³² Kõige sobilikum on HKMS § 245 lg 1 p-s 5 sätestatud abinõu, mille kohaselt saab kohus keelata haldusakti adressaadil haldusaktis reguleeritud tegevuse või kohustada teda selleks, samuti seada sellele tegevusele tingimusi, seal hulgas nõuda tagatist kaebaja kasuks. Samuti võib alternatiivseks

---

²³¹ K. Pikamäe. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 249/komm 1, lk 685.

²³² *Ibid.*, § 249/komm 1, lk 685.

lahenduseks olla, et ettepanekus pakutud esialgse õiguskaitse tingimus on täidetud läbi TKS § 64 lg 4, mille kohaselt ettekirjutuse vaidlustamine ei vabasta kauplejat selle täitmisest, v.a juhul, kui kohus on otsustanud teisiti. Käesoleva töö autori hinnangul kujutab TKS § 64 lg-s 4 sätestatud regulatsioon sama eesmärgi esialgse õiguskaitsega. Seega piisab käesoleva töö autori arvates TKS § 64 lg-s 4 kehtestatud regulatsioonist, et Eesti õigus oleks ettepaneku vastuvõtmisel sellega kooskõlas. Artikkel 5 lõike 1 punkti a valguses Eesi õiguskorda *a priori* muudatusi teha ei tule.

Kuivõrd TTJA ei saa läbi ettekirjutuste või halduskohtu nõuda tarbijatele kahju hüvitamist või teisi ettepanekus pakutud eraõiguslikke heastamise meetmeid (erandlik on LennS § 60³ lg-s 2 kehtestatud õigus, vt ptk 1.2.2), on üheks võimaluseks luua haldusmenetluse kõrvale paralleelne tsiviilkohtumenetluse võimalus. Ka õiguskirjanduses nenditakse, et kollektiivsete meetmete tagamine korraga nii kohtu- kui ka haldusmenetluse kaudu tagab tarbijatele efektiivsema õiguskaitse.²³³ Lisaks oleks ettevõtja õigusrikkumise tuvastamine haldusmenetluses kiirem (v.a kui ettevõtja vaidlustab ettekirjutuse) ning TTJA saaks ettekirjutuse teha väiksema ressursikasutusega kui esitades tsiviilkohtusse hagi ettevõtja õigusrikkumise kindlaks tegemiseks.

Eelnevast tulenevalt oleks võimalus kehtestada regulatsioon, mille kohaselt teeb TTJA kõigepealt tarbijakaitseaduse kohase ettekirjutuse ning juhul, kui ettevõtja selle vaidlustab, vaieldakse ettekirjutuse õiguspärasus halduskohtus lõpuni. Alles seejärel saab TTJA esitada (kehtima jäänud) ettekirjutuse alusel kahju hüvitamise või mõne muu õiguskaitsevahendi kasutamiseks hagi maakohtusse. Alternatiiviks on võimalus, kus TTJA esitab ettevõtjale ettekirjutuse tegemise ajal koheselt ka kahju hüvitamise hagi maakohtusse, kuid sellise lahenduse korral võib tõusetuda probleem, kus halduskohus ja tsiviilkohus leiavad erinevalt, kas ettevõtja on seadusvastaselt käitunud. Kuivõrd tsiviilkohtumenetluses kehtib põhimõte, mille kohaselt ei lahendata ühte ja sama asja samaaegselt mitmes erinevad kohas, on tõenäoline, et viimase lahenduse puhul peataks maakohus menetluse seniks, kuni halduskohus ettekirjutuse õiguspärasuse kohta otsuse teeb (TsMS § 356 lg 1). Käesoleva töö autor leiab, et menetluse peatamine tsiviilkohtumenetluses on oluline vältimaks vastandlikke kohtuotsuseid.

Selleks, et TTJA saaks esitada maakohtusse tagajärgede kõrvaldamise hagi, tuleks kehtestada järgmine säte: *TKS § 64² lg 1: Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tagajärgede*

---

²³³ F. Cafaggi, H-W. Micklitz. *New Frontiers of Consumer Protection*, lk 408.

kõrvaldamiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pöörduda koheselt või TKS § 64 lõike 1 kohase ettekirjutuse alusel Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse kasutades võlaõigusseaduses ja teistes seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid. Kõnealuse hagi esitamiseks on vajalik vähemalt kahe tarbija nõusolek. Nõusoleku küsimine peab toimuma enne eelmenetluse lõppu (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 4 lõige 1).

Paralleelse menetluse eelis võrreldes tsiviilkohtumenetlusega on selle kiirus ja väiksem ressursikasutus. Ettekirjutuste tegemine haldusmenetluses on tunduvalt kiirem kui tsiviilkohtus sama õigusrikkumisega seotud hagi lahendamine. Peale selle, kui ettevõtja ettekirjutuse vaidlustab, peab ettevõtja ise tõendama, et ta ei rikkunud kohustust, kuid tsiviilkohtumenetluses lasub tõendamiskoormis hagi esitamisel TTJA-l. Lisaks eelnevale, kuna ettekirjutuste menetlus on üleüldiselt kiirem, saaksid ka tarbijad paralleelses menetluses nende kahjud kiiremini hüvitatud. Paralleelse menetluse kahjuks räägib see, et kuna tagajärgede kõrvaldamise hagi (näiteks kahju hüvitamise hagi) lahendatakse tsiviilkohtumenetluse korras, võiksid tsiviilõiguslike küsimuste lahendamise aluseks vajalikud faktilised asjaolud samuti olla kindlaks tehtud tsiviilkohtumenetluses.²³⁴

Eelnevast lähtudes tuleks käesoleva töö autori hinnangul eelistada lahendust, mille kohaselt esindushagisid saab esitada üksnes tsiviilkohtumenetluses. Samas tuleb tõdeda, et ka paralleelsed menetlused ei oleks Eesti kehtivas õiguses välistatud, kuivõrd ka Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2014/104/EL²³⁵ (edaspidi *konkurentsioiguse direktiiv*) ülevõtmise Eesi õiguskorda, kehtestati konkurentsiseadusesse²³⁶ (edaspidi *KonkS*) sätteid, mille kohaselt Konkurentsiameti ettekirjutuses tuvastatud rikkumine on siduv kahju hüvitamise lahendavale tsiviilkohtule (vt ptk-d 3.1.2 ja 3.2.1).

---

²³⁴ A. Kangur. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne, § 232/komm 3.6.4, lk 1276.

²³⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 26.11.2014 direktiiv teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral. – ELT L 349, 05.12.2014, lk 1–19.

²³⁶ Konkurentsiseadus. – RT I, 07.12.2018, 22.

3. LÕPLIKE OTSUSTE TAGAJÄRJED PÄDEVATELE ÜKSUSTELE JA TARBIJATELE

3.1. Lõplike otsuste tagajärjed pädevatele üksustele

3.1.1. Ettepaneku artikkel 5 lõike 3 teise lause tähendus tsiviilkohtumenetluses

Artikli 5 lõike 3 teise lause kohaselt peab pädevatel üksustel olema võimalus esitada hagi õigusrikkumise kõrvaldamiseks (kahju hüvitamine, puudustega toote asendamine või parandamine jms) toetudes otsusele, millega on eelnevalt tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine, mis kahjustab tarbijate kollektiivseid huve. Ettevõtja õigusrikkumine peab tuvastatud olema lõplikes otsustes, milleks ettepaneku kohaselt on kõik siseriikliku kohtu või haldusasutuse lõplikud otsused ja ettepaneku artikkel 5 lõike 2 punkti b kohased rikkumise ettekirjutused.²³⁷ Ühtlasi saavad lõplikeks otsusteks olla tarbijakaitseasutuse koostöö määruses²³⁸ toodud õigusaktide täitmise tagamise meetmete raames võetud otsused, kuna aga käesolev magistritöö piirdub siseriikliku menetlusega, ei peatuta tarbijakaitseasutuse koostöö määruse raames võetud meetmetele pikemalt.²³⁹ Seega analüüsib autor järgnevalt, kas (i) ettevõtja õigusrikkumise tuvastanud kohtu lõplikud otsused ning (ii) artikkel 5 lõike 2 punkti b esimese ja teise alternatiivi alusel tehtud kohtuotsused (nn rikkumise ettekirjutuste) on siduvad TTJA poolt esitatud tagajärgede kõrvaldamise hagi lahendavale kohtule või tuleb siduvus sätestada seadusega.

Enne analüüsi juurde asumist leiab töö autor, et siduv õigusjõud tuleks anda ainult kohtuotsustele, mille poolteks on TTJA ja ettevõtja. Siduvat õigusjõudu ei tohiks anda lahenditele, mille pooleks ei ole pädev üksus. Kõikide siseriiklike otsustele siduva õigusjõu andmine, kus on tuvastatud kas siis reolutsioonis või põhjendustes tarbijate kollektiivseid huve kahjustav tegevus, ei sobitu Eest õiguskorraga. Esiteks on kohtulahend siduv üksnes poolte suhtes.²⁴⁰ Teiseks, kui anda kohtulahendi liiga lai mõjuulatus, võib sellega kaasneda toime, millega pooled – eelkõige ettevõtja – ei osanud arvestada.²⁴¹ Võib-olla oleks ettevõtja palganud end esindama parema advokaadi, toonud välja rohkem asjaolusid ja tõendeid või siis oli ettevõtja õigusrikkumine tuvastatud hoopis kohtuotsuses üksnes kohtuasja kõrvalise asjaoluna,

²³⁷ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 22.

²³⁸ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12.12.2017 määrus 2017/2394/EL tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus 2006/2004/EÜ. – ELT L 345, 27.12.2017, lk 1–26.

²³⁹ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 22.

²⁴⁰ I. Järvekülg, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 457/komm 3.2.7.2, lk 1205.

²⁴¹ *Ibid.*, § 457/komm 3.1.4, lk 1190.

millele ettevõtja vastuväiteid ei esitanud. Seega saaksid autori hinnangul lõpliku otsuse mõjuga olla ainult artikkel 5 lõike 2 punkti b esimese ja teise alternatiivi kohased meetmed (nn rikkumise ettekirjutused), mille on esitanud TTJA ettevõtja vastu tsiviilkohtusse.

Seega leiab autor, et Eesti õiguses ei tule teha muudatusi selleks, et kohtuotsus, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumine (kohtuotsus on tehtud TTJA ja ettevõtja vahel), oleks siduv selle õigusrikkumisega seotud tagajärgede kõrvaldamise hagi lahendavale kohtule. Nimelt on TsMS § 457 lg 1 kohaselt kohtuotsusel menetlusosalistele siduv õigusjõud, kui kohtuotsust ei saa enam vaidlustada.²⁴² Ehk kui poolte vahel toimub hilisemas menetluses vaidlus, mis puudutab sama õigusküsimust, peavad nii pooled kui ka kohus kinni pidama varasemast kohtulahendist.²⁴³

Kui tsiviilkohtumenetluses on ühes menetluses tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine, siis sellele järgnevas tagajärgede kõrvaldamise menetluses ettevõtja õigusrikkumist enam uuesti tõendama ei pea, kuna nii TTJA, ettevõtja kui ka kohus peavad arvestama eelmises menetlus tehtud lahendiga. Vastav lahendus on kooskõlas nii *ne bis in idem* kui ka õiguskindlust ja õigusrahu tagava põhimõttega.²⁴⁴ Mõte on selles, et isikul oleks ühe õigusküsimuse lahendamist õigus nõuda vaid ühe korra.²⁴⁵ Teatavaid küsitavusi võib tekkida siis, kui õigusrikkumine ei oleks tuvastatud resolutsioonis, kuid selle vältimiseks pakuti ptk-s 2.2.3.2 välja lahendus, et ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse kohtuotsuse resolutsioonis. Samuti võib küsitavusi tekitada see, kui järgmise menetluse hagi ese ja alus ei ole identsed, kuid kui varasemas kohtulahendis on õigusküsimus lahendatud õigesti, ei ole järgmisel kohtunikul põhjust sellest kõrvale kalduda.²⁴⁶ Seega ei tuleks Eesti õiguses artikli 5 lõike 3 valguses *a priori* muudatusi teha.

3.1.2. Ettepaneku artikkel 5 lõike 3 teise lause tähendus paralleelses menetluses

Artikli 5 lõike 3 teise lause kohaselt peab pädevatel üksustel olema võimalus esitada hagi õigusrikkumise kõrvaldamiseks (kahju hüvitamine, puudustega toote asendamine või parandamine jms) toetudes varem tuvastatud ettevõtja õigusrikkumisele. Kui esindushagide menetlus toimuks paralleelselt nii haldusmenetluses kui ka tsiviilkohtumenetluses, tuleks leida kas Eesti õiguses on TTJA ettekirjutustel siduv mõju, mille alusel saaks TTJA pöörduda tagajärgede kõrvaldamise haviga (nt kahju hüvitamise nõudega) kohtusse.

²⁴² *Ibid.*, § 457/komm 3.1.1, lk 1186.

²⁴³ *Ibid.*, § 457/komm 3.1.1, lk 1186.

²⁴⁴ *Ibid.*, § 457/komm 3.1.2, lk 1187, § 457/komm 3.1.4, lk 1189.

²⁴⁵ *Ibid.*, § 457/komm 3.1.4, lk 1190.

²⁴⁶ *Ibid.*, § 457/komm 3.1.4, lk 1190.

Sarnaselt eelmisele peatükike analüüsitule, ei tohiks ükskõik millised TTJA haldusaktid olla siduva õigusjõuga. Käesoleva töö autor leiab, et siduv õigusjõud peaks olema üksnes TTJA ettekirjutustel, mis on tehtud TKS § 64 lg 1 alusel. Kui anda siduv õigusjõud kõigile ettekirjutusele, mille põhjendustes tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine, siis kaasneks sellega toime, millega ettevõtja ei oleks osanud arvestada (PS § 13 lg 2). Käesoleva töö autori arvates ei pea ettevõtjad ette nägema, et igast ettekirjutusest võib tõusetuda kollektiivhagi, millel võivad olla suured tagajärjed ja viia ettevõtte pankrotti. Õigusselguse tagamiseks oleks võimalik kehtestada ka säte, mis kohustab TTJA-d TKS § 64 lg 1 kohasesesse haldusakti märkima, et sellest haldusaktis võib tõusetuda kollektiivhagi. Nimelt HMS § 55 lg 4 kohaselt võib haldusakt sisaldada ka muid seaduses sätestatud kohustuslikke andmeid.²⁴⁷

Üldreegli kohaselt omab õiguslikku tähendust haldusakti resolutsioon (HMS § 60 lg 2 teine lause). Seevastu haldusakti põhjenduses tuvastatud asjaoludel on iseseisev õiguslik tähendus ainult seaduses sätestatud juhtudel (HMS § 60 lg 2 kolmas lause). Haldusakti põhjendusi saab mõnes teises menetluses kasutada kui tõendit, mida asjaolude tuvastamisel tuleb kogumis hinnata koos teiste tõenditega.²⁴⁸ Siiski on tsiviilkohus leidnud, et haldusakt ei ole tsiviilkohtumenetluses alati siduv. Riigikohtu tsiviilkolleegium on korduvalt sedastanud, et tsiviilkohtud on siiski pädevad tuvastama, kas haldusakt kehtib või mitte ning kas see on õiguspärane, kui sellest oleneb asja lahendus.²⁴⁹

Tulenevalt artikli 5 lõikest 3 peab rikkumise ettekirjutus olema lõpliku mõjuga, et pädevad üksused saaksid selle alusel esitada meetmeid eesmärgiga kõrvaldada rikkumise kestev mõju. See tähendab, et TTJA ei pea enam ettevõtja õigusrikkumist tsiviilkohtus tõendama, vaid see loetakse juba tuvastatud asjaoluks. Kuna ettekirjutuse tegemise eelduseks on ettevõtja õigusrikkumine, peab TTJA selle kehtiva õiguse kohaselt tuvastama ka praegu, kuid selleks, et tuvastatud õigusrikkumine oleks siduv ka nõuet menetlevale tsiviilkohtule, tuleb ettevõtja rikkumine tuvastada kas ettekirjutuse resolutiivosas (HMS § 60 lg 2 esimene lause) või anda ettekirjutuse põhjendavas osas tuvastatud rikkumisele õiguslik tähendus (HMS § 60 lg 2 kolmas lause).²⁵⁰ Konkurentsiseaduse muutmisel toodi välja, et ettekirjutuse põhjendavas osas välja toodud rikkumine ei pruugi haldusakti adressaadile (ettevõtjale) arusaadav olla ning võib tekitada olukorra, kus haldusakti adressaat (ettevõtja) ei tea, millised õiguslikud tagajärjed

---

²⁴⁷ A. Aedmaa jt, lk 298.

²⁴⁸ *Ibid.*, lk 315.

²⁴⁹ RKTko 3-2-1-125-10; RKTko 3-2-1-141-04, p 33; RKTko 3-2-1-17-03, p 12.

²⁵⁰ Seletuskiri konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde. – SE 386, lk 4.

selline ettekirjutus endaga kaasa toob, mistõttu tõdeti, et rikkumine tuleks välja tuua ettekirjutuse resolutiivosas (HMS § 60 lg 2 esimene lause).²⁵¹ Vastav lahendus, et ettevõtja õigusrikkumine oleks tuvastatud resolutsioonis, pakuti välja ptk-s 2.2.4.

Loodav säte võiks sarnaneda konkurentsiseaduse muudatustel kehtestatud regulatsiooniga, mille kohaselt on ettekirjutus kohtu jaoks siduv üksnes siis, kui kaebuse esitamise tähtaeg on ettekirjutuse vaidlustamiseks möödunud ja ettevõtja ei ole ettekirjutust vaidlustatud või kui jõustunud on halduskohtu otsus, et ettekirjutus jääb kehtima.²⁵² Seega võiks uus säte välja näha järgmiselt: *TKS § 64² lg 2: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ettekirjutuse resolutiivosas tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine on siduv käesoleva paragrahvi lõike 1 kohast hagi menetlevale kohtule, kui kaebuse esitamise tähtaeg nimetatud ettekirjutuse vaidlustamiseks on möödunud ja ettekirjutust ei ole vaidlustatud või jõustunud on halduskohtu lahend, mille alusel jääb ettekirjutus kehtima* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 4 lõige 2).

3.2. Lõplike otsuste tagajärjed tarbijatele

3.2.1. Tarbija õigus pöörduda kohtusse kahju hüvitamise hagiga sama kaupleja vastu sama rikkumise eest ettepaneku artikkel 10 kohaselt

Ettepaneku artikkel 10 lõige 1 kohaselt oleks liikmesriikide kohustus tagada, et haldusastutuse või kohtu lõplikus otsuses tuvastatud tarbijate kollektiivseid huve kahjustava rikkumise olemasolu peetakse vaieldamatult tuvastatuks, mis on aluseks kõikidele muudele tagajärgede kõrvaldamise hagidele nende riiklikes kohtutes sama kaupleja vastu sama rikkumise eest. Lõplikeks otsusteks artikkel 10 lõike 1 kohaselt on (i) kohtu või haldusastutuse poolt tehtud lõplikud otsused (põhimõtteliselt kõik liikmesriigi haldusastutuse või kohtu tehtud otsused, kus on tuvastatud kas siis resolutsioonis või põhjendustes ettevõtja õigusrikkumine)²⁵³, (ii) liidu õiguse rikkumise tuvastanud lõplikud ettekirjutused (artikkel 5 lõige 2 punkt b ehk nn rikkumise ettekirjutused) ja (iii) deklaratiivsed otsustused (artikkel 6 lõige 2 ja 3).²⁵⁴ Kokkuvõtvalt, kui tarbija pöördub kahjuhüvitise saamiseks kohtusse, siis ei tule tal ettevõtja õigusrikkumist uuesti tõendada, kui see on kuskil mujal kohtmenetluses või haldusmenetluses kinnitust leidnud.

---

²⁵¹ *Ibid.*, lk 4.

²⁵² *Ibid.*, lk 15.

²⁵³ Preambula punkt 22 teeb ettepaneku, et nn kohtu või haldusastutuse lõplikeks otsusteks on muu hulgas tarbijakaitseastutuse koostöö määruses (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12.12.2017 määrus 2017/2394/EL tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus 2006/2004/EÜ. – ELT L 345, 27.12.2017, lk 1–26) sätestatud õigusaktide täitmise tagamise meetmete raames võetud otsused. Kuivõrd käesolev magistritöö piirdub siseriikliku menetlusega, ei peatuta tarbijakaitseastutuse koostöö määruse raames võetud meetmetele pikemalt.

²⁵⁴ Esindushagide direktiivi ettepaneku seletuskiri, art 10, lk 15.

Tarbija peaks vastavalt õiguskaitsevahendi valikule tõendama aga ülejäänud nõude rahuldamiseks vajalikud asjaolud ja eeldused.

Euroopa Parlamendi raport sedastab, et ettepaneku artiklit 10 lg 1 tuleks täiendada lisaks nii, et tarbija hagi lahendavale kohtutele oleks siduv ka kohtu- või haldusasutuse otsus, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumise puudumine.²⁵⁵ Käesoleva töö autori hinnangul Eesti õiguskorda selline muudatus ei sobiks. Kui vaieldakse ettevõtja tegevuse seadusvastasuse üle, siis ettevõtja saab end kaitsta vastavalt kas vaidlustades TTJA ettekirjutuse või esitades maakohtu otsuse peale apellatsiooni. Seega, kui muuta otsused, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumine, siduvaks, ei oleks tagajärjed ettevõtjale liialt suured, kuna tal oli võimalus end menetluses kaitsta ning arvestada tagajärgedega, kui ta menetluse kaotab. Aga kui teha siduvaks otsused, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumise puudumine, tähendaks see liiga tõsiseid tagajärgi tarbijatele. Kuivõrd tarbijatelt ei tule küsida nõusolekut rikkumise ettekirjutuste esitamiseks, ei saaks nad kohtumenetluses osaleda. Sellele vaatamata tuleks tarbijatelt leppida sellega, et ettevõtja ei ole ühtegi kohustust rikkunud. Selle tagajärjel kaotaksid tarbijad sisuliselt PS §-ga 25 tagatud õiguse pöörduda õiguste rikkumise korral kohtusse, sest ettevõtja õigusrikkumine kui üks nõude eeldustest või eelduse elemendist ei oleks täidetud ja nad ei saaks vastupidist tõendada.

Artikkel 10 lõike 1 eesmärgiks on eelkõige vältida tarbetuid kulutusi ja ressursikasutust nii tarbijatele, pädevatele üksustele kui ka kohtutele.²⁵⁶ See tähendab kokkuvõtlikult öeldes seda, et kui mingiski lahendis või otsuses on ettevõtja õigusrikkumine tuvastatud, siis hageja (tarbija või esindushagide esitamiseks pädev üksus) kohtus ettevõtja õigusrikkumist uuesti tõendama ei pea. Ettepaneku seletuskirjas märgitakse, et artikkel 10 kohast meetet saab tarbija kasutusele võtta esitades kas individuaalse hagi, liitudes artikkel 6 lõike 1 kohase esindushagiga või kasutades mõnda muud kollektiivse õiguskaitse mehhanisme, kui need on liikmesriikides saadaval.²⁵⁷ Ettepaneku vastuvõtmisel oleksid Eesti õiguskorras võimalikud kaks esimest varianti.

Eelnevalt leiti, et Eesti õigusesse ei ole sobiv tuua lahendust, mille kohaselt oleks siduv õigusjõud ükskõik millistel otsustel, kus tuvastati ettevõtja õigusrikkumine ja mõistlik oleks seadusega anda siduv õigusjõud üksnes esindushagide menetluses tehtud lõplikele otsustele (vt

---

²⁵⁵ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 83.

²⁵⁶ Esindushagide direktiivi ettepaneku seletuskiri, art 10, lk 15.

²⁵⁷ *Ibid.*, art 10, lk 15.

ptk 3.1.1). Seetõttu analüüsib autor olukordi, kus tarbija saab individuaalse hagiga pöörduda kohtusse artikkel 5 lõike 2 punkti b kohaste rikkumise ettekirjutuste alusel. Samuti jätab autor välja artikkel 6 lõike 2 ja 3 kohaste deklaratiivsete otsuste alusel kohtusse pöördumise, kuivõrd käesoleva töö autori hinnangul ei tuleks võimalust teha deklaratiivseid otsustusi Eesti õigusesse ettepaneku sellisel kujul vastuvõtmisel üle võtta. Seetõttu ei analüüsi autor artikkel 10 lõiget 3. Autor ei analüüsi ka artikkel 10 lõiget 2, kuivõrd see puudutab piiriüleseid menetlusi.

Nagu eelnevalt märgitud, saavad tarbijad kahju hüvitamiseks kohtusse pöörduda artikkel 5 lõike 2 punkti b kohaste rikkumise ettekirjutuste alusel. Rikkumise ettekirjutused võisid olla vastavalt kas siis tsiviilkohtumenetluses tehtud otsused või alternatiivselt TTJA ettekirjutused. Juhul, kui tarbijate tagajärgede kõrvaldamise hagide aluseks on tsiviilkohtulahend, milles tehti kindlaks ettevõtja õigusvastane tegevus (vastab artikkel 5 lõike 2 punktile b), on vaja sellisele kohtulahendile anda ette kindlaksmääratud õigusjõud, ilma selleta on kohtulahend siduv üksnes kohtumenetluse pooltele (TsMS § 457 lg 1) ja teises menetluses üksnes dokumentaalse tõendi tähendusega (TsMS § 272 lg 2, § 232 lg 2). Argumenteerida võib selle üle, et kuna TTJA esitab hagi avalikes huvides, siis otsus on siduv ka juba tarbijatele, kes on ettevõtja tegevusest mõjutatud olnud, kuid autor leiab, et õiguskindluse mõttes tuleks siiski vastav säte kehtestada.

Selleks, et kohtuotsus, kus tuvastati ettevõtja õigusrikkumine, oleks siduv ka tarbijate hagi lahendava kohtu ees, tuleks kehtestada järgmine säte: *TKS § 64^l lg 4: Ettevõtja õigusrikkumine, mis on tuvastatud TKS § 64 lõike 1 või käesolevas paragrahvi lõike 2 alusel tehtud otsustes, on siduv sellega seotud vaidlust lahendavale kohtule* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 3 lõige 4).

Seoses tarbijavaidlustega on tsiviilkohtumenetluse seadustikus laiendatud õigusjõudu kohtulahenditel, mis tehakse TTJA ja ettevõtja vahelises vaidluses, kui TTJA hageb ettevõtjat TKS § 65 lg 3 ja VÕS § 45 lg 1 alusel tüüptingimuste kasutamise lõpetamiseks. Nimelt annab TsMS § 457 lg 7 tüüptingimuste kasutamise lõpetamiseks kohustavale kohtulahendile täiendava toime, mis tähendab, et sellele kohtulahendile saavad tugineda ka need tüüptingimuste kasutaja ohvrid, kes ei olnud menetluse pooleks.²⁵⁸ Hetkel kehtiva seaduse kohaselt on kohus selle lahendiga seotud ainult siis, kui tüüptingimuse kasutaja ohvrid sellele tuginevad ehk menetluslikult loetakse tüüptingimuste tühisuse tuvastamisele suunatud kohtuotsusele tuginemist materiaalsoõiguslikuks vastuväiteks.²⁵⁹ Õiguskirjanduses sedastatakse,

---

²⁵⁸ I. Järvekül, V. Kõve. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne, § 475/komm 3.8.2, lk 1220.

²⁵⁹ Ibid., § 475/komm 3.8.2, lk 1221.

et TsMS § 457 lg 7 ei ole EL-i õigusega kooskõlas. Nimelt sätestab TsMS § 457 lg 7, et tarbijatel tuleb ise tugineda varasemale kohtuotsusele, kus tuvastati tüüpitingimuse tühisus.²⁶⁰ Seevastu Euroopa Kohus leiab, et kohus peab vastavale lahendile ise tuginema, kuivõrd tarbijad ei pea olema varasematest kohtuotsustest teadlikud.²⁶¹ Õiguskirjanduses on avaldatud seisukohta, et TsMS § 457 lg 7 tuleb muuta nii, et kohus oleks kohustatud omal algatusel tühistama järgmistes menetlustes TTJA algatatud menetluses tühiseks tunnistatud tüüpitingimuse.²⁶²

Juhul, kui tarbijate kahju hüvitamise hagide aluseks on TTJA lõplik ettekirjutus, saab paralleeli tõmmata KonkS-i kehtestatud regulatsiooniga nagu eelmises peatükis arutleti (vt ptk 3.1.2). Selleks tuleks kehtestada järgmine säte: *TKS § 64² lg 3: Käesoleva paragrahvi lõige 2 kohaldub hagidele, mille esitab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet TKS § 64² lõikes 1 sätestatud hagi esitamiseks kui ka hagidele, mille esitab tarbija* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 4 lõige 3).

Eelnevalt välja pakutud sätete kohaldamine peaks praktikas välja nägema selliselt, et tarbijal ei tule tõendada ettevõtja õigusrikkumist ja ettevõtja ei saa oma rikkumist ümber lükata. Iseasi on see, kas kohus peaks ise tarbija tähelepanu juhtima sellele, et õigusrikkumist tuvastav kohtuotsus on olemas või tarbija peab selle ise hagiavalduses välja tooma. Viimane seisukoht sobitaks Eesti õigusesse pidades silmas võistleva kohtumenetluse põhimõtet. Samas, võttes arvesse eelnevalt mainitud TsMS § 457 lg 7 poleemikat, oleks Euroopa Kohtu seisukohaga kooskõlas tõlgendus, mille kohaselt peaks kohus ise juhtima tarbija tähelepanu taolisele kohtuotsusele. Kõnealune probleem lahendatakse ettepanekus eelkõige sellega, et ettevõtja tegevus ei peaks üldse viima selleni, et tarbija peab ise kohtusse pöörduma. Nimelt on ettevõtjal kohustus tarbijaid õigusrikkumise tuvastanud kohtuotsustest teavitada ja kohe pakkuda välja lahendus tekitatud kahjude heastamiseks või võimalusteks, kuidas kahju heastatud saada (vt ptk 3.2.3). Lisaks, tuleb tagajärgede kõrvaldamise hagiaga kohtusse pöörduda siiski eelkõige TTJA-l, mitte tarbijal endal. Kohtuotsuste ja ettekirjutuste siduvuse mõte on ikkagi eelkõige ettevõtjate hoiatamiseks, et nende rikkumistele võivad järgneda tõsised tagajärjed.

---

²⁶⁰ P. Kalamees, K. Sein. Case Law of the Court of Justice of European Union on Unfair Contract Terms Directive: Implications on Estonian Domestic Law. *International Comparative Jurisprudence* 2017 Volume 3 Issue 1, lk 128.

²⁶¹ *Ibid.*, lk 128.

²⁶² *Ibid.*, lk 129.

3.2.2. Tagajärgede kõrvaldamise hagide täitmine

Artikkel 6 lõike 4 kohaselt on tarbijatel õigus saada tagajärgede kõrvaldamise ettekirjutuse alusel eelkõige rahalist hüvitist. Samuti peaks tagajärgede kõrvaldamise ettekirjutus ettevõtjale panema kohustuse asendada või parandada puudusega toode. Ühtlasi peaks tarbija saama kasutada õigusi nagu hinna alandamine ja lepingust taganemine (ülesütlemine). Euroopa Komisjoni ettepanek ei selgita, kuidas toimub kohtu poolt määratud kohustuste täitmine. Ettepanek üksnes nendib, et tarbijatele tuleb võimaldada neile kahjulike tagajärgede kõrvaldamine, seal hulgas kahju hüvitamine, mis tähendab, et liikmesriigid on vabad otsustama, kuidas toimub otsuste täitmine.²⁶³

Kui kohus määrab ettevõtjale kohustuse parandada või asendada puudusega toode, siis tõlgendades ettepaneku artikleid 9 ja 10, määrab kohus kohtuotsusega ettevõtjale kohustuse kuidas tarbijad kohtuotsusest teavitada ja ettevõtja kirjeldab ühtlasi selles teavituses, mida tarbijad peavad tegema, et nende toode asendatakse või parandatakse. Kui tarbijad annavad TTJA-le volituse, et alandada hinda või lepingust taganeda (üles öelda), siis hinna alandamise puhul, kui tarbija oli juba maksnud alandatud hinda ületava osa, ja ka lepingust taganemise korral toimub tagasitäitmine. Ka kahju hüvitamise või alusetu rikastumise nõude rahuldamise korral toimub teatud summa maksmine tarbijatele.

Viise, kuidas tarbijatele hüvitis või muud rahalist summat määrata (näiteks hinna alandamise summat) on mitmeid. Märgitakse, et need viisid olenevad eelkõige kahju iseloomust ehk kas kahjul on individuaalsed tunnused või mitte.²⁶⁴ Individuaalsete tunnuste all mõistetakse käesoleva töö autori hinnangul eelkõige seda, kas kahju suurus oleneb eraldi igast tarbijast ehk näiteks selleks, kas tarbijatel on teatud osalus kahju tekkimisel või tarbijatel on erinevate tunnustega ja kvaliteediomadustega tooted, mis mõjutavad kahjuhüvitise või muu rahalise summa (näiteks hinna alandamise) suurust.

Eelnevast järeldub, et kui tegemist on lihtsamate ehk üldjuhul tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tüüptingimuste kasutamise lõpetamise kaasustega, kus tarbijatele tekkinud kahju suurus ei saa olla individuaalne, tuleks hagejal ehk TTJA-l summad, mis tarbijad alusetult maksid, välja arvutada.²⁶⁵ Tüüptingimuste puhul on alusetult makstud summa välja arvutamine lihtne, kui võrd vaja on tüüptingimuse alusel nõutud summa korrutada perioodiga, mil tarbijalt

---

²⁶³ Eesti seisukohad, lk 16.

²⁶⁴ Verbraucherzentrale Bundesverband statement, lk 5.

²⁶⁵ P. Rott, A. Halfmeier, lk 33.

vastavat summat küsiti. Näiteks eelnevalt mainitud Elisa kaasuse puhul tuleks arve edastamise eest küsitud 60 või 70 senti korrutada perioodiga, mil tarbijatelt seda küsiti. Kui tegemise on vähegi keerukamate kaasustega, kus kahju vajab eraldi arvutuskäike, ei ole kahju arvutamine sugugi sama lihtne kui tüüptingimuste puhul. Näiteks kui mingil tootel avastati puudus ja arvutatakse hinna alandamist, kuid iga tarbija ostis toote erineva hinnaga. Seepärast pakutigi sarnaselt Saksmaa mudelmenetlusele esindushagide direktiivi ettepanekus välja keerukamate kaasuse jaoks deklaratiivsed otsustused, milles tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine ja vastutus ning tarbijad pöörduvad hagidega iseseivalt kohtusse (deklaratiivsete otsuste kohta vt ptk 2.2.3.4).²⁶⁶ Kuivõrd suure tõenäosusega jäetakse deklaratiivsed otsustused ettepanekust välja, tuleb leida mõni muu lahendus, mis ka tegelikult nn keerukate kaasuste olukorra lahendaks.²⁶⁷

P. Rott ja A. Halfmeier on pakkunud üheks lahenduseks nn „kahju hüvitamise skeemi“.²⁶⁸ Suurbritannias kujutab selline skeem endast kohtu poolt ettevõtjale määratud kohustuslikku reeglistikku, mille kohaselt peab ettevõtja (i) uurima, kas ja kelle suhtes ta on rikkunud teatud kohustust, (ii) tegema kindlaks kas see kohustus on kaasa toonud kahju, (iii) kas kahju ja rikkumise vahel on põhjuslik seos ning (iv) kõrvaldama tarbijatele tekkinud kahju.²⁶⁹ Tihti määratakse kahju „hüvitamise skeemi“ täitmise korraldajaks ja/või kontrolliks keegi kolmas isik või asutus, näiteks Belgias nimetatakse sellist isikut likvideerijaks.²⁷⁰ Käesoleva töö autori hinnangul saaks Belgia likvideerijat võrrelda Eesti õiguses näiteks pankrotihalduriga pankrotiseaduse tähenduses ja/või likvideerijaga äriseadustiku tähenduses. Siiski käesoleva töö autori hinnangul taoline „kahju hüvitamise skeem“ Eesti õiguskorda ei sobituks, kuivõrd see ei oleks kooskõlas meie võistleva kohtumenetluse põhimõttega jättes liiga suure tõendamiskoormise ettevõtjale (TsMS § 230). Ühtlasi peab Eesti õiguses olema resolutsioon selgelt arusaadav ja täidetav, mis tähendab, et näiteks otsuses, milles mõistetakse välja rahasumma, tuleb märkida väljamõistetud rahasumma suurus (TsMS § 442 lg 5).

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et suure tõenäosusega ei olegi esindushagide regulatsioon mõeldud nn keerukate kaasuste menetlemiseks. Seda seisukohta kinnitab ka Saksamaa tarbijate kollektiivseid huve kaitsev asutus.²⁷¹ Ka käesoleva töö autor leiab, et TTJA saaks nn keerukaid

---

²⁶⁶ Verbraucherzentrale Bundesverband statement, lk 5. P. Rott, A. Halfmeier, lk 29.

²⁶⁷ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanekud 63 ja 64; Eesti seisukohad, lk 7; BEUC position paper, lk 4; BEUC response to Commission ex-post consultation, lk 3.

²⁶⁸ P. Rott, A. Halfmeier, lk 24.

²⁶⁹ *Ibid.*, lk 15.

²⁷⁰ *Ibid.*, lk 31.

²⁷¹ Verbraucherzentrale Bundesverband statement, lk 5.

kaasuseid esindushagidena menetleda niivõrd, kuivõrd ressurss ja vahendid võimaldavad. Kuivõrd ettepanekus ei ole välja pakutud ühtegi juhust, kuidas liikmesriigid keeruakte kaasuste korral tarbijatele tõhusa õiguskaitse tagama peaksid, peab autor ettepanekut selle koha pealt ebaõnnestunuks.

Lisaks eelnevale, olenemata sellest, kas tegemist on lihtsamate või keerukamate kaasustega, tuleb lahendada küsimus, kas kohus teeb TTJA võidu korral kohtuotsuse TTJA või tarbijate kasuks ehk kas väljamõistetud kahjuhüvitis mõistetakse otse tarbijale või esindushagide esitamiseks pädevale üksusele (st TTJA-le), kellelt tarbija saab pärast esitada avalduse raha saamiseks. Mõlemal variandil on nii positiivsed kui ka negatiivsed küljed. Käesoleva töö autori hinnangul tuleks kahjuhüvitis määrata eelkõige TTJA-le. Seda mitmel põhjusel. Esiteks, ettepaneku tegemise ja selle vastuvõtmise eesmärgiks on eelkõige kõrgetasemeline tarbijakaitse ja tarbijate huvide tagamine.²⁷² Ei oleks põhjendatud, kui tarbijad peaksid otsuse mitte täitmise korral eraldi kohtutäiturit hakkama otsima või pöörduma ettevõtja poole, keda tarbijad ei usaldada. Teiseks, kui raha määrata enne TTJA-le ja mõni tarbija ei tule seda TTJA-lt talle määratud raha küsima, jääb raha riigivahenditesse, kes saab selle näiteks tarbijakaitseelastel eesmärkidel ära kasutada. Kolmandaks, kui otsus teha tarbijate suhtes, tuleks tsiviilkohtumenetluse seadustikku teha erisäte, mille kohaselt ei tehta otsust kohtumenetluse poole suhtes, vaid kohtumenetluse väliste isikute suhtes, mis teeb jällegi seaduse keerulisemaks ja pikemaks. Teisest küljest on sellisel lahendusel ka negatiivseid külgi. Näiteks, kui otsus teha TTJA kasuks, on TTJA-l veelgi rohkem ressursi vaja, et otsuses väljamõistetud tarbijateni jõuaks, seal hulgas kui ettevõtja otsust ei täida, tuleb TTJA-l endal kohtutäituri poole pöörduda. TTJA-l oleks vaja teha igale tarbijale vastavalt tarbijate sooviavaldustele ülekanne, kontrollida iga tarbija kuulumist esindushagi menetluse ja igale tarbijale määratud summat vastavalt tema spetsiifilistele tunnustele. Samuti võib tõusetuda mitmeid vaidlusi TTJA ja tarbijate vahel, kui TTJA teatud tarbijale raha mingil põhjusel ei määra või teeb seda vales summas. Ei ole usutav, et riik soovib võtta endale nii suurt vastutust, mistõttu eelistatakse pigem eraõiguslikku lahendust, mille kohaselt kui ettevõtja kohtuotsust tarbija suhtes ei täida, tuleb tarbijal ise kohtutäituri poole pöörduda.

Eelnevast lähtudes on vaja kehtestada tsiviilkohtumenetluse sätte, mille kohaselt kehtiks TTJA tagajärgede kõrvaldamise hagidest tehtud otsus hagiga liitunud tarbijate suhtes ja mis oleks erisäte TsMS § 457 lg 1 suhtes, mille kohaselt toob otsus kaasa tagajärjed ainult menetluspoolte

---

²⁷² Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 44.

suhtes. Loodav säte võiks välja näha järgmiselt: *TsMS § 457 lg 1¹: TKS § 64¹ lõike 3 või TKS § 64² lõike 1 alusel tehtud otsus kehtib kõigi tarbijate suhtes, kes hagiga enne eelmenetluse lõppu liitusid* (vt Lisa 1 punkt 1 alapunkt 5 lõige 1¹).

Selleks, et tarbijad saaksid otsuse alusel kohtutäituri poole pöörduda ehk kohtuotsuse resolutsioon oleks täidetav, tuleks autori hinnangul luua ka säte, mis reguleeriks esindushagi menetluses tehtud kohtuotsuse resolutsiooni. Seda põhjusel, et üldjuhul lahendatakse resolutsiooniga üksnes poolte nõuded (TsMS § 442 lg 5), kuid esindushagi menetluse ei oleks tarbijad poolteks. Autori hinnangul tuleks kohtule jätta valikuvõimalus, kas tarbijad märkida kohtuotsuse resolutsioonis või kui see ei tundu mõistlik (põhjusel, et hagiga liitunud tarbijaid on liiga palju), siis viidata resolutsioonis tarbijate nimekirjale, mis asub kohtutoimikus ja mis on koostatud enne eelmenetluse lõppu. Seega tuleks autori hinnangul koostada järgmine säte: *TsMS § 443¹: TKS § 64¹ lõike 3 või TKS § 64² lõike 1 aluselt tehtud otsuse resolutsiooniga lahendatakse enne eelmenetluse lõppu hagiga liitunud tarbijate nõuded märkides need resolutsioonis või viidates hagiga liitunud tarbijate nimekirjale* (vt Lisa 1 punkt 1 alapunkt 3).

Artikkel 6 lõige 4 kannab endas ka teist põhimõtet, mille kohaselt kahju hüvitamise lahendid (artikkel 6 lõige 1) ja deklaratiivsed otsustused (artikkel 6 lõige 2 ja 3) ei piira tarbija teisi võimalusi hüvitise saamiseks. Ettepanekus ei ole selgitatud, kas artikkel 6 lõige 4 oleks erand *res judicata* põhimõttest ja tarbijad peaksid saama samas asjas uuesti kohtusse pöörduda. EIK praktika järgi on sama asja korduv läbivaatamine vastuolus *res judicata* põhimõttega ning rikub õigus õiglasele kohtumenetlusele.²⁷³ Seletuskirjas „Eesti seisukohad direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete kaitsmise esindushagisid“ on märgitud, et Euroopa Komisjon oli ühes töörühmas andnud mõista, et kõnealune säte tähendab ikkagi seda, et tarbijal on õigus kohtusse pöörduda väljamõistetud hüvitist ületavas osas.²⁷⁴ Ka kirjanduses märgitakse, et artikkel 6 lõike 4 kohane põhimõte ei tähenda seda, et tarbijatel oleks hüvitist õigus mitmekordselt saada, vaid individuaalse hagi korral tuleb kahjuhüvitise summat vähendada esindushagide menetluses väljamõistetud summaga.²⁷⁵ Riigikohtu praktikas on tõdetud, et kui võlgnik otsustab võlanõude osaliselt maksma panna, siis see ei lähe vastuollu *res judicata* põhimõttega ning kohtutel ei ole alust hagi menetlusse mitte võtta, kui võlgnik ei ole märku andnud, et ta oleks ülejäänud nõudest loobunud.²⁷⁶

---

²⁷³ EIKo 16.01.2014, 42009/10, Brletić vs. Horvaatia.

²⁷⁴ Eesti seisukohad, lk 8.

²⁷⁵ P. Rott, A. Halfmeier, lk 24.

²⁷⁶ RKTko 3-2-1-30-10, p 11.

Nimelt kehtib tsiviilkohtumenetluses üldine põhimõte, mille kohaselt kohus ei võta hagiavaldust menetlusse, kui on olemas jõustunud kohtuotsus, mis on tehtud vaidluses samade poolte vahel sama eseme kohta samal alusel ja mis välistab samas asjas uue kohtusse pöördumise (TsMS § 371 lg 1 p 4). Kui tarbija pöörduks kahju hüvitamise saamiseks kohtusse, ei oleks tegemist aga samade pooltega. Samas leiab käesoleva töö autor, et see ei tähenda, et kõnealust põhimõtet ei tuleks kohaldada, kuna tarbijale on siiski kahjuhüvitis juba määratud ja tarbija individuaalse hagi lahendamise tulemusena võidakse tarbijale määrata kahjuhüvitist mitu korda. Seega tuleks TsMS § 371 lg 1 juurde kehtestada uus säte, mis sätestaks, et kohus ei võtaks menetlusse tarbija hagi, mille eseme kohta on juba jõustunud või on kohtumenetluses esindushagi raames kohtuotsus. Säte peaks välja nägema järgmiselt: *TsMS § 371 lg 5¹: Kohus ei võta hagiavaldust menetlusse, kui: sama eseme kohta samal alusel on TKS § 64¹ lg 3 või § 64² lg 1 alusel tehtud kehtiv lahend või selline hagi on menetluses* (vt Lisa 1 punkt 1 alapunkt 1 lõige 1 punkt 5¹). Ühtlasi tuleks sama säte kehtestada hagi läbivaatamata jätmise alusena TsMS § 423 lg 1 juurde (vt Lisa 1 punkt 1 alapunkt 2 lõige 1 punkt 4¹). Alternatiivseks võimaluseks oleks kehtestada VÕS-i säte, mis kohustaks kahju suurusest maha arvutama juba hüvitatud kahju. Näiteks praegu kehtiv VÕS § 140 lg 1 oleks selleks ebapiisav, sest ei kehtesta kohustust kahju suuruse vähendamiseks, vaid võimaluse selleks. Aga et kokku hoida riigi ressursse, oleks autori arvates mõttekam juba kohtumenetluse alguses jätta sellised hagid menetlusse võtmata.²⁷⁷

3.2.3. Rikkumise toime pannud ettevõtja kohustus teavitada tarbijat lõplikest otsustest

Ettepaneku artikli 9 lõike 1 kohaselt tuleb siseriiklikkuse õigusesesse kehtestada regulatsioon, mille kohaselt kohus või haldusasutus saab panna rikkunud ettevõtjale kohustuse teavitada viimase kulul tarbijaid lõplikest otsustest kasutades juhtumi asjaoludega sobivaid viise, seal hulgas vajaduse korral teavitada kõiki tarbijat individuaalselt. Artikkel 9 lõikes 1 kohasteks lõplikeks otsusteks, millest ettevõtja tarbijaid teavitama peab, on lõplikud ettekirjutused (artikkel 5 lõige 2 punkt b), lõplikud otsused rikkumise kestva mõju kõrvaldamise meetme kohta (artikkel 5 lõige 3 ja artikkel 6 lõige 1) ja deklaratiivsed otsustused (artikkel 6 lõige 2).²⁷⁸ Ettevõtja võib tarbijad teavitada lõplikest otsustest näiteks ettevõtja kodulehel, sotsiaalmeedia kanalitel (Facebook, Instagram jms), internetisaitidel, kus ettevõtja kaupa müüb, ajalehtedes (seal hulgas elektroonilistes ajalehtedes) ning ka läbi e-kirja või posti teel.²⁷⁹ Kirjanduse

²⁷⁷ Käesolevas peatükis välja pakutud sätted ei kehti ainult rahaliste nõuete puhul, vaid kõikide võimalike nõuete puhul. Autor toetus analüüsidest rahalistele nõuetele töö lihtsamaks jälgimiseks.

²⁷⁸ Esindushagide direktiivi ettepaneku seletuskiri, art 9, lk 15.

²⁷⁹ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 32.

kohaselt ei ole otsusest teavitamise eesmärgiks mitte ainult otsuse tegemisest teada andmine, vaid ka rikkumise kestva mõju kõrvaldamise mõju, ehk tarbijad saaksid teada, et ettevõtja teatud tegevus oli vale (näiteks reklaamide puhul, et selline reklaam oli eksitav).²⁸⁰

Ettepaneku artikkel 9 lõike 2 kohaselt peab ettevõtja poolt tarbijatele antav teave olema tarbijale arusaadavas keeles ja edastama informatsiooni esindushagi reguleerimiseseme, selle õiguslike tagajärgede ja sammude kohta, mida tarbijad peavad kahju hüvitamise saamiseks tegema.²⁸¹ Seega on ettepaneku artiklil 9 märkimisväärne tähendus selles võtmes, et esindushagid oleksid eesmärgipärased, st tarbijatele heastatakse neile tekkinud kahju.²⁸² Samuti aitab teave esindushagide kohta ennetada ettevõtjate edaspidiseid rikkumisi, kuivõrd teave ettevõtja õigusrikkumisest hakkab suure tõenäosusega läbi teavitatud tarbijate levima ka teistele tarbijatele.²⁸³

Ettepaneku artikliga 9 kannavad samalaadset mõtet intellektuaalomandi direktiivi²⁸⁴ artikkel 15 ja äriteabe direktiivi²⁸⁵ artikkel 15. Intellektuaalomandi direktiivi artikkel 15 teeb ettepaneku liikmesriikide kohustuse tagada, et intellektuaalomandiga seotud kohtumenetlustes võiksid kohtuasutused hageja taotlusel nõuda rikkujalt viimase kulul otsuse avaldamist või muid teadaandeid, mis levitavad teavet kohtuotsuse tulemuse kohta. Ka äriteabe direktiivi artikkel 15 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigis tagama, et ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise kohta algatatud kohtumenetlustes võiksid pädevad õigusasutused (eelkõige kohtud) hageja taotlusel nõuda rikkujalt viimase kulul asjakohaste meetmete kasutuselevõttu, et levitada teavet kohtuotsuse kohta.²⁸⁶

Intellektuaalomandi direktiivi artikkel 15 on Eesti siseriiklikkuse õigusesse üle võetud TsMS § 445 lg-ga 5.²⁸⁷ Ka äriteabe direktiivi ülevõtmisel võeti arvesse TsMS § 445 lg 5.²⁸⁸ Siiski on äriteabe direktiivi artikkel 15 võetud Eesti õigusesse üle laiendatud kujul, ehk kohus saab nõuda

---

²⁸⁰ P. Rott, A. Halfmeier, lk 22.

²⁸¹ Esindushagide direktiivi ettepanek, preambuli p 31.

²⁸² *Ibid.*, p 31.

²⁸³ *Ibid.*, p 31.

²⁸⁴ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29.04.2004 direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta. – ELT L 157, 30.4.2004, peatükk 17 köide 002, lk 32–39.

²⁸⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 8.06.2016 direktiiv 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157, 15.6.2016, lk 1–18.

²⁸⁶ Seletuskiri ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu juurde. – SE 678, lk 10. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045-326913d80d22/Ebaausa%20konkurentsi%20takistamise%20ja%20ärisaladuse%20kaitse%20seadus> (04.04.2019).

²⁸⁷ *Ibid.*, lk 10.

²⁸⁸ *Ibid.*, lk 10.

otsuse avaldamist ükskõik kummalt poolelt ja vaatamata sellele, kas rikkumine tuvastati või mitte.²⁸⁹ Säte võeti laiendatult üle eelkõige sellel eesmärgil, et kohus saaks kaotanud poole otsusest teavitama panna ka siis, kui hageja esitas hagi pahauskselt.²⁹⁰

Ettepaneku artikli 9 vastuvõtmisel võiks käesoleva töö autori hinnangul võtta eeskujuks samuti TsMS § 445 lg 5. Siiski ei tule seda autori arvates laiendada põhjendustel nagu seda tehti äriteabe direktiivi artikkel 15 ülevõtmisel. Esiteks, esindushagide ettepaneku artikkel 9 kohaselt tuleks lõpliku otsuse teatavakstegemise teha ülesandeks ikkagi eelkõige ettevõtjale, kes on rikkunud seaduslikku kohustust. Samuti ei ole tõenäoline, et TTJA hakkaks pahauskselt esitama ettevõtjate vastu hagnosisid, kuna TTJA vastab ettepaneku artiklis 4 välja pakutud kriteeriumidele (vt ptk 2.1.2). Sellele vaatamata leiab autor, et ettepaneku artiklit 9 tuleks laiendada. Kui ettepaneku kohaselt saab ainult kaotanud ettevõtjale taolise kohustuse peale panna, siis käesoleva töö autori hinnangul peaks sellise kohustuse saama peale panna ka pädevale üksusele, kui viimane kaotab vaidluse ettevõtja vastu. Ka Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raport pakub välja muudatusettepaneku, mille kohaselt peab tarbijaid vaidluse tulemusest teavitama kaotanud pool, mitte ainult kaotanud ettevõtja.²⁹¹

Lõpetuseks on oluline märkida, et ettepaneku artikkel 9 erineb TsMS § 462 lg-s 1 sätestatud üldisest avalikkuse informeerimise kohustusest, kuna sätestab TsMS § 462 lg-le 1 täiendavad informeerimise meetmed.²⁹² Seega võiks artikkel 9 lõike 1 ja 2 kohane säte näha välja järgmiselt: *TsMS § 445 lg 6: Kui kohus on tuvastanud otsuses tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise või näinud ette tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise tagajärgede kõrvaldamise meetmed, võib ta hageja taotlusel otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud poole kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada* (vt Lisa 1 punkt alapunkt 4 lõige 6).

Kuivõrd artikkel 9 lõige 1 teeb ettepaneku kehtestada teavitamise kohustus lisaks kohtuotsustele ka haldusotsustustele, tuleb mõelda, kes ja kuidas teavitab tarbijaid ettekirjutusest, milles tuvastati ettevõtja õigusrikkumine või ettekirjutuse vaidlustamisel halduskohtuotsusest, milles tehti kindlaks, et TTJA ettekirjutus kehtib või mitte. HMS § 53 sätestab kõrvaltingimuste kehtestamise võimaluse haldusakti andmisel. Üheks kõrvalkohustuseks nimetatakse haldusakti põhiregulatsiooniga seotud lisakohustust (HMS § 53

---

²⁸⁹ *Ibid.*, lk 11.

²⁹⁰ *Ibid.*, lk 10.

²⁹¹ Euroopa Parlamendi muudatusettepanekud, muudatusettepanek 79.

²⁹² Seletuskiri ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu juurde. – SE 678, lk 11.

lg 1 p 2). Lisakohustuse all peetakse silmas kohustust, mis täiendab haldusakti põhiregulatsiooni ja mille täitmise tagamiseks saab kasutada haldussundi.²⁹³ Käesoleva töö autori hinnangul, kui sätestada seadusesse säte, mille kohaselt oleks TTJA-l õigus ettekirjutuse andmisel anda ettevõtjale kõrvaltingimusena kohustus ettekirjutus teatud määral tarbijatele teatavaks teha, oleks ettepaneku artikli 9 lõikes 1 välja pakutud regulatsioon tagatud. Selleks tuleks kehtestada järgmine säte: *TKS § 64 lg 1¹: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib TKS § 64 lg 1 kohase ettekirjutuse tegemisel kohustada ettevõtjat tegema kõrvalkohustusena ettekirjutuses sisalduvad andmed määratud viisil avalikult teatavaks* (vt Lisa 1 punkt 3 alapunkt 2 lõige 1¹).

Kuivõrd TTJA ettekirjutuse vaidlustamisel teeb ettekirjutuse kehtima jäämise osas lõpliku otsuse halduskohus, tuleb sarnaselt tsiviilkohtumenetlusega sätestada säte, mille kohaselt võib halduskohus otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud poole kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada. HKMS § 168 lg 1 kohaselt võib kohus kaebuse rahuldamisel määrata otsuse resolutsioonis kindlaks otsuse täitmise tähtaja või muud olulised otsuse täitmise tingimused. Õiguskirjanduses märgitakse, et HKMS § 168 lg 1 on tähenduse poolest sarnane TsMS §-ga 455.²⁹⁴ Kõnealuste paragrahvide erinevus seisneb selles, et tsiviilkohtumenetluses saab kohus kohtuotsuse täitmise viisi, korda ja tähtaega määrata kindlaks poolte taotlusel, kuid halduskohtumenetluses saab kohus seda teha ka iseseivalt, kuid küsides pooltelt seisukohta.²⁹⁵ Käesoleva töö autor leiab, et sellega on ettepaneku kohane meede Eesti õiguses olemas, kuid õiguskindluse mõttes tuleks halduskohtumenetluse seadustikku sätestada ka vastav erisäte. Säte võiks välja näha järgmiselt: *HKMS § 168 lg 1¹: Kui kohus on leidnud otsuses, et tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise kaitseks antud ettekirjutus jääb kehtima, võib ta otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud poole kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada* (vt Lisa 1 punkt 2 alapunkt 1 lõige 1¹).

---

²⁹³ A. Aedmaa jt. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli Kirjastus: Tartu 2004, lk 270.

²⁹⁴ M. Vahing. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 168/komm B, lk 565.

²⁹⁵ *Ibid.*, § 168/komm B, lk 565.

KOKKUVÕTE

Tänaseks on EL-is tarbijate kollektiivse õiguskaitse küsimusi käsitletud pea 20 aastat. Jõudes järeldusele, et ettekirjutuse direktiiv ei paku tarbijatele vajalikku õiguskaitset – tagajärgede kõrvaldamine – tegi Euroopa Komisjon 2018. aasta aprillis ettepaneku võtta vastu tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid käsitleva direktiivi, millega tunnistatakse kehtetuks praegu kehtiv ettekirjutuste direktiiv.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli leida vastus küsimusele, kas Eesti õigusega on tagatud tarbijatele esindushagide direktiivis ettenähtud kaitse ning millised erisused on vajalik siseriiklikkus õiguses kehtestada, kui esindushagide direktiivi ettepanekus välja pakutud regulatsioon võetakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu poolt muutmata kujul vastu.

Käesolevas töös jõuti järeldusele, et Eestis ei ole täna esindushagide direktiivi ettepanekule vastavat kaitset. Seda ei ole sellepärast, et varem lasus liikmesriikidel kohustus kehtestada üksnes regulatsioon, mille kohaselt saaksid pädevad üksused teha ettekirjutusi tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks, kuid mitte sellise tegevusega tekitatud tagajärgede kõrvaldamiseks (näiteks kahju hüvitamiseks). Lisaks ei ole Eestis varem vajalikuks peetud kehtestada kollektiivhagide regulatsiooni, mis oleks vastuolus Eesti põhiseaduses ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus sisalduvate põhimõtetega, mis on välja töötatud pidades silmas individuaalse õiguskaitse kontseptsiooni. Direktiivi vastuvõtmine tingiks vajaduse teha Eesti õiguses järgmiseid muudatusi.

Ettepaneku artikkel 4 lõike 1 kohaselt võivad esindushagisid esitada ainult pädevad üksused, kes vastavad kindlatele tunnustele – pädeval üksusel peab olema mittetulunduslikku laadi olemus, õigustatud huvi kaitsta tarbijaid ja see peab olema loodud nõuetekohaselt liikmeriigi õiguse alusel. Käesolevas töös jõuti järeldusele, et Eestis vastab sellistele tunnustele TTJA. Lisaks eelnevale on TTJA-l praegu Eestis ainukesena reaalne pädevus ja autoriteet võtta tarbijate kaitseks kasutusele kaitsemeetmeid. Selleks, et TTJA-l oleks õigus esitada esindushagisid, leidis autor, et TKS § 21 lg 2 juurde, mis sätestab TTJA pädevuse, tuleks direktiivi vastuvõtmisel kehtestada säte, mis annaks TTJA-le pädevuse ka esindushagide esitamiseks.

Ettepaneku kohaselt võib pädev üksus esindushagisid esitada nii haldusmenetluses kui ka tsiviilkohtumenetluses või mõlemas menetluses korraga. Autor jõudis järeldusele, et

esindushagisid on võimalik esitada kas ainult tsiviilkohtumenetluses või siis alternatiivina haldusmenetluses paralleelselt tsiviilkohtumenetlusega. Esindushagide esitamine ainult tsiviilkohtumenetluses tähendab seda, et nii tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse peatamise kui ka sellise tegevusega tekitatud tagajärgede kõrvaldamise (näiteks kahju hüvitamise) nõue esitatakse TTJA poolt maakohtusse. Seevastu esindushagid paralleelses menetluses tähendaks seda, et tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse peatamiseks teeks TTJA ettevõtjale ettekirjutuse ja kui TTJA soovib ettevõtja õigusvastase tegevuse tõttu tekitatud kahju hüvitamist nõuda, pöördub ta selleks ettekirjutusel alusel maakohtusse. Kokkuvõtlikud skeemid esindushagide menetlusest tsiviilkohtumenetluses ja paralleelses menetluses on toodud Lisas 2.

Esimeseks meetmeks, mida TTJA kui pädev üksus peaks esindushagide menetluses saama esitada, on artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt ajutine ettekirjutus. Ajutise ettekirjutuse eesmärgiks on ettepaneku kohaselt peatada kohtumenetluse ajaks tarbijatele edasine kahju tekkimine. Autor leidis, et ajutine ettekirjutus vastab seega eelkõige hagi tagamise, sh esialgse õiguskaitse meetmetele. Kuivõrd Eestis on hagi tagamise, sh esialgse õiguskaitse meetmed tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud ja need ei erine põhimõttelt ettepaneku kohastest meetmetest, siis ajutise ettekirjutuse raames riigisisesse õigusesse muudatusi *a priori* teha ei tule. Samuti ei tule muudatusi teha, kui seadusandja peaks otsustama paralleelse menetluse kasuks. Esialgse õiguskaitse põhimõtet kannab endas TKS § 64 lg 4, mille kohaselt ei vabasta ettekirjutuse vaidlustamine ettevõtjat selle täitmisest.

Teiseks meetmeks, mida saab esindushagide raames esitada, on artikkel 5 lõike 2 punkt b kohaselt rikkumise ettekirjutus. Rikkumise ettekirjutusel on ettepanekus välja pakutu kohaselt kaks eesmärki: tuvastada ettevõtja õigusrikkumine ja vajaduse korral peatada õigusvastane tegevus. Autor leidis, et artikkel 5 lõike 2 punkt b kohane meede vastab üldjoontes nii tsiviilkohtumenetluses kui ka paralleelses menetluses TKS § 64 lg-le 1. Kuivõrd ettepaneku kohaselt peab TKS § 64 lg-s 1 tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine olema sellele järgnevates tagajärgede kõrvaldamise (näiteks kahju hüvitamise) hagides ette kindlaksmääratud jõuga eeldus (st õigusrikkumist ei pea enam uuesti tõendama), leidis autor, et ettevõtja õigusrikkumine tuleb märkida TKS § 64 lg 1 kohase ettekirjutuse või kohtuotsuse resolutsioonis. Vastav lause tuleb lisada TKS § 64 lg-sse 1.

Kolmandaks meetmeks, mida TTJA kui pädev üksus esindushagide raames esitama peaks saama, on artikkel 5 lõike 3 ja 6 lõike 1 kohaselt tagajärgede kõrvaldamise hagi, mis vastab

oma tunnuste poolest kahju hüvitamise või teiste nõuete või õiguskaitsevahendite kasutamise hagidele. Ettepaneku kohane tagajärgede kõrvaldamise hagi erineb tavaliselt kahju hüvitamise või teistest õiguskaitsevahendite kasutamise hagidest esiteks selle poolest, et seda saab esitada üksnes tuginedes varasemale kohtuotsusele või TTJA ettekirjutusele, milles on tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine. Teiseks erineb ettepaneku kohane tagajärgede kõrvaldamise hagi tavaliselt kahju hüvitamise või teistest õiguskaitsevahendite kasutamise hagidest selle poolest, et kuigi tarbijad ei ole menetluspoolteks, on selline hagi sellega liitunud tarbijatele siduv. Autor leidis, et selle jaoks tuleb kehtestada TsMS § 457 juurde erisäte, mis kehtestaks erandi üldisest reeglist, mille kohaselt on kohtuotsus siduv üksnes kohtumenetluse pooltele.

Laiendatud õigusjõud on oluline ka otsuse täitmise koha pealt. Artikkel 6 lõike 4 kohaselt on tarbijatel õigus saada tagajärgede kõrvaldamise ettekirjutuse alusel eelkõige rahalist hüvitist, millega seoses tuli lahendada küsimus, kas kohus teeb TTJA võidu korral kohtuotsuse tarbijate või TTJA kasuks ehk kas väljamõistetud summa mõistetakse otse tarbijale või esindushagide esitamiseks pädevale üksusele (st TTJA-le), kellelt tarbijad saavad pärast esitada avalduse raha saamiseks. Autor jõudis järeldusele, et poliitilistel kaalutlustel ei ole tõenäoline, et riik (TTJA) soovib võtta endale nii suurt vastutust, et teha pärast kohtumenetluse lõppu igale tarbijale eraldi ülekanne, tuvastada, kas tarbija liitus esindushagiga ning riskida valesti maksmise või maksmata jätmise korral riigivastusega, mistõttu eelistakse pigem esimest varianti, st et ettevõtja täidab kohustuse otse tarbijale ja kui ettevõtja kohtuotsust ei täida, saab tarbija iseseisvalt kohtutäituri poole pöörduda.

Selleks, et otsus oleks tarbijale täidetav, leidis autor, et tsiviilkohtumenetluse seadustikku tuleb kehtestada esindushagide menetluses tehtud kohtuotsuse resolutsiooni kirjeldav säte, mille kohaselt saab kohus nõude lahendamisel märkida tarbijad resolutsioonis või kui hagiga liitunud tarbijaid on selleks liiga palju, siis viidata hagiga liitunud tarbijate nimekirjale, mis on tehtud eelmenetluse lõpu seisuga. Autor leidis, et säte tuleb kehtestada TsMS § 433 järel, kuivõrd ka viimane sätestab kohtuotsuse resolutsiooni erisused.

Neljandaks meetmeks on artikkel 6 lõike 2 ja 3 kohaselt deklaratiivne otsustus. Artikkel 6 lõige 2 kohustab liikmesriike siseriiklikkuse õigusesse looma regulatsiooni, mille kohaselt kohtud, kui tarbijatele tekkinud kahju kindlaksmääramine on keeruline, väljastavad tagajärgede kõrvaldamise (näiteks kahju hüvitamise) otsuse asemel nn deklaratiivse otsustuse. Kuivõrd deklaratiivne otsustus ei oleks sobilik seisukohalt, et pädevad üksused ja kohtud hakkaksid keerulistema kaasuste puhul minema nn lihtsama vastupanu teed ega ressursi kahju suuruse

või muude keerukate faktiliste asjaolude tuvastamisele, leidis autor, et ettepaneku artikkel 6 lõike 2 kohaseid deklaratiivseid otsustusi siseriiklikkuse õigusesse üle võtta ei tuleks. Ühtlasi ei tuleks üle võtta artikkel 6 lõike 3 kohaseid deklaratiivseid otsuseid, kuivõrd need sedastavad, et kui tarbijatele tekitatud kahju on märkimisväärselt väike, siis ei tule tarbijatele neile tekitatud kahju välja maksta, vaid vastav summa tuleks kanda riigituludesse. Käesolevas töös jõuti järeldusele, et taoline meede on vastuolus PS §-ga 32, mis sätestab igapäevase omandi võrdse kaitse.

Ettepaneku artikli 9 lõike 1 kohaselt tuleb siseriiklikkuse õigusesse kehtestada regulatsioon, mille kohaselt kohus või haldusasutus saab panna rikkunud ettevõtjale kohustuse teavitada viimase kulul tarbijaid lõplikest otsustest. Töös jõuti järeldusele, et võttes eeskuju TsMS § 445 lg-st 5 tuleb tsiviilkohtumenetluse seadustikku sätestada viimasega sarnane säte, mis annaks kohtule õiguse otsuses ette näha kuidas ja millal kaotanud pool enda kulul otsuse või selles sisalduvad andmed avalikult teatavaks teeb.

Kuivõrd artikkel 9 lõige 1 teeb ettepaneku kehtestada teavitamise kohustus lisaks kohtuotsustele ka haldusotsustustele, leiti töös, et haldusmenetluses saaks vastava kohustuse sätestada kõrvaltingimusena HMS § 53 tähenduses. Kuna TTJA ettekirjutuse vaidlustamisel teeb ettekirjutuse kehtima jäämise osas lõpliku otsuse halduskohus, tuleb sarnaselt tsiviilkohtumenetlusega sätestada säte, mille kohaselt võib halduskohus otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud pool kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada. Samalaadset põhimõtet kannab endas juba HKMS § 168 lg 1, mis on tähenduse poolest sarnane eelnevalt mainitud TsMS §-ga 455. Kuivõrd HKMS § 168 lg 1 ei reguleeri täpselt esindushagide juhtumeid, tuleks õiguskindluse mõttes halduskohtumenetlusele sätestada erisäte, mis annab halduskohtule õiguse kohustada kaotanud poolt avaldama kohtuotsuse või selles sisalduvad andmed kohtu poolt määratud viisil.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et suurem osa ettepaneku sätetest, kui ettepanek võetakse sellisel kujul vastu, on võimalik Eesti õigusesse üle võtta ilma kardinaalseid muudatusi tegemata. Samuti tuleb arvestada, et ettepaneku näol on tegemist pigem kollektiivhagide tutvustusega, kuivõrd ettepanek jätab liikmesriikidel küllaltki suure mänguruumi sätete üle võtmiseks ja nende sisustamiseks.

Töös leiti, et Eesti õigusega ei ole tarbijatele esindushagide direktiivis ettenähtud kaitse täielikult tagatud. Seetõttu, kui esindushagide direktiivi ettepanekus välja pakutud regulatsioon

võetakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu poolt muutmata kujul vastu, on vaja Eesti õigusesse kehtestada mitmeid muudatusi nii tsiviilkohtumenetluse-, halduskohtumenetluse-, haldusmenetluse- kui ka tarbijakaitse seadusesse.

Käesolevas magistritöös toodud järeldusi saab kasutada kollektiivse õiguskaitse mehhanismide ülevõtmisel Eesti õiguskorda.

THE PROPOSAL FOR A REPRESENTATIVE ACTIONS DIRECTIVE AND NEED TO RECONSIDER THE LAW OF ESTONIA ACCORDING TO THE DIRECTIVE

Summary

The European Commission has been discussing the issues of collective redress almost 20 years. The result was the conclusion that the injunction directive does not provide a proper legal protection for consumers – the redress. In April 2018, the EU proposed to replace the current injunctions directive with a new directive which includes representative actions for the protection of the collective interests of consumers.

The aim of this Master's thesis was to find out the representative actions directive and the law of Estonia cohesiveness. In addition, which amendments are required in national law when the European Parliament and the Council will adopt the proposed regulation without any changes.

This thesis concluded that there is no protection in Estonia according to the proposal for a representative actions directive. The reason is that Member States previously had to establish only a regulation whereby qualified entities were allowed to seek injunctions to stop infringements that harm the collective interests of consumers, but not to eliminate the consequences (such as damages) caused by such activities. Besides, it has not been considered to be necessary to establish a collective action regulation in Estonia that would be contrary to the principles contained in the Constitution of the Republic of Estonia (hereinafter *CRE*) and the Code of Civil Procedure (hereinafter *CCP*), which has been developed based on the concept of individual legal protection. The adoption of the representative actions directive would necessitate the following amendments to the law of Estonia.

Pursuant to Article 4 (1) of the proposal, only qualified entities that comply with certain criteria shall be entitled to bring representative actions – the qualified entities must have a non-profit nature, have a legitimate interest in consumer protection and must be properly created under the law of the Member State. In this thesis, it was concluded that the Consumer Protection and Technical Regulatory Authority (hereinafter *CTRA*) corresponds to such criteria in the law of Estonia. In addition, CTRA is the only one who has a real authority and resources in Estonia to seek measures to protect consumers. To allow CTRA to bring representative actions, the author found that a new paragraph should be established in the Consumer Protection Act (hereinafter *CPA*) § 21 (2), which establishes the authority of the CTRA.

According to the proposal, representative actions can be brought by qualified entities in administrative or civil proceedings or both. The author found out that representative actions may be brought in civil proceedings or, alternatively parallel in administrative and civil proceedings. Representative actions only in civil proceedings means actions to require termination of or refraining from harmful activities to the collective interests of consumers and actions to eliminate the consequences caused by such activities (f.e compensation for damages) are brought to the county court by CTRA. On the other hand, representative actions in parallel proceedings would mean that CTRA seeks a precept to terminate the activities harmful the collective interests of consumers and after that brings an action to the county court to seek redress for the damages caused by the unlawful activity of the company.

According to the Article 5 (2) (a), the qualified entity as CTRA should first be entitled to bring an interim injunction order. The purpose of the interim injunction order is to stop further harm to consumers during the court proceedings. The author found that the interim injunction order conforms to a securing action, including regulation of a disputed legal relationship. In Estonia, the CCP provides the provisions of a securing action, including regulating a disputed legal relationship, which do not differ in principle from the measures proposed in the proposal. This means there is no need for amendments in law of Estonia according to the Article 5 (2) (a). Also, if the legislator should decide in favor of a parallel procedure, there is no need to make changes. The principle of regulating a disputed legal relationship is established in CPA § 64 (4), according to which the contestation of the precept does not release the trader from the obligation to comply with the precept.

The second measure that the CTRA, as the qualified entity, can establish injunction order to identify infringement of law and if needed, stopping the practice according to the Article 5 (2) (b). The author found that the measures under Article 5 (2) (b) conform to the measures under CPA § 64 (1) both in civil and parallel proceedings. According to article 5 (3) and article 10 (1) when the infringement of the law is once proved, there is no need to reconfirm it. From the previous conclusion the author can confirm that the infringement of the law shall be point out in the conclusion of a judgment or a precept. The corresponding sentence must be added in the CPA § 64 (1).

The third measure that the CTRA, as the qualified entity, should be able to bring, is a redress order in accordance with the Article 5 (3) and 6 (1). This measure conforms to the claim of damages or other legal remedies in law of Estonia. Despite of that, the measure is different from

the claim of damages or other legal remedies available in law of Estonia and due to that the measure shall be sought on the basis of an earlier judgment or an injunction by the CTRA, which establishes the trader infringement of the law. Secondly, the measure under the proposal is different from the claim of damages or other legal remedies, because of that the consumers who agreed to participate in the representative action are now binded to it, although not parties in the proceedings. The author found that due to binding, a new paragraph shall be established in CCP § 457, which would introduce an exception to the general rule where the judgment is binding only the parties to the proceedings.

The extended legal force of the judgement is also important according to the enforcement of the judgement. Under Article 6 (4), consumers are entitled to monetary compensation, in which it was necessary to determine whether the court give the monetary compensation to the CTRA or directly to the consumers. The author concluded that, due to political reasons, it is unlikely to the State and CTRA to take responsibility of separate transfers to each consumer after the end of the proceedings, to determine whether the consumer was joining a representative action and risking the state liability due to the mispaid transfers. According to that conclusion, the preference would be the first option, i.e. the trader pays compensation immediately to the consumers and if the trader fails to comply with the judgment, the consumer can turn individually to the bailiff. For that, it is necessary to establish a new provision which entitled the court to name the consumers, whereby the court is entitled to name consumers in a conclusion of the judgement or refer to a list of consumers who have joined the action.

The fourth measure is a declaratory decision under Article 6 (2) and (3). Article 6 (2) obliges Member States to establish into national law a new regulation under which courts, when it is difficult to determine the level of harm suffered by consumers, issue a declarative decision instead of a redress order to eliminating the infringement.

As far as the declaratory decision would not be appropriate for the qualified entities and courts to follow the "lesser resistance path" nor to use the resources to determine the extent of damage or other complex facts, the author pointed out that the declaratory decisions under Article 6 (2) of the proposal shall not be established into national law. At the same time, declaratory decisions under Article 6 (3) should not be adopted, as they establish that when damages to the consumers are significantly small, the consumers shall not be compensated for the damages, but the amount shall be transferred to the state budget. In the thesis it was concluded that such

kind of measure is in conflict with CRE § 32, which provides the property of every person is inviolable and equally protected.

According to the Article 9 (1) of the proposal, the court or administrative authority shall require the infringing trader to inform affected consumers from its expense about the final decisions. The author concluded that the measure contains a similar meaning to the CCP § 445 (5). Into law of Estonia, it is necessary to establish a similar provision with CCP 445 (5) which will entitle the court to include to the decision how and when the lost party should inform the consumers about the final decision or about the data in the decision.

So far Article 9 (1) proposes to impose an obligation to provide information, in addition to judicial decisions to administrative decisions, it was found that in the administrative procedure the corresponding obligation could be set as a secondary condition of an administrative act within the meaning of Administrative Procedure Act (hereinafter *APA*) § 53. In case the trader has contested the precept, the administrative court will make a court judgement about if the precept shall remain in force. Thus, as in civil proceedings, a provision must be established for the administrative court to require the judgement or the information contained in the judgment must be made publicly available by the losing party at its expenses. A similar principle is already established in Code of Administrative Court Procedure (hereinafter *CACP*) § 168, which is similar in meaning to the above-mentioned CCP § 455 (5). In so far as *CACP* § 168 does not regulate precisely cases of representative actions, a special provision should be provided for administrative court proceedings in the interests of legal certainty, which gives the administrative court the right to oblige the losing party to disclose the judgment or the information of the judgement.

In summary, it can be said that most of the articles of the proposal can be adopted into law of Estonia without making cardinal changes. It should also be borne in mind that the proposal is rather an introduction to the collective actions, since the proposal leaves several options to the Member States how to adopt the provisions.

In the thesis, the author found that law of Estonia does not fully guarantee the protection provided by the representative action directive. Therefore, if the regulation proposed by the proposal for a representative action directive is adopted unchanged by the European Parliament and the Council, it is necessary to adopt several amendments into law of Estonia to the CCP, *CACP*, *APA* and *CPA*.

The conclusions of this Master's thesis can be used for adopting the collective redress mechanisms into the legal system of Estonia.

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. 2019. aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri. – SE 700. Kättesaadav: Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/575520bc-666f-465a-a368-ac29bbf587f6/2019.%20aasta%20riigieelarve%20seadus> (04.04.2019).
2. A. Aedmaa jt. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli Kirjastus: Tartu 2004.
3. F. Cafaggi, H-W. Micklitz. Administrative and Judicial Collective Enforcement of Consumer Law in the US and the European Community. European University Institute Working Paper Law no 2007/22. Kättesaadav: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=373087070022100013083100122124007018017088025072063003074022122092025106002114102002045016030042041027026003020084098123092117055081055054007083088104124122084049046056070103089082100067064078086010067082090103114004127006091083108086090064072013&EXT=pdf> (16.04.2019).
4. F. Cafaggi, H-W. Micklitz. New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay Between Private and Public Enforcement. Antwerp – Oxford – Portland: Intersentia 2009.
5. P. Cortés. The Law of Consumer Redress in a Digital Market. Upgrading from Alternative to Online Dispute Resolution. New York: Cambridge University Press 2017.
6. Euroopa Komisjon. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ. Brüssel, 11.4.2018. COM(2018) 184 final.
7. Euroopa Komisjon. Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja Nõukogule tarbijate huve kaitsvaid ettekirjutusi käsitleva Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2009/22/EÜ kohaldamise kohta. Brüssel, 6.11.2012. COM(2012) 635 final.
8. Euroopa Komisjon. Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, Nõukogule ning Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele seoses komisjoni 11. juuni 2013. aasta soovitusel (ühise põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul (2013/396/EL)) rakendamise kohta. Brüssel, 25.1.2018. COM(2018) 40 final.
9. Euroopa Komisjon. Komisjoni soovitus, 11. juuni 2013, ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud

- kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul. – ELT L 201, 26.7.2013, lk 60—65.
10. Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide komiteele. Euroopa horisontaalne kollektiivse õiguskaitse raamistik. Strasbourg, 11.6.2013 (COM(2013) 401 final).
  11. Euroopa Parlament. Euroopa Parlamendi 2. veebruari 2012 aasta resolutsioon: Euroopa ühtne lähenemisviis ühistele kahjunõuetele. – ELT C 239E , 20.8.2013, lk 32—39.
  12. Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat „Kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks“. Brüssel, 27.11.2008. KOM(2008) 794 lõplik.
  13. Euroopa Ühenduste Komisjon. Roheline raamat, mis käsitleb EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist. Brüssel, 19.12.2015. KOM(2005) 672 lõplik.
  14. Euroopa Ühenduste Komisjon. Valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta. Brüssel, 02.04.2008. KOM(2008) 165 lõplik.
  15. European Commission. Commission Staff Working Document. Report of the Fitness Check on Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council; Council Directive 93/13/EEC; Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council, Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2009/22/EC of the European Parliament and of the Council; Directive 2006/114/EC of the European Parliament and of the Council. Brussels, 23.5.2017. SWD(2017) 209 final.
  16. European Commission. State of collective redress in the EU in the context of the implementation of the commission recommendation. London: British Institute of International and Comparative Law 2017. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=612847 (02.02.2019).
  17. European Commission. Study for the Fitness Check of EU Consumer and Marketing Law. Final report Part 3 – Country reporting. Brussels: Civic Consulting 2017. Kättesaadav: <http://repository.essex.ac.uk/23121/1/Fitn4ess%20Check%20country%20report.pdf> (04.04.2019).
  18. European Parliament. Collective redress in the Member States of the European Union. Study requested by the JURI committee. Brussels 2018. Kättesaadav: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (06.04.2019).
  19. H. Jüriöö. Euroopa Liidu määruste vahetu ja ühetaolise rakendamise probleemid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 261/2004 näitel. Magistritöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2016.

20. P. Kalamees, K. Sein. Case Law of the Court of Justice of European Union on Unfair Contract Terms Directive: Implications on Estonian Domestic Law. International Comparative Jurisprudence 2017 Volume 3 Issue 1.
21. G. Kasekivi. Kollektiivhagi ja selle võimalikkusest Eesti õiguskorras. Magistritöö. Tallinn: TÜ õigusteaduskond 2012.
22. M. Kingisepp. Tarbijakaitseõigus Euroopa Liidus ja Eestis. Läte: Tallinn 2011.
23. V. Kõve jt. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.
24. V. Kõve jt. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.
25. K. Merusk, I. Pilving. Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2013.
26. H-W. Micklitz, G. Saumier. Enforcement and effectiveness of Consumer Law. Switzerland: Springer International Publishing 2018.
27. H-W. Micklitz, A. Stadler. Development of Collective Legal Actions in Europe, Especially in German Civil Procedure. The, 17 European Business Law Review 17/2006.
28. N. Reich jt. European Consumer Law. 2nd edition. Cambridge – Antwerp – Portland: Intersentia 2014.
29. P. Rott, A. Halfmeier. Reform of the Injunctions Directive and Compensation for Consumers. Study commissioned by BEUC. Brussels: BEUC 2018.
30. M. Sahtel. Kollektiivhagi tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks. Bakalaureusetöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2010. (Käsikiri Tartu Ülikooli õigusteaduskonna teabekeskuses.)
31. Seletuskiri. Eesti 21.05.2018 seisukohad direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete kaitsmise esindushagisid. Kättesaadav: <http://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/0049d304-b7d9-46f2-8dc6-91a2d606ae47#Iuu1LCMS> (12.01.2019).
32. Seletuskiri ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu juurde. – SE 678. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045-326913d80d22/Ebaausa%20konkurentsi%20takistamise%20ja%20ärisaladuse%20kaitse%20seadus> (04.04.2019).
33. Seletuskiri konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde. – SE 386. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/7355c673-7b94-4538-a1f5->

- [baf20e7bbbce/Konkurentsiseaduse%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus](https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/523b11ef-443a-421c-ad77-12afca358c06/Tarbijakaitseadus) (04.04.2019).
34. Seletuskiri tarbijakaitseaduse juurde. – SE 37. Kättesaadav: <https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/523b11ef-443a-421c-ad77-12afca358c06/Tarbijakaitseadus> (04.04.2018).
35. Seletuskiri Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamine ning rikkumismenetlusest nr 2017/2072 selgunud puuduste kõrvaldamine) eelnõu juurde. – SE 651. Kättesaadav: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ec58978ae97f-4fd5-8bdf-ea0b54530c66/Vabariigi%20Valitsuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seaduse%20eelnou%20\(651%20SE%20III\)%20\(Riigi%20koosseisu%20hääaltenamus](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ec58978ae97f-4fd5-8bdf-ea0b54530c66/Vabariigi%20Valitsuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seaduse%20eelnou%20(651%20SE%20III)%20(Riigi%20koosseisu%20hääaltenamus) (04.04.2019).
36. J. Stuyck. Class Actions in Europe? To Opt-in or to Opt-out, that is the Question. – European Business Law Review 20/2009.
37. The European Consumer Organisation. Proposal for a Directive on Representative Actions. BEUC position paper. Brussels 2018. Kättesaadav: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-094_representative_actions_beuc_position_paper.pdf (04.02.2019).
38. The European Consumer Organisation. Proposal for a Directive on Representative Actions. BEUC response to Commission ex-post consultation. Brussels 2018. Kättesaadav: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-042_representative_action.pdf (04.02.2019).
39. P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2011.
40. P. Varul jt. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016.
41. Verbraucherzentrale Bundesverband. A New Deal for Consumers – Effective Enforcement of Consumer Rights. Statement on the proposals of the European Commission for the Directive on representative actions, COM(2018) 184 final, and the Directive on better enforcement and modernisation of EU consumer protection rules COM(2018) 185 final. Berlin 2018. Kättesaadav: https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2018/09/03/18-08-28_en_position_paper_new_deal.pdf (16.04.2019).
42. M. Vutt. Aktsionäri derivatiivnõue kui õiguskaitsevahend ja ühingujuhtimise abinõu. – Doktoritöö: Tartu 2011.

Kasutatud normatiivmaterjalid

43. Act on Model Case Proceedings in Disputes under Capital Markets Law. Kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_kapmug/englisch_kapmug.html#p0167 (02.04.2019).
44. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 391—407.
45. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 47—390.
46. Euroopa Parlamendi 26.03.2019 raport ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ. Brüssel, 26.3.2019. COM(2018)0184 – C8-0149/2018 – 2018/0089(COD).
47. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12.12.2017 määrus 2017/2394/EL tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus 2006/2004/EÜ. – ELT L 345, 27.12.2017, lk 1–26.
48. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 19.05.1998 direktiiv 98/27/EÜ, tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta. – ELT L 166, 11.6.1998, lk 51–55.
49. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 23.04.2009 direktiiv 2009/22/EÜ, tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (kodifitseeritud versioon). – ELT L 110, 1.5.2009, lk 30–36.
50. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 26.11.2014 direktiiv teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsiõiguse rikkumise korral. – ELT L 349, 05.12.2014, lk 1–19.
51. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29.04.2004 direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta. – ELT L 157, 30.4.2004, peatükk 17 köide 002, lk 32–39.
52. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 8.06.2016 direktiiv 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157, 15.6.2016, lk 1–18.
53. Gesetz zur Einführung einer zivilprozessualen Musterfeststellungsklage. Kättesaadav: <https://www.buzer.de/s1.htm?g=Gesetz+zur+Einführung+einer+zivilprozessualen+Musterfeststellungsklage&f=1> (16.04.2019).
54. Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 28.11.2017, 3.
55. Haldusmenetluse seadus. – RT I, 28.12.2017, 21.

56. Konkurentsiseadus. – RT I, 07.12.2018, 22.
57. Lennundusseadus. – RT I, 13.03.2019, 13.
58. Majandus- ja taristuministri 04.02.2016 määrus nr 11 „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“. – RT I, 19.02.2019, 4.
59. Pankrotiseadus. – RT I, 19.03.2019, 26.
60. Perekonnaseadus. – RT I, 09.05.2017, 29.
61. Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
62. Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riikliku registri pidamise kord. – RT I, 07.01.2017, 1, § 8.
63. Riigieelarve seadus. – RT I, 07.07.2017, 39.
64. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärus. – RT I, 13.12.2018, 8.
65. Tarbijakaitseameti põhimäärus (kehtetu). – RT I, 28.09.2016, 2.
66. Tarbijakaitse seadus. – RT I, 12.12.2018, 65.
67. Vabariigi Valitsuse seadus. – RT I, 12.12.2018, 8.
68. Võlaõiguse seadus. – RT I, 20.02.2019, 8.
69. Äriseadustik. – RT I, 28.02.2019, 10.

Kasutatud kohtulahendid

70. EIKo 16.01.2014, 42009/10, Brletić vs. Horvaatia.
71. RKTKo 3-2-1-20-16.
72. RKTKo 3-2-1-181-15.
73. RKTKo 3-2-1-135-15.
74. RKTKo 3-2-1-125-10.
75. RKTKo 3-2-1-30-10.
76. RKTKo 3-2-1-141-04.
77. RKTKo 3-2-1-17-03.
78. Harju Maakohtu 04.10.2018 määrus nr 2-18-8761.

Muud materjalid

79. BNS. Tuhanded inimesed nõuavad Tallinna Veelt hüvitist. – Postimees 15.04.2019.
Kättesaadav: <https://majandus24.postimees.ee/6570173/tuhanded-inimesed-nouavad-tallinna-veelt-huvitist> (18.04.2019).

80. Eurobarometer. Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection. Analytical report. European Commission 2011. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_299_en.pdf (23.01.2018).
81. Euroopa Komisjon. Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna. Tarbijad. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus: 2016. Kättesaadav: http://publications.europa.eu/resource/cellar/2f0e7c29-0d03-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0008.03/DOC_1 (08.02.2019).
82. European Banking Federation. EBF Position Paper on the Commission's proposal for a directive on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC - COM(2018) 184 final. Brussels 2018. Kättesaadav: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2018/06/EBF-final-position-on-the-EC-proposal-on-collective-redress.pdf> (04.04.2019).
83. V. Jourová. The New Deal for Consumers. How will the new Collective redress mechanism work? Fact sheet of European Commission. Brussels 2018.
84. M. Lewis. Volkswagen agrees to landmark \$15.3-billion emissions settlement in U.S. – The Star 28.06.2016. Kättesaadav: <https://www.thestar.com/business/2016/06/28/volkswagen-agrees-to-landmark-147-billion-emissions-settlement-in-us.html> (07.01.2019).
85. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. Turujärelevalve programm 2018. Kättesaadav: https://www.tarbijakaitseamet.ee/sites/default/files/veebihaldus/artikkel/files/turujarelevalve_programm_2018.pdf (25.01.2019).
86. R. Massey. More than 25,000 drivers join legal action against Volkswagen over 'dieselgate' emissions scandal as they take their fight to the High Court today. – MailOnline 30.01.2017. Kättesaadav: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4170176/25-000-drivers-join-legal-action-against-Volkswagen.html> (07.01.2019).
87. K. A. Mägi. Võit tarbijatele: Smartlynxilt mõisteti reisijatele välja üle 80 000 euro ulatuses hüvitisi. – Kasulik 06.11.2018. Kättesaadav: <https://kasulik.delfi.ee/news/uudised/voit-tarbijatele-smartlynxilt-moisteti-reisijatele-valja-ule-80-000-euro-ulatases-huvitisi?id=84236011> (29.03.2019).
88. Tarbijakaitseamet. 01.02.2018 ettekirjutus nr EK-ESE-2018-00004.

LISAD

Lisa 1. Õigusakti muudatuste eelnõu kavand

1. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatused

1) „§ 371. Hagi menetlusse võtmisest keeldumise alused

(1) Kohus ei võta hagiavaldust menetlusse, kui:

5¹⁾ sama eseme kohta samal alusel on TKS § 64¹ lg 3 või § 64² lg 1 alusel tehtud kehtiv lahend või selline hagi on menetluses.“

2) „§ 423. Hagi läbivaatamata jätmise alused

(1) Kohus jätab hagi läbi vaatamata, kui:

4¹⁾ TKS § 64¹ lg 3 või § 64² lg 1 kohane hagi on menetluses.“

3) „§ 443¹. Esindushagi menetluses tehtud kohtuotsuse resolutsioon

TKS § 64¹ lõike 3 või TKS § 64² lõike 1 alusel tehtud otsuse resolutsiooniga lahendatakse enne eelmenetluse lõppu hagiga liitunud tarbijate nõuded märkides need resolutsioonis või viidates hagiga liitunud tarbijate nimekirjale.“

4) „§ 445. Otsuse täitmise korra ja tähtaja kindlaksmääramine

(6) Kui kohus on tuvastanud otsuses tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise või näinud ette tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise tagajärgede kõrvaldamise meetmed, võib ta hageja taotlusel otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud poole kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada.“

5) „§ 457. Otsuse jõustumise tagajärjed

(1¹⁾ TKS § 64¹ lõike 3 või TKS § 64² lõike 1 alusel tehtud otsus kehtib kõigi tarbijate suhtes, kes hagiga enne eelmenetluse lõppu liitusid.“

2. Halduskohtumenetluse seadustiku muudatused

1) „§ 168. Otsuse täitmise tingimused

(1¹⁾ Kui kohus on leidnud otsuses, et tarbijate kollektiivsete huvide rikkumise kaitseks antud ettekirjutus jääb kehtima, võib ta otsuses ette näha, et kohtuotsuses sisalduvad andmed tuleb kaotanud poole kulul kohtu määratud viisil avalikult teatavaks teha või kohtuotsus osaliselt või täielikult avaldada.“

3. Tarbijakaitseaduse muudatused

1) „§ 21. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

(2) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti pädevuses on:

7) nõuda maakohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamist kasutades võlaõigusseaduses või teistest seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid.“

2) „§ 64. Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamine

(1) Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse või Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse. Ettevõtja õigusrikkumine tuvastatakse ettekirjutuse või kohtuotsuse resolutsioonis.

(1¹) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib TKS § 64 lg 1 kohase ettekirjutuse tegemisel kohustada ettevõtjat tegema kõrvalkohustusena ettekirjutuses sisalduvad andmed määratud viisil avalikult teatavaks.“

3) “§ 64¹. Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamine tsiviilkohtumenetluses

(1) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ja esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks TKS § 64 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud hagnosisid. Hagnosisid võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet esitada ühe või mitme eraldi hagina.

(2) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ja esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks hagi, millega tuvastatakse ettevõtja õigusrikkumine.

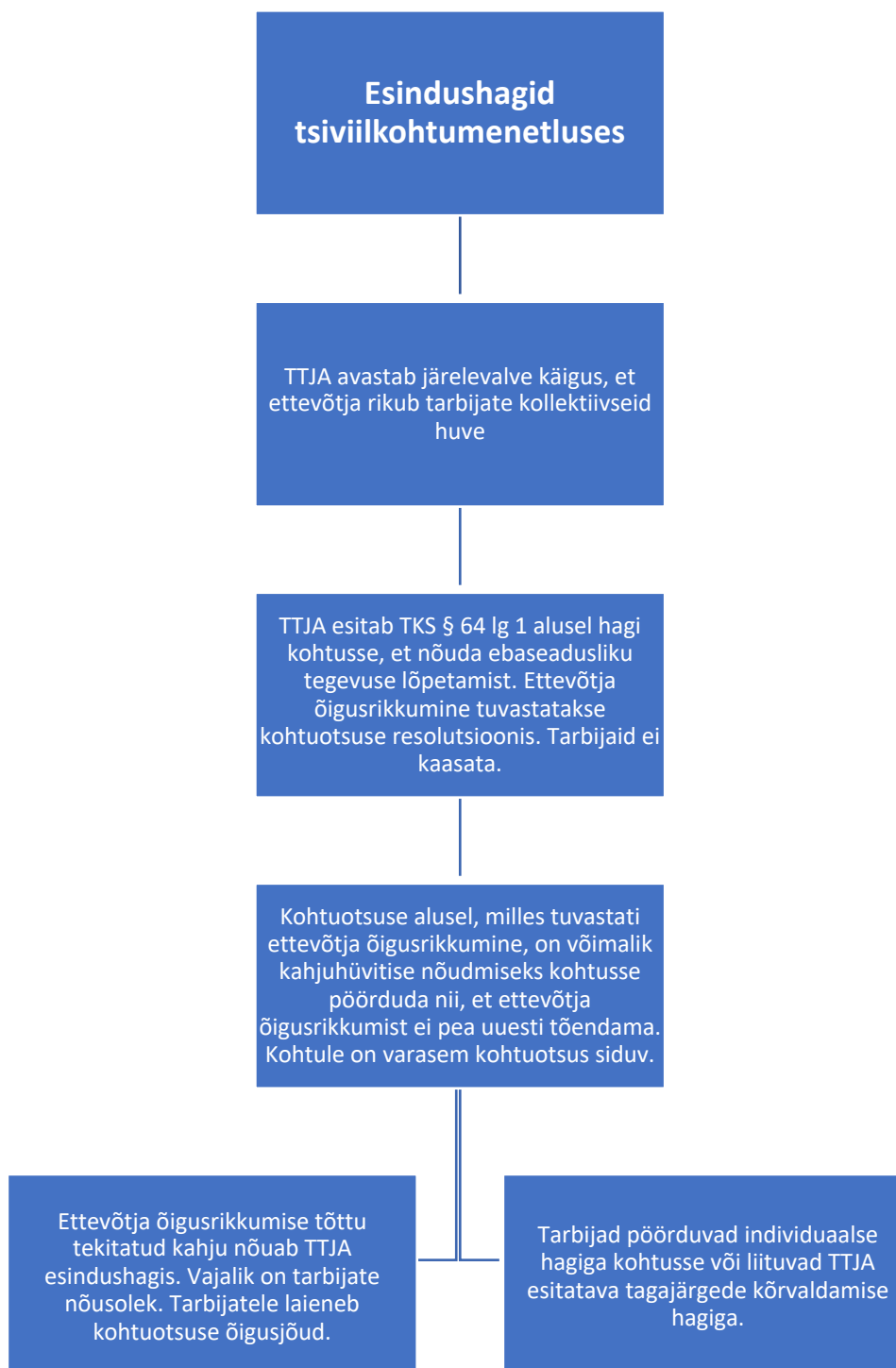
(3) Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pöörduda koheselt või TKS § 64 lõike 1 või käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel tehtud otsuste alusel Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse kasutades võlaõigusseaduses ja teistes seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid. Kõnealuse hagi esitamiseks on vajalik vähemalt kahe tarbija nõusolek. Nõusoleku küsimine peab toimuma enne eelmenetluse lõppu.

(4) Ettevõtja õigusrikkumine, mis on tuvastatud TKS § 64 lõike 1 või käesolevas paragrahvi lõike 2 alusel tehtud otsustes, on siduv sellega seotud vaidlust lahendavale kohtule.

4) § 64². Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse tagajärgede kõrvaldamine haldusmenetluses

- (1) Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tagajärgede kõrvaldamiseks võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti pöörduda koheselt või TKS § 64 lõike 1 kohase ettekirjutuse alusel Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse kasutades võlaõigusseaduses ja teistes seadustes sätestatud õiguskaitsevahendeid. Kõnealuse hagi esitamiseks on vajalik vähemalt kahe tarbija nõusolek. Nõusoleku küsimine peab toimuma enne eelmenetluse lõppu.
- (2) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ettekirjutuse resolutiivosas tuvastatud ettevõtja õigusrikkumine on siduv käesoleva paragrahvi lõike 1 kohast hagi menetlevale kohtule, kui kaebuse esitamise tähtaeg nimetatud ettekirjutuse vaidlustamiseks on möödunud ja ettekirjutust ei ole vaidlustatud või jõustunud on halduskohtu lahend, mille alusel jääb ettekirjutus kehtima.“
- (3) Käesoleva paragrahvi lõige 2 kohaldub hagidele, mille esitab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet TKS § 64² lõikes 1 sätestatud hagi esitamiseks kui ka hagidele, mille esitab tarbija."

Lisa 2. Esindushagide menetlust kokkuvõttev tabel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katrin Martson,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Esindushagide direktiivi ettepanek ja sellest tulenev vajadus Eesti õiguse muutmiseks“,

mille juhendaja on dr iur Karin Sein,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, **30.04.2019**